

Författare: Mikael Skillmark

Institutionen för socialvetenskap

Examensarbete socialt arbete, SMU10, Vt 2012

Avancerad nivå

Handledare: Lars Oscarsson

Examinator: Johan Vamstad

Att använda kommunikations- och dokumentationssystem i
kommunal individ och familjeomsorg

- exemplet BBIC

Sammanfattning

Föreliggande uppsats syftar till att undersöka hur Barns Behov i Centrum (BBIC) som system för handläggning och dokumentation fungerar i socialtjänstens utredning, planering och uppföljning av barn i familjehem. I uppsatsen undersöks hur tillämpningen av systemet i en socialtjänstorganisation förhåller sig till systemets intentioner på nationell nivå och till det i organisationen tänkta sättet. Ett antal centrala implementeringskomponenter har undersökts liksom vilka problem som kan betraktas vara inbyggda i BBIC-systemets konstruktion. Dessutom har dokumentationens rationaler, såsom de förstås av studiens respondenter, undersökts och relaterats till BBIC-systemets intentioner.

Uppsatsen är en fallstudie av en socialtjänstorganisation och dess användning av BBIC. Det empiriska material som utgör grund för analysen består dels av dokument och litteratur kring BBIC liksom av lokala riktlinjer, dels av intervjuer och fokusgruppsintervjuer med socialarbetare, politiker och chefer. Teorier och begrepp som kan länkas till den nyinstitutionella teoribildningen liksom begrepp från implementeringsforskning har använts för att tolka resultatet.

Resultaten visar att BBIC-systemet inte används i enlighet med de intentioner som finns på en principiell nivå eller i enlighet med de lokala riktlinjer och procedurer som finns. Genom att använda de från implementeringsforskningen centrala begreppen vilja, kunna och förstå visas att det saknas grundläggande förutsättningar för att BBIC-systemet ska kunna användas så som det är tänkt i den aktuella organisationen. I uppsatsen ges förslag på förbättringsåtgärder.

Innehåll

Sammanfattning	1
1. INTRODUKTION	5
Studiens syfte och frågeställningar	6
Uppsatsens fortsatta disposition.....	7
2. BAKGRUND OCH TIDIGARE FORSKNING.....	8
Inledning.....	8
Framväxten av ett evidensbaserat socialt arbete	8
Konceptuella system i den sociala barnavården	10
Empiriska erfarenheter av implementering och tillämpning av systematisk dokumentation i den sociala barnavården	11
Legitimitet	13
Organisering av implementering.....	14
Konstruktionen	16
3. TEORI	18
Inledning.....	18
Nyinstitutionalismen	18
Människovårdande organisationer och gräsrotsbyråkrater	20
Domäner och lösa kopplingar	22
Implementering.....	23
Studiens analytiska ram – en uppsummering	25
4. METOD.....	28
Inledning.....	28
Litteraturanskaffning.....	28
Empiriskt material, urval och genomförande.....	28
Intervjuer.....	29
Dokument.....	31
Intervjuguider	32
Bearbetning och analys av intervjudata.....	32
Validitet och reliabilitet.....	33
Generaliserbarhet	34
Etik och metoddiskussion.....	35
5. BARNNS BEHOV I CENTRUM SOM PRINCIP VID ORGANISERING AV DEN KOMMUNALA SOCIALA BARNAVÅRDEN.....	36

Inledning.....	36
Utgångspunkter.....	36
Licens.....	37
Grundprinciper.....	37
Formulären.....	39
Processen.....	40
Avslutning.....	41
6. BBIC PÅ EN KONTEXTUELL STRUKTURELL NIVÅ.....	43
Inledning.....	43
Organisationen.....	43
Familjehemsprocessen.....	44
Avslutning.....	47
7. TILLÄMPNING AV SYSTEMET I FAMILJEHEMSPROCESSEN.....	49
Inledning.....	49
Formulärserien.....	49
Struktur och kommunikation.....	54
Skriftlig kommunikation.....	55
Muntlig kommunikation.....	58
Tidsgränser.....	60
Avslutning.....	61
8. IMPLEMENTERINGSKOMPONENTER.....	64
Inledning.....	64
Vilja.....	64
Profession.....	64
Administration.....	66
Politik.....	67
Avslutning komponenten vilja.....	67
Kunna.....	68
Profession.....	68
Administration.....	72
Politik.....	74
Avslutning komponenten kunna.....	76
Förstå.....	79
Profession.....	79

Administration.....	79
Politik.....	80
Avslutning komponenten förstå.....	80
Systemets konstruktion.....	81
Avslutning systemets konstruktion	84
Avslutning.....	84
9. DOKUMENTATIONENS RATIONALER.....	87
Inledning.....	87
Dokumentation – varför och för vem?.....	87
Avslutning.....	89
10. SAMMANFATTANDE SLUTSATSER OCH DISKUSSION.....	90
REFERENSER	93

Bilagor: Intervjuguider

1. INTRODUKTION

En för välfärdsstatens institutioner central uppgift är att erbjuda och genomföra interventioner av god kvalitet. För socialtjänstens vidkommande är detta inget undantag, kravet på god kvalitet anges numera i socialtjänstlagen (SFS 2001:453, kap 3 § 3). Begreppet är emellertid svårdefinierat liksom att det är svårt att bedöma vad som kan anses vara god kvalitet. Att insatser ges i enlighet med de mål som socialtjänstlagen anger, att den enskildes behov av stöd och hjälp tillgodoses och att syftet med insatsen och verksamheten uppnås tycks dock vara sådana faktorer som bör föreligga för att verksamheten ska kunna sägas vara av god kvalitet (Socialstyrelsen, 2010).

En förutsättning för att socialtjänsten ska kunna tillhandahålla insatser av god kvalitet är rimligtvis att det finns kunskaper om problemområdet, relevanta insatser liksom villkor för att tillämpa dessa insatser. I Sverige, liksom i många andra länder, har kraven på att denna kunskap ska vara vetenskaplig ökat de senaste decennierna (Bergmark, 2008). Det massiva projektet Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten som drevs av Socialstyrelsen handlade i mångt och mycket om detta, det vill säga att komma till rätta med bristande värderings- och bedömningsmöjligheter av socialtjänstens insatser genom systematisk kunskapsutveckling (Socialstyrelsen, 2000).

Och Socialstyrelsens nämnda satsning under 2000-talet kan betraktas som en del i en vidare internationell social rörelse för att förändra kunskapskulturen inom socialtjänsten och etablera en evidensbaserad praktik (EBP) (se till exempel Svanevie, 2011). Ett förslag på definition av EBP som inspirerats från den medicinska förebilden, är att klientens situation, socialarbetarens kunskaper och tillgängliga forskningsresultat vägs samman vid beslut (Alexanderson, 2009; Oscarsson, 2009). Dessutom har organisationen, dess omgivning och lagstiftning inflytande på tillämpningen av ett evidensbaserat förhållningssätt (Alexanderson, 2009; Johnsson & Austin, 2008; Oscarsson, 2009). Att just organisationen har en betydelse och ett ansvar för arbetssättet inom socialtjänsten har inneburit ytterligare ett P i EBP: Evidensbaserad praktik och Policy (EBPP) (Nutley, Walter & Davies, 2007; Alexanderson, 2009).

Ett område inom socialtjänsten där kritik framkommit och behov av ökad kvalitet uttryckts och begärts är den sociala barnvården (se till exempel SOU 2009:99; SOU 2011:9). Det har nämligen visat sig att flera utav de barn som samhället tagit över ansvaret för genom placeringar i familjehem eller vid institutioner utsatts för vanvård (se till exempel SOU 2009:99). Detta har föranlett ökade krav på upprättelse för de barn som utsatts för detta (SOU

2011:9). Att socialtjänsten inte har förmått uppmärksamma sådana förhållanden under placeringar är dock inte dess ända bekymmer. Det är även så att socialtjänsten i vissa fall inte lyckats eller valt att inte ingripa när så vore behövt, något som ofta kunnat återföras till bristande, eller avsaknad av, utredningar av de aktuella barnen (Sundell, Egelund, Löfholm & Kaunitz, 2007).

Sammantaget kan sägas att uppmärksamhet och medvetenhet om missförhållanden inom den sociala barnvården (och givetvis även andra delar av det sociala arbetet) lett till ökade krav på bättre kvalitet och bättre möjligheter att värdera och bedöma socialtjänstens insatser. Ett uttryck detta tagit sig är den ökade användningen av bedömningsinstrument och system för handläggning och dokumentation (Bergmark, 2008).

I uppsatsen är det ett sådant system för handläggning och dokumentation som fokuseras, nämligen Barns behov i centrum (BBIC).

Studiens syfte och frågeställningar

De ökade kraven på att interventioner socialtjänsten tillämpar ska vara av god kvalitet och vila på en vetenskaplig grund har i mångt och mycket varit en bidragande faktor till introducerandet av system för handläggning och dokumentation i socialt arbete. Såsom den kommande litteraturgenomgången kommer att visa är emellertid inte kunskaperna om dessa systems påverkan på utövandet av socialt arbete entydiga. Vi behöver med andra ord mer kunskap som belyser hur denna typ av system och verktyg transformeras och praktiseras i den lokala praktiken (jmf Gillingham & Humphreys, 2010). Föreliggande studie avser att fördjupa denna kunskap genom en fallstudie av en socialförvaltnings användning av ett sådant system. För att förbättra kvaliteten på socialtjänstens arbetssätt är det rimligt att å ena sidan söka förstå hur det är tänkt att arbetsprocessen ska gå till, å andra sidan hur den utförs (jmf Tengvald, 2008). Men det är även viktigt att utveckla kunskap om hur de aktörer som verkar inom fältet förstår och förhåller sig till processen, till de regler och rutiner som ska konfigurera praktiken (jmf Lipsky, 2010).

I enlighet med detta är studiens syfte att beskriva och analysera hur BBIC som system för handläggning och dokumentation fungerar i socialtjänstens utredning, planering och uppföljning av barn i familjehem. Följande frågeställningar kommer behandlas:

- Hur förhåller sig den faktiska tillämpningen av BBIC till det i organisationen tänkta sättet och till systemets intentioner på nationell nivå? För att försöka förstå och förklara relationen mellan systemets tänkta och faktiska tillämpning undersöks

- socialarbetare, chefer och politikernas vilja att använda, kunskaper om och förståelse för systemet,
- om socialarbetare, chefer och politiker identifierar problem i praktiken som kan hänföras till systemets konstruktion och,
- hur socialarbetare, chefer och politiker förstår dokumentationens rationaler i socialt arbete.

Uppsatsens fortsatta disposition

Efter att ha presenterat studiens syfte och frågeställning följer ett kapitel som sätter framväxten av system av typen BBIC i ett sammanhang. Det svenska utvecklingsprojektet som ledde fram till BBIC presenteras. Vidare redogörs för tidigare forskning som anknyter till studiens område. Därefter följer ett kapitel som behandlar de teorier som sedermera kommer användas vid analys av det empiriska materialet. De teoretiska begrepp som presenteras kan länkas samman med den nyinstitutionella teoribildningen. Ett metodkapitel i vilket jag redogör för mina överväganden och val följer därefter. Jag diskuterar där även studiens förtjänster och brister. I kapitel fem och sex så presenterar jag hur BBIC är tänkt att fungera som princip vid organiserandet av det sociala arbetet med barn, unga och familj i kommunal socialtjänst och resultatet av det rekonstrueringsarbete vad gäller systemets tänkta funktion i organisationen. I det sjätte kapitlet beskrivs även den aktuella organisationen mer utförligt. Den efterföljande delen i uppsatsen utgörs av studiens resultat från intervjuundersökningen och min analys av detsamma. Uppsatsen avslutas med en diskussion.

2. BAKGRUND OCH TIDIGARE FORSKNING

Inledning

Detta kapitel inleds med en kortare bakgrundsbeskrivning till hur vi kan förstå införandet av system för handläggning och dokumentation i den sociala barnvården. Utvecklingen länkas samman med den större strävan att evidensbasera det sociala arbetet. Därefter presenteras det projekt som initierades av Socialstyrelsen i mitten av 1990-talet och som slutligen mynnade ut i det svenska BBIC systemet. Kapitlet ägnas därefter åt att systematisera empiriska erfarenheter av att implementera och tillämpa system för handläggning och dokumentation i socialt arbete.

Framväxten av ett evidensbaserat socialt arbete

Såsom beskrivits i inledningen kan införandet av utrednings- och bedömningssystem förstås utifrån ökade krav på att det sociala arbetets praktik ska vara evidensbaserad (Bergmark, 2008). Och enligt Denvall¹ (2008) kan framväxten av EBP i sin tur förklaras och förstås utifrån tre olika trender.

För det första, framväxten av audit society-konceptet som innebär att utvärdering, kvalitetskontroll och involvering av brukare är centralt. Audit society-konceptet kan betraktas som en del i New Public Management (NPM), en samlingsbeteckning för en marknadsorientering av offentliga organisationer och som inbegriper ett antal principer (till exempel utvärdering och kvalitetskontroll). Idén att granska kvaliteten på sociala insatser relateras ofta till att vi lever i ett risksamhälle (Power, 1997; jmf Beck, 1998) och att dessa risker måste hanteras utav välfärdsstatens institutioner (Munro, 2009). Å ena sidan handlar det om att hantera risken att ett barn far illa, å andra sidan att hantera risken att bli klandrad för att inte lyckas förhindra detta.² Detta senare förhållande har enligt Munro (2009; 2010) inneburit att socialtjänsten tenderar att bli mer procedurstyrd och standardiserad, till exempel genom att införa olika typer av dokumentations- och utredningssystem (jmf Lundström, 2005). Men, även om NPM som idé och princip spridit sig, influerat och influerar utformningen av välfärdssamhällets organisering tycks inte dess centrala komponenter realiseras i praktiken. Till exempel visar Höjer och Forkby (2011) att socialarbetares arbete med att utreda ungdomar och placera dessa i ungdomsvård inte sker på ett sätt som möjliggör uppföljningar och jämförelser, två tämligen centrala komponenter i NPM. Dessutom visar Wiklund (2006) i

¹ Denvall är inte ensam om att betrakta framväxten av EBP på detta sätt (jmf Morago, 2006)

² Dessutom kan man ju även, jämte de bägge risker Munro resonerar kring tänka sig att socialtjänsten blir klandrad om de så att säga omhändertar ett barn när så egentligen inte är lämpligt.

sin studie av marknadsanpassning av den sociala barnvården att ambitionerna i NPM projektet inte fått genomslag bland socialarbetare. Med andra ord verkar alltså innehållet i konceptet vara löst kopplat till de tekniska, mer praktiska rutiner och arbetssätt socialarbetare verkar under (jmf Powell, 1997). Vidare forskning kring hur NPM inverkar på praktiken har eftersökts såväl nationellt som internationellt (Almqvist, 2006). Beträktas BBIC som en del i EBP utvecklingen och EBP i sin tur som en del i NPM kan föreliggande uppsats möjligen ses som ett bidrag till detta.

För det andra, hävdar Denvall (2008), har det inom socialt arbete skett en skiftning från att det sociala arbetet ska vara auktoritetsstyrt till att bli evidensstyrt (jmf Gambrill, 1999). Istället för att beslut som fattas av socialarbetare är auktoritetsstyrda, det vill säga baserade på endast intuition, eget och andras tyckande och så vidare finns en strävan efter att beslutsfattandet ska vara evidensbaserat. Detta innebär enligt Gambrill (1999) att socialarbetare försöker falsifiera sitt kunnande snarare än att enkom söka stöd för egna teser. Att tillämpa system och verktyg för dokumentation och bedömning skulle därmed kunna tänkas bidra till ett evidensbaserat förhållningssätt genom att minimera sannolikheten för en alltför ensidig fokusering av klientuppgifter. Att det sociala arbetet ska vara evidensstyrt hänger även samman med att den kunskap vi har om vad som så att säga ska till för att brukares livsvillkor ska förbättras inte alltid påverkar utformningen av socialtjänstens interventioner (se till exempel Denvall & Vinnerljung, 2006). En utmaning i detta sammanhang är således hur kunskaper från forskningen på bästa sätt kan komma till användning.

Den tredje förklaringen till framväxten av EBP menar Denvall (2008) går att härleda ur den massiva tillgången till information som finns, framförallt via internet. Socialtjänsten och socialarbetarna har nu åtminstone en möjlighet att ta del av den senaste forskningen och förväntas därmed göra så.

Givetvis är det svårt, för att inte säga omöjligt (åtminstone i detta sammanhang), att helt och fullt peka ut vad i samhällsutvecklingen som givit dagens förhållanden vad gäller hur insatser i den sociala barnvården organiseras och följs upp. Jag har nu tämligen kortfattat beskrivit några utav huvuddragen i denna utveckling och även pekat på några problem eller utmaningar som är förknippade med detta. Jag ska nu bli mer specifik och betrakta hur denna utveckling rent konkret tagit sig uttryck, exemplifierat i system för handläggning och dokumentation i socialt arbete.

Konceptuella system i den sociala barnvården

”BBIC är ett svar på den kritik som återkommande riktas mot brister i barnvårdsutredningar och uppföljningar av insatser” – står det i den slutrapport som sammanfattar utvecklingen av det svenska BBIC-systemet (Socialstyrelsen, 2008, s.25). I Sverige, precis som i föregångslandet England, handlade denna kritik om att barn som placerats i familjehem eller vid institution hade tämligen dystra framtidsprognoser och att de alltför ofta riskerade utsättas för vanvård efter omhändertagande. Utvecklingen av det svenska systemet har också influerats av det engelska arbetet. I England resulterade utvecklingsarbetet i Looking after children system (LACS) vilket skulle ge socialtjänsten och socialarbetarna möjlighet att själva på ett systematiskt sätt följa upp placeringens fortgång och framgång. Sju behovsområden identifierades som ansågs vara allmängiltiga och av grundläggande betydelse och som således skulle belysas med hjälp av ett åldersanpassat bedömnings och insatsformulär. Med hjälp av dessa verktyg och med de så kallade uppföljningsmötena tillsammans med barnet och hans eller hennes privata och professionella nätverk var socialarbetarens uppgift att besvara om barnet utvecklas i paritet med övriga barn i samhället och om de insatser som gavs räckte till (Rasmusson, 2004; Socialstyrelsen, 2008).

Om nu LACS var ett svar på kritiken att det sociala arbetets praktik inte i tillräcklig utsträckning följde upp de placeringar som gjorts så ämnade Assessment Framework (AF) möta den kritik som handläggning och utredningsarbetet fick. Kritiken kom att handla om en avsaknad av systematiska beskrivningar av barnets behov liksom av analyser och bedömningar. Poängen med AF var därför att systematiskt bedöma om barnet är i behov av stöd, vad som i sådana fall behöver göras och vilka insatser som bäst möter detta behov. Och även i AF finns ett antal formulär som så att säga ska rymma systemets teoretiska grunder och principer. Det är även i AF som den förhållandevis välkända triangeln (se nedan) lanserades som en tankefigur vid bedömning av ett barns behov (se Rasmusson, 2004; Socialstyrelsen, 2008).

De bägge systemen LACS och AF sammanfördes under tidigt 2000-tal och kom att kallas Integrated Childrens system (ICS). En implementering av systemet påbörjades 2003 i samtliga kommuner i England och Wales och har även utvärderats under tiden, flera av dessa erfarenheter kommer att beskrivas nedan. Systemen är mer än en blankett, ett formulär eller ett frågebatteri – de rymmer ett helt koncept där teori och principer tillsammans med mer praktiska delar ingår.

Så då till det svenska utvecklingsarbetet som resulterat i det nu tämligen välspredda systemet BBIC. Det svenska utvecklingsarbetet, ett projekt som kom att kallas

Dartingtonprojektet och pågick mellan 1995-1997, initierades av myndigheter på nationell nivå (efter att kritik, liknande den i England, riktats mot den sociala barnvården) för att stärka vården av barn och unga i familjehem. Det var nu bedömnings- och insatsformulären från LACS prövades i Sverige. I den slutrapport som Socialstyren (2000) presenterar förefaller de socialarbetare och arbetsledare som deltog i projektet uppfatta sättet att strukturera och ordna uppföljning av vården i familjehem som i huvudsak positivt men krävande. Vidare sågs formulären som aningen otympliga att använda vilket sannolikt bidrog till att de ett år efter implementering inte användes i särskilt stor utsträckning. Men det var framförallt de vinster socialarbetare och arbetsledare, i princip, fanns inrymda i systemen som bidrog till det fortsatta utvecklingsarbetet – att vidareutveckla ett heltäckande system för utredning, bedömning och uppföljning i den sociala barnvården (Socialstyrelsen, a.a.).

Fortsättningsvis benämndes utvecklingsarbetet BBIC-projektet vilket pågick mellan 1999 och 2005. Projektet lanseras som ett bottom-up sådant (Socialstyrelsen, 2006a, 2008) där förankring, delaktighet och inflytande fungerat som ledord. Systemet är inspirerat av de engelska systemen (integreringen av LACS och AF kallas alltså i England Integrated children system – i Sverige Barns behov i centrum) som jag redogjort för ovan och innehållet är anpassat till svenska förhållanden (Socialstyrelsen, 2008). Arbetet med att utveckla systemet följdes upp och utvärderades, dels av Socialstyrelsen själv, men även av externa utvärderare (Johansson, 2004; Rasmusson, 2004; Rasmusson, Hyvönen & Mellberg, 2004) och av de deltagande kommunerna.³ En mer utförlig beskrivning av systemet ges i uppsatsens kapitel 5.

Empiriska erfarenheter av implementering och tillämpning av systematisk dokumentation i den sociala barnvården

I denna del av kapitlet redogörs för tidigare forskning kring tillämpning och implementering av systematiska dokumentationssystem, företrädesvis sådana som rör den sociala barnvården. Särskilt riktas fokus mot de mer konceptuella systemen, som till exempel BBIC och LACS utgör, men erfarenheter från andra mer standardiserade verktyg och system kommer även att beröras.

Det finns relativt omfattande tidigare forskning kring användning av olika typer av bedömningsinstrument och dokumentationssystem i det sociala arbetets praktik som visar att socialarbetare inte alltid tillämpar systemen i den grad som förväntas av dem eller nyttjar den potential som antas finnas i systemen fullt ut (se till exempel Gillingham & Humphreys 2010; Gillingham, 2009; Abrahamson & Tryggvesson, 2008; von Greiff, 2008; Alexanderson, 2006;

³ Se Socialstyrelsen (2008), särskilt bilaga, för en utförligare genomgång.

Engström & Armelius, 2005; Cleaver & Walker, 2004; Johansson, 2004). Detta kan till exempel observeras i forskning som studerat hur stort antal intervjuer enligt en specifik dokumentationsmetod som genomförts efter implementering. Ibland används inte instrumenten alls, ibland används bara vissa delar av dem, t ex inledande men inte uppföljande intervju (Abrahamsson & Tryggvesson, 2008; Alexanderson, 2006; Engström & Armelius; 2005; Johansson, 2004). Den potential som ryms i denna typ av system vad gäller utvärdering och metodutveckling av verksamheter (se till exempel Anderberg & Dahlberg, 2009) riskerar därmed gå förlorad. Ytterligare ett dilemma är att den problembild som klienter uppvisar och som kan fångas i olika typer av instrument inte alltid förefaller påverka den insats som klienten sen erhåller (Gilligan & Manby, 2008; von Greiff, 2008) vilket givetvis är problematiskt om syftet med instrumenten är att närma sig en evidensbaserad praktik.

En annan problematisk indikation som återfinns i tidigare forskning är att när system och verktyg används sker detta inte alltid i enlighet med upphovsmännens intentioner eller med de antaganden som finns inbäddade i systemen (se exempelvis Gillingham & Humphreys, 2010; Enell, 2009; Gillingham, 2009; White, Hall & Peckover, 2009; Gilligan & Manby, 2008). En sådan intention som de mer konceptuella systemen har är att fokus i dokumentationen av barn ska vara dess behov (t ex Barn *Behov* I Centrum). Forskning som analyserat dokumentation från det engelska Common Assessment Framework visar att den största delen istället handlar om oro för barn (Hall, Parton, Peckover & White, 2010; White, Hall & Peckover, 2009). Andra exempel finns i den avhandling Gillingham (2009) skrivit, som fokuserar på hur ett strukturerat bedömningsinstrument används i den sociala barnvården i Australien. Där framkommer till exempel att mer erfarna socialarbetare redan innan användningen har sin bedömning klar av klientens problembild. Instrumentet används sedan för att ge stöd till den egna uppfattningen. Det visade sig dessutom att instrumentet manipulerades för att socialarbetarens bedömning och det utfall som kom ur instrumentet skulle stämma överens. Ibland ignorerades helt enkelt utfallet från instrumentet om det avvek från socialarbetarens bild. Dessutom tillämpades instrumentet olika av olika socialarbetare.

Det förefaller alltså vara så att implementeringen och tillämpningen av systematiska dokumentationssystem i socialt arbete kantas av vissa problem och svårigheter. Vi ska nu söka djupare i den tidigare forskningen och strukturera densamma utifrån Rothsteins (2010) syn på vilka faktorer som kan tänkas påverka detta – systemens konstruktion, genomförandet eller organiseringen och dess legitimitet bland intressentgrupper.

Legitimitet

Användningen av vad som alltså kan kallas för konceptuella system och som inkluderar olika typer av verktyg för utredning, planering och uppföljning, har inom den sociala barnvården ökat, såväl nationellt som internationellt (Léveillé & Chamberland, 2010). Ett förhållande som återfinns i tidigare forskning om dessa system och som anknyter till denna första faktor är att de flesta socialarbetare är positiva till värdegrund och teoretisk förankring samt de möjligheter som ryms i systemet vad gäller en ökad systematik i arbetet men flera var också negativt inställda till formulär och blanketter (Nygren, Hyvönen & Khoo, 2009; Khoo, Hyvönen & Nygren, 2007; Johansson, 2004; Rasmusson, 2004). Nygren, Hyvönen & Khoo (2009) använder Powers (1997) distinktion mellan mer normativa eller programmatiska termer och mer tekniska eller operationella delar av systemet där de allra flesta ställer sig bakom i princip, de vill säga de mer normativa delarna av de konceptuella systemen.

I en engelsk utvärdering av ICS uppfattar socialarbetare att systemet rymmer stor potential, dock har denna inte införlivats ännu (Shaw et al., 2009), en uppfattning som annan forskning tycks bekräfta (White et al., 2010; se också Gilligan & Manby, 2009 angående LACS). Denna forskning indikerar alltså att socialarbetare inte är helt ovilliga att använda denna typ av system i sin praktik. Resultaten av förändringen, såsom de uppfattas av socialarbete, stämmer dock ännu inte överens med den bild de har om hur de bör vara. Samtidigt verkar det vara så att de mer tekniska eller byråkratiska (jmf Johansson, 2004) delarna inte tilltalar alla.

När det gäller system som är mer standardiserade och strukturerade finns det forskning som visar att socialarbetare har en vilja att använda även dessa (Abrahamsson & Tryggvesson, 2008; Alexanderson, 2006). Men det finns också en skepsis mot ökad instrumentallitet (jmf Engström, 2005). När det gäller den positiva synen på instrumenten motiveras detta av respondenterna i Abrahamsson och Tryggvessons (2008) studie av att de ger en grund för verksamhetsutveckling, en ökad professionalisering hos handläggaren, tydligare klientperspektiv och öka behandlingskvaliteten som ett resultat av bättre träffsäkerhet eller matchning vad gäller de behandlingsalternativ som står till buds. Men respondenterna såg också risker med det instrument (ASI) som användes. De menade nämligen att det finns en risk att handläggarna blir alltför mekaniska tillämpare (Abrahamsson & Tryggvesson, 2008; jmf Fish, Munro & Bairstow, 2008). Ytterligare aspekter av det senare, det vill säga skepticism mot instrumenten, handlar framförallt om en oro för att mötet och den viktiga relationen mellan socialarbetare och klient kan komma att förstöras. Engström (2005) beskriver i sin avhandling en händelse där en socialarbetare hävdade att ASI intervjun skulle kränka klienterna och skada den viktiga relationen till socialarbetarna (och

socialarbetaren var därmed ovillig att använda intervjun). Denna farhåga bekräftades inte i den studie som fokuserar klienternas acceptans för ASI intervjun (Engström & Armelius, 2002). Inte heller verkar ASI intervjun påverkat kvaliteten på behandlingsalliansen, vare sig negativt eller positivt (Engström, 2005).

Organisering av implementering

Det tycks alltså finnas en något sånär god förutsättning att utveckla det sociala arbetet till att bedrivs mer systematiskt och strukturerat med tanke på att socialarbetare, åtminstone i princip, accepterar en sådan riktning. Nästa faktor som identifierats som viktig för hur användningen ser ut är det sätt som implementeringen organiserats på. Här menar Johansson (2004) att den kontextuella osäkerheten påverkar implementeringen och är viktig att beakta. Modellen för kontextuell osäkerhet används för att studera relationerna mellan ett projekt och den organisation som ska ta emot projektet. Modellen inbegriper två dimensioner. För det första den vertikala osäkerheten som handlar om förhållandens vad gäller kontroll och styrning av projektet. Den andra dimensionen, horisontell osäkerhet, avser belysa vilka olika typer av samarbeten med omgivningen som behövs för att implementeringen ska bli fruktbar. När Johansson (2004) tillämpar denna modell i sin analys av implementeringen av BBIC-systemet i socialtjänstens organisationer framgår att de försökskommuner som verkat under lägst grad av kontextuell osäkerhet har haft störst framgång. Den kommun som verkat under lägst grad av kontextuell osäkerhet har haft gott stöd av såväl ledning som av Socialstyrelsen. Inblandade aktörer har haft en liknande uppfattning om projektets mål och syften. Det har fattats principbeslut om införandet av BBIC vilket inneburit att organisationens struktur har anpassats efter systemet. Vidare har den grupp som arbetet med implementeringen haft en hög grad av legitimitet vilket inneburit att den kunnat ägna sig åt att just implementera systemet. Den modell och de resultat som Johansson (2004) presenterar i sin implementeringsstudie får även stöd av andra forskare som jämfört implementeringserfarenheter av LACS mellan tre olika länder (Khoo, Hyvönen & Nygren, 2007). Dessa forskare menar nämligen att förankringen hos berörda aktörer är avgörande (jmf vertikal osäkerhet). En välförankrad reform i praktiken innebär att hela organisationen ser helheten i BBIC och så att säga låter BBIC influera den organisatoriska utformningen.

Erfarenheter från implementeringen av nya arbetssätt, de konceptuella systemen, i den engelska sociala barnvården visar att problem i samband med införandet många gånger handlar om en för hög grad av personalomsättning inom organisationerna. Vidare att organisationsförändringar och dålig kvalitet på IT system hindrar implementeringen. När

implementeringen lyckades som bäst fanns ett starkt ledarskap, en tydlig plan för implementeringen, involveringen av alla berörda aktörer och när det funnits en flexibilitet i utbildning och övning i systemen. Dessutom visar empirin att samarbete över organisationsgränser (jmf Johanssons [2004] horisontell osäkerhet ovan) ökar chanserna till en lyckad implementering (Cleaver & Walker, 2004). Annan forskning visar att den top down ansats av implementeringen som tagits i England kan förklara de skilda framgångar olika organisationer haft att införa systemen. De skilda villkor och förutsättningar som finns i olika lokala kontexter producerar olika tolkningar av systemen vilket till exempel resulterat i att ”there is nothing common about the CAF [Common Assessment Framework: författarens anm.]” (Peckover, Hall & White, 2009, s. 143).

Om vi även avseende den här faktorn vänder blicken mot mer standardiserade och systematiserade system i det sociala arbetets praktik finner vi flera liknande erfarenheter som med de mer konceptuella systemen. På samma sätt som implementeringen av det svenska BBIC-systemet tycks ha fungerat bäst i organisationer där det funnits ett brett stöd för användandet, verkar det även vara för de mer standardiserade och systematiserade systemen (Abrahamsson & Tryggvesson, 2008). En annan aspekt som går att finna i Abrahamsson & Tryggvessons (2008) studie som kan länkas till denna faktor är att det utbud av insatser som finns i organisationen, påverkar användningen. I ett av de fall som studerades begränsades utbudet av insatser i missbrukarvården till Minnesota/AA-influerad behandling vilket kan ha inneburit att den matchningsfunktion som systemen avser att öka så att säga faller ur. Därmed kan, hävdar författarna, också motivationen till att använda systemen ha minskat bland användare.

I Alexandersons (2006) avhandling som fokuserar implementeringen av metoder för systematisk dokumentation förefaller, inte helt oväntat, flera faktorer som hämmat respektive främjat implementeringen vara varandras spegelbild. Även i detta exempel kan vi finna vikten av att ha en stöttande organisation och en stark projektledning för en lyckad implementering liksom att stöd från de i omgivningen viktiga organisationerna involveras. Ett sådant exempel från hennes avhandling är det ringa intresse länsstyrelsen som tillsynsmyndighet visade för implementeringsprojektet. Vidare kan flera likheter ses med problem som förknippas med implementeringen av de mer konceptuella systemen – hög personalomsättning, IT problem och bristande utbildning. Överlag tycktes de som deltagit i Alexandersons (2006) studie ha såväl en vilja som en förståelse för att använda de system som avsåg implementeras. De ovan givna exemplen på problem som förknippas med implementeringen verkar istället handla om kunnandet, i många fall de förutsättningar som de inblandade aktörerna verkar under.

Konstruktionen

Den tredje faktorn rör huruvida dessa system är konstruerade på ett sådant sätt att de faktiskt bidrar till att lösa de problem de är skapade för att lösa (Rothstein, 2010). Ett antal engelska forskare har intresserat sig för införandet av de mer konceptuella systemen i socialt arbete och vilkas forskning kan länkas till denna tredje faktor (se Hall, Parton, Peckover & White, 2010; White, Wastell, Broadhurst & Hall, 2010; Peckover, Hall & White, 2009; Pithouse, Hall, Peckover & White, 2009; Shaw et al., 2009). Framförallt har de studerat hur det sociala arbetet tenderar gå mer mot att använda Information and Communication Technology (ICT), vilket fungerar som ett samlingsnamn för de redan nämnda systemen.

I en utav dessa studier, en engelsk utvärdering av ICS (Shaw et al., 2009) konkluderas att systemet inte, som det skulle kunna förväntas av det, lyckas producera den eftersökta aggregerade data om klienter, att systemet kritiserades starkt av socialarbetare och betraktades som alltför tidskrävande. Författarna menar att mycket av de problem som lyfts fram om systemet är inneboende i konstruktionen snarare än ”nyproblem” eller ”barndomsproblem” (eng: teething problems) och de härleder detta till dess varierade mål. Eftersom ICS väntas generera information till ledningen, fungera som administration av ärenden, ge underlag för granskning av ärendehantering och svara mot kraven på ett mer standardiserat evidensbaserat arbetssätt menar författarna att problemen är inneboende. Ett sådant uppenbart problem är de tidsgränser som finns i det engelska systemet, till exempel att socialarbetare en vecka in i ett ärende ska dokumentera giltig information om ett barns behovsområde identitet (Shaw et al., 2009). Andra problem som uppmärksammats med de engelska ICT systemen är att den information som samlas in och matas in i systemet tenderar att ge en fragmenterad bild av barnets och familjens situation. Det hävdas att den barncentrering eller barnfokusering som finns inbyggd i systemen (såväl via vilken typ av information som förväntas matas in som flera utav systemens teoretiska utgångspunkter) hindrar alternativa tolkningar av familjernas situation vilket resulterat i en psykologiserad bild och förklaringsmodell av situationen (Hall, Parton, Peckover & White, 2010). Detta senare förhållande har även problematiserats vad gäller det svenska BBIC-systemet (Herz & Johansson, 2011).

När det gäller BBIC och resultat i tidigare forskning som kan relateras till denna tredje utav Rothsteins (2010) faktorer finner vi till exempel i Johansson (2004) en diskussion konceptets attraktionsgrad bland berörda aktörer. Några utav dessa resultat berördes ovan under den första kategorin (legitimitet) men kan även exemplifiera relevansen i denna som handlar om konstruktionen. Ett sätt att skaffa mer kunskaper om denna kategori är att fokusera på de eventuella ”gnissel” som kan uppstå när systemet möter praktiken. Ju mer

detaljerad diskussionen om praktiken tenderar bli (t ex från koncept till specifika dokument) desto mer ”gnissel” hörs. Detta kan komma till uttryck genom den oro för byråkratisering som Johanssons (2004) respondenter ger uttryck för.

En del utav den forskning som fokuserat det svenska BBIC-systemet och som kan relateras till denna tredje faktor visar att barnets behov fokuseras mer efter införandet av systemet liksom att barns möjligheter att göra sin röst hörd har stärkts (Wolf Sandahl, 2011), något som alltså skulle kunna tala för att systemet alltså är konstruerat på ett sätt som avser lösa några utav de problem det är designat för att lösa. Annan forskning rapporterar emellertid helt motsatta resultat då implementeringen av BBIC inte tycks ha gjort barnen mer delaktiga, när utredningar studerats. Inte heller tycks synen på barnet som ett subjekt (där barns egna åsikter och upplevelser dokumenteras) haft någon större genomslagskraft (Enell, 2009). Det är alltså än så länge svårt att uttala sig om huruvida BBIC är bättre eller sämre ur ett barnperspektiv än något annat sätt att utreda, planera och följa upp i den svenska sociala barnvården. Forskning av systemet som så att säga följer hela processen av ett ärende i socialtjänsten då BBIC tillämpas, och som därmed fokuserar hur systemet binder samman olika verksamheter och aktiviteter, tycks saknas helt.

3. TEORI

Inledning

Analysen av det empiriska materialet i studien kommer att göras utifrån sådan teori som kan bidra till att förklara organisationer och professionellas förutsättningar och villkor att verka inom fältet socialt arbete – och därmed även att tillämpa system av typen BBIC. Därför presenteras och diskuteras, för det första, som övergripande perspektiv den nyinstitutionella teoribildningen. Dessutom, för det andra, presenteras teori om Human Service Organisations (HSO) som visat sig vara fruktbar vid studier av socialtjänsten som organisation och villkoren för de däri verksamma aktörerna – gräsrotsbyråkraterna. Dessa ingångar, precis som kunskap om domäner, lösa kopplingar och implementeringsteori betraktas i uppsatsen som grenar av nyinstitutionell teoribildning.

Nyinstitutionalismen

En skolbildning⁴ inom organisationsteori som alltså kan vara fruktbar för att förstå hur system för dokumentation fungerar i socialtjänstens organisationer är den nyinstitutionella. Denna skolbildnings syn på verkligheten har tydliga kopplingar till det socialkonstruktivistiska perspektivet som formulerats av Berger och Luckmann (1979/1966) och har som ontologisk utgångspunkt att verkligheten är just socialt konstruerad. Därmed betraktas även institutioner som sociala konstruktioner – som produkter av (inte alltid medvetet) mänskligt handlande (Johansson, 2002). Enligt Johansson (a.a., s. 18-19) skulle man:

Möjligen /.../ kunna säga att en institution, uttryckt i mycket allmänna ordalag, är en organiserad och etablerad struktur eller procedur, baserad på mer eller mindre för-givet-tagna – formella eller informella, medvetna eller omedvetna – regler. Förekomsten av en institution innebär att det finns ett accepterat, icke i grunden ifrågasatt, sätt att utföra eller förhålla sig till det institutionen omfattar.

Johansson (a.a.) är i sin begreppsförklaring mycket allmänt hållen eftersom han menar att det helt enkelt inte råder någon enighet kring vad som definierar en institution. Jag tänker inte fördjupa mig i de diskussioner som förs inom och utom skolbildningen kring vad som bör och inte bör rymmas i begreppet (se förslagsvis Johansson, a.a., för en fördjupning). Vad som emellertid kan konstateras är att en institution inte nödvändigtvis, i detta sammanhang, är lika med en organisation. Institutioner vägleder, eller kanske snarare begränsar, så att säga människors och organisationers handlingar – de gör så därför att individer i mångt och mycket

⁴ Johansson (2002) inleder sin bok "Nyinstitutionalismen inom organisationsanalysen" med att slå fast just detta – det vill säga att nyinstitutionalismen bör betraktas som en skolbildning inom organisationsteori, snarare än att utgöra en enhetlig teori (jmf Blom & Grape, 2006).

inte förmår föreställa sig alternativa tanke- och handlingsramar (DiMaggio & Powell, 1991). Och institutionalisering innebär, enligt Meyer och Rowan (1977), den process som leder fram till att sociala processer, skyldigheter eller fakta får en regelliknande status i tanke och handling, det vill säga en gemensam och delad definition av den sociala verkligheten – en institution (jmf Johansson, 2002). Som exempel nämner de den sociala statusen läkare som en starkt institutionaliserad regel för att hantera sjukdomar liksom en roll som är förknippad med vissa beteenden och förväntningar (Meyer & Rowan, a.a.).

Dessa institutionella regler, argumenterar Meyer och Rowan (a.a.) får effekter på organisationers strukturer och de däri förekommande arbetsprocesserna. Därmed faller i någon mån synen på organisationers formella strukturer såsom varande de mest rationella ur effektivitetssynpunkt. Istället förefaller det vara så att organisationer tenderar att anpassa sig till rationaliserade myter i omgivningen vilka inte alltid motsvarar organisationens faktiska behov. Denna anpassning har en, för organisationen, legitimerande (snarare än en effektiviserande) funktion (Meyer & Rowan, a.a.). Och denna strävan att anpassa sig till vad författarna kallar för rationaliserande myter tenderar inom ett organisatoriskt fält leda till institutionell isomorfism (DiMaggio & Powell, 1983).

Med institutionell isomorfism avser DiMaggio & Powell (a.a.) en process som leder till homogenisering av organisationer inom ett fält. Tre mekanismer i denna process kan särskiljas analytiskt. För det första en framtvungad (coercive) isomorfism som kommer av formell och informell press från till exempel stat (som anses vara den starkaste organisationen) och riktas mot svagare organisationer. Typexemplet är här att lagstiftningen så att säga tvingar organisationer närmre varandra i utformning. Den andra mekanismen är mimetisk (mimetic) isomorfism. Här betraktas likformigheten som ett sätt att hantera osäkerhet inom det organisatoriska fältet. När målen med en verksamhet är otydliga eller när problemförklaringar är diffusa och lösningar inte självklara menar DiMaggio och Powell (a.a.) att organisationer så att säga modellerar sig själva efter andra organisationer (eller om jag förstår författarna rätt, även institutionaliserade idéer och framgångsrecept) som uppfattas framgångsrika. Den tredje mekanismen, slutligen, är normativ (normative) isomorfism vilken är en följd av ökad professionalisering. Till exempel så tenderar organisationer inom ett särskilt fält eller område att anställa personal med liknande bakgrund och utbildning. Via universitet och högskolor tillägnas sig dessa personer professionella normer och liknande föreställningar om vad som kan anses utgöra en god organisation. De mekanismer som nu redogjorts går alltså att separera analytiskt. De är sällan så distinkta i praktiken. Och det bör,

menar författarna, även poängteras att dessa mekanismer existerar även om de så att säga inte leder till effektivare organisationer (DiMaggio & Powell, a.a.).

Människovårdande organisationer och gräsrotsbyråkrater

Den verksamhet som bedrivs inom socialtjänstens organisationer är speciell såtillvida att dess egentliga ”råmaterial” är människor. Hasenfeld (1983) använder begreppet ”Human Service Organisations” (HSO) för att beskriva denna typ av organisationer.⁵ Att dessa organisationers råmaterial är människor innebär även att målen som återfinns i HSO ofta är vaga och problematiska. Det råder helt enkelt delade meningar bland olika aktörer om hur till exempel socialtjänsten bör lösa sociala problem som återfinns hos olika grupper människor⁶.

Ett tredje kännetecken för en HSO är, och som vi känner igen från nyinstitutionalismen ovan, dess beroende av det omgivande samhället och den organisatoriska omgivningen. Till exempel behöver de insatser som socialtjänsten erbjuder och genomför vara moraliskt försvarbara med tanke på konsekvenserna dessa får för socialtjänstens klienter – människobehandlande organisationer, menar Hasenfeld (2000), har att anpassa sig till den moral som finns i det omgivande samhället. Barns, generellt sätt, starkare ställning i samhället (t.ex. via Barnkonventionen) är något som influerar utformningen av insatser och åtgärder i HSO. Inte minst är BBIC ett uttryck för detta.

Ett fjärde kännetecken för HSO är dess osäkra teknologier/verktyg. Hasenfeld (1983, s. 111) definierar HSO teknologier som ”a set of institutionalized procedures aimed at changing the physical, psychological, social, or cultural attributes of people in order to transform them from a given status to a new prescribed status”. Med termen “institutionalized” avser han att procedurerna är legitimerade och sanktionerade av organisationen. Därmed får nog Hasenfelds (a.a.) beskrivning av begreppet betraktas som någon snävare än de andra nyinstitutionalisterna ovan. Att HSO har att handskas med människor som råmaterial och därmed med den komplexitet som finns såväl hos klienterna som i de system de ingår i innebär att teknologiernas konsekvenser ofta är osäkra (jmf Rothstein, 2010). Effekterna av arbetet är alltså svåra att på förhand förutse liksom svåra att mäta.

⁵ Här finner vi till exempel, förutom socialtjänsten, även hälso- och sjukvården och utbildningsväsendet. En vanligt förekommande översättning är människobehandlande organisationer.

⁶ Ibland särskiljs så kallade tama och vilda problem och de sociala problemen hänförs till den senare kategorin. Vid tama problem, till exempel att laga en bil, som kan vara nog så komplicerat, är man ofta överens om när man så att säga nått fram till målet, till en lösning. Med sociala problem förhåller det sig inte alltid så, alla är inte överens när det är ett problem, vad som krävs för att lösa det och när man så att säga kan sägas ha nått fram till målet.

Vilka teknologier som används i en organisation är beroende av vilka rådande ideologier som finns i samhället. Dessa ideologier, eller tanke och trosystem, menar Hasenfeld (a.a.) konstruerar barriärer för alternativa tanke- och handlingsmönster i en organisation. Det är alltså bara sådan kunskap som är förenlig med rådande ideologi som tenderar att accepteras och tillämpas i en organisation.

Kärnverksamheten i HSO består av relationer mellan personal och klienter. Kvaliteten på relationen mellan socialarbetare och klient, ett femte kännetecken för HSO, avgör i mångt och mycket hur väl organisationen lyckas med sin verksamhet. Det är genom mötet mellan klient och socialarbetare som de olika interventionerna så att säga förmedlas till klienterna. Med anledning av detta finns det skäl att ägna de personerna som fungerar som förmedlare mer utrymme i detta sammanhang.

Lipsky (2010/1980) är sannolikt en av de forskare som oftast citeras när det gäller den speciella roll gräsrotsbyråkraterna (Street-level bureaucrats) har i en människovårdande organisation. Precis som vi jämte socialtjänsten som människovårdande organisation finner hälso- och sjukvården samt utbildningsväsendet finner vi jämte socialarbetare som gräsrotsbyråkrat läkaren och läraren (Lipsky, a.a.). Ett villkor som kännetecknar gräsrotsbyråkraternas arbete är det handlingsutrymme de har. Den komplexitet som till exempel socialtjänstens personal ställs inför i mötet med klienter innebär att denna handlingsfrihet är nödvändig. Det går helt enkelt inte fullständigt standardisera de sociala problem som socialarbetare möter hos socialtjänstens klienter varför bedömningar och värderingar av socialarbetaren ständigt behöver ske (jmf Hasenfeld, 1983). Detta innebär i någon mån att policyn utformas först i mötet mellan organisationen och de klienter som av olika skäl är aktuella där. Ett annat förhållande som är kännetecknande för gräsrotsbyråkrater är att arbetsbelastningen svårligen kan reduceras. Ju mer resurser som så att säga skjuts till, ju mer tjänster och insatser som tillhandahålls, desto mer behov har gräsrotsbyråkraterna att stilla. Och detta innebär att utövandet av socialt arbete i dessa organisationer sällan (aldrig!) kan uppfylla någon slags högsta tänkbara standard eftersom tid, information och andra resurser saknas. En konsekvens av detta är att socialarbetare söker utveckla rutiner och handlingssätt i praktiken som alltså inte behöver överensstämma med mer ideala eller tänkta sätt (Lipsky 2010/1980). Det uppstår så att säga lösa kopplingar mellan tanke och handling.

Domäner och lösa kopplingar

Ytterligare begrepp som alltså kan bidra till att förstå vilka möjligheter och villkor socialtjänstens organisationer verkar under finner vi i domänteorin⁷ samt den kunskap som finns om organisation som ett löst kopplat system. Att det är relevant att använda domänteorin i studiet av socialtjänstens organisationer motiveras av att det arbete som utförs sker i relation mellan profession, förvaltning, politik och brukare. Det är de tre första som står i fokus i detta papper. Dessa tre domäner anses ha olika uppgifter, styrande principer, mått på framgång, struktur och arbetssätt och dessa olika dimensioner är i sig inte förenliga (Kouzes & Mico, 1979). Följande figur får beskriva detta;

	<i>Principer</i>	<i>Mått på framgång</i>	<i>Struktur</i>	<i>Arbetsätt</i>
<i>Policy</i>	Ideologi Mandat från medborgare	Jämlikhet Rättvis fördelning	Representativ och delaktig	Röstning Förhandling Kompromisser
<i>Administrativ</i>	Hierarkisk styrning Samordning Kontroll	Kostnadseffektivitet	Byråkratisk Vertikal	Formaliserat
<i>Profession</i>	Autonomi Självstyrning	Kvalitet God praktik Förbättring av människors livsvillkor	Kollegial Horisontell	Klientinriktat Problemlösning

Figur 1: Domänbeskrivning

Fritt efter Alexanderson (2006);
efter Kouzes & Mico (1979)

Med policy (eller politikens) domän menas den nivå i en organisation där övergripande policys, mål och riktlinjer formuleras. Här finner vi i ett socialtjänstsammanhang politiker i socialnämnden, valda av folket enligt demokratiska principer och styrs av ideologi. Framgång mäts utifrån en jämlik och rättvis behandling och fördelning av välfärdens resurser vilket konkretiseras genom policydokument etc. Röstning, förhandling och ett ständigt kompromissande kännetecknar domänens arbetssätt.

Administrationens (eller ledningens) domän verkar enligt Kouzes & Mico (1979) i enlighet med ett affärs- eller industri sätt. Det innebär att administrationens domän ständigt söker rationalisera organisationen, göra den mer kostnadseffektiv och fungera som enligt en byråkratisk vertikal struktur.

Professionens (eller i detta fall socialarbetarnas) domän anser sig även ha mandat att definiera och styra det sociala arbetets innehåll. Enligt Kouzes och Mico arbetar grupper som ryms inom denna domän utifrån principer om autonomi och självstyrning. Mått på framgång utgörs av kvalitet på de insatser som genomförs och att dessa leder till förbättring av människor levnads och livsvillkor.

⁷ Vissa forskare har valt att likställa domänbegreppet med kultur (jmf Thylefors, 2007).

En förståelse för skilda domäner inom fältet socialt arbete kan således bidra vid en analys av de däri verkande organisationerna. De skilda logiker och rationaler som konstituerar de olika domänerna är inte alltid samstämmiga vilket givetvis kan ge upphov till konflikter och problem vid till exempel organisations- och verksamhetsutveckling. Det är, menar jag, även viktigt att förstå domänteorin som det analytiska redskap den är. De olika principerna och vad som kännetecknar mått på framgång är inte uteslutande bundet till de grupper som så att säga befolkar de skilda domänerna. Så är kostnadseffektivitet idag ett mått på framgång som sannolikt återfinns hos politikens domän, inte minst med tanke på de ”nya” organisationsformer som kommit att göra inträde på socialtjänstens områden (till exempel NPM, se Almqvist, 2006; Thylefors, 2007). Ett annat förhållande som bör beaktas vid tillämpning av domänteorin som analytiskt verktyg är att professionens domän och principen om självstyrning och autonomi sannolikt ser annorlunda ut för en socionom (socialt arbete) än för en läkare (medicin) (Kouzes & Mico refererar till HSO generellt).

Med hjälp av begreppet lösa kopplingar (Weick, 1977; Meyer & Rowan, 1977; Hasenfeld, 1983) och domänteori (Kouzes & Mico, 1979) kan vi förstå hur till synes väl planerade och strukturerade arbetsprocesser och organisatoriska strukturer inte alltid avspeglas i praktiskt handlande. Vi kan tänka oss lösa kopplingar på flera olika sätt. Till exempel kan det finnas en lös koppling mellan det som faktiskt görs och det som bör eller förväntas göras i organisationen. Det kan finnas lösa kopplingar mellan de komplexa problem som socialtjänstens klienter uppvisar och de insatser som de sedan erbjuds. Vi kan även finna lösa kopplingar mellan olika domäner, det vill säga att de olika domänerna inte är särskilt samspelade (vilket skulle kunna förklaras av skilda principer etc.). Men vi kan dessutom tänkas finna lösa kopplingar mellan grupper inom de olika domänerna. Behandlande gräsrotsbyråkrater har sannolikt en annan agenda än myndighetsutövande utredande personal.

Implementering

Vid studiet av hur ett system för dokumentation fungerar i en socialtjänstorganisation är det vidare rimligt att studera hur systemet implementeras och de aktiviteter som syftar till att stärka tillämpandet. När det gäller BBIC i den aktuella organisation som studeras i denna uppsats handlar det till exempel om hur systemet infördes i organisationen och hur nyanställd personal får lära sig att hantera systemet. Jag har redan i och med introducerandet av Rothsteins (2010) begrepp i kapitlet om tidigare forskning börjat beröra frågan om implementering. I detta kommande stycke utvecklas förståelsen för denna aspekt.

Fixsen et al (2009, s 532) skriver att: "We are coming to realize that the 'to' in science to service represents a whole new set of activities called 'implementation'" (min kursivering). Poängen med att implementera ett program, system eller arbetssätt i socialtjänsten är att de däri verksamma ska använda samlade kunskaper på ett effektivt sätt. I den forskningsgenomgång som redovisas i Fixsen et al (2009) framgår att sju komponenter är centrala för att detta ska ske. Det handlar om (1) kompetensen hos tillämparna, (2) hur träningen och utbildningen i systemet ser ut, (3) tillgång till konsultation och stöd i praktiken, (4) kontinuerlig utvärdering av personalens tillämpning, (5) system och mätinstrument som ger personal och beslutsfattare underlag för hur implementeringen går (det kan till exempel handla om brukarundersökningar och processdata), (6) en ledning som underlättar och skapar förutsättningar för arbetet med systemen och (7) relationen mellan det den lokala kontexten och yttre system. De komponenter som jag nu redogjort för återkommer på olika sätt, mer eller mindre, i litteraturen om implementering i människovårdande organisationer.

Så presenterar till exempel Alexanderson (2006, s. 292ff) i sin avhandling ett försök till teoriutveckling på området. Hon hämtar stöd från en mängd begrepp och teorier (i huvudsak Vedung, 1998) som berör området liksom från empiriska erfarenheter (inte minst de hon själv redogör för i avhandlingen) av implementering och försöker på så sätt anpassa befintliga kunskaper till människovårdande organisationer. Alexanderson (a.a.) beskriver åtta faktorer som påverkar implementeringen av nya system och idéer i en människovårdande organisation. Den första faktorn berör programteorins⁸ giltighet. Här särskiljs substansen i teorin, det vill säga vad interventionen ska leda till på lång och kort sikt med hur interventionen ska genomföras. Genomförandet påverkas av inblandade aktörers *vilja* att implementera och använda till exempel BBIC, deras *kunnande* i form av förmågor och resurser liksom av deras *förståelse* för systemet.

En andra faktor Alexanderson (2006) beskriver som central i en implementeringsteori är hur väl implementeringen planerats och förberetts. Det räcker inte att enbart fatta formella beslut utan en förändring i en organisation behöver dessutom vara väl förankrad hos de personer som berörs (denna faktor glider alltså samman med vilja, kunna och förstå [jmf även Rothstein, 2010]).

Den tredje faktorn, insatsen, handlar om att den intervention eller det system som ska implementeras är tydligt, relevant för det sociala arbetet som ska utföras och stämma överens med hur socialarbetare uppfattar och ser på detta arbete.

⁸ En program eller interventionsteori beskriver hur ett genomförande är tänkt att gå till (Vedung, 2009).

Den fjärde faktorn handlar om socialtjänstens brukare och att deras åsikter, motiv och handlingar påverkar hur väl implementeringen går. Fokus i denna faktor är på hur brukarna förstår systemet eller interventionen, vilka förmågor brukarna har och deras vilja.

Den femte faktorn handlar om den implementerande organisationen och efterhandskontrollen. Här menar Alexanderson (a.a.) att det spelar roll vem som så att säga har ansvar för implementeringen. Fördelen med att den implementerande organisationen ligger i den befintliga organisationen är att implementeringen antas gå lättare.

En sjätte faktor som påverkar implementeringen är andra samtidiga interventioner. Det handlar om att det system som ska implementeras kan konkurrera med andra system, idéer eller arbetssätt vilket försvårar implementeringen.

Den sjunde faktorn handlar om andra myndigheter och organisationer som har ett intresse för att implementeringen genomförs. Här kan vi i fallet BBIC tänka oss att Socialstyrelsen som initiativtagare och ”ägare” av BBIC-systemet spelar roll för hur väl systemet implementeras.

Så till den åttonde och avslutande faktorn. Här är Alexanderson (a.a.) särskilt influerad av det nyinstitutionella perspektivet (se ovan). Det handlar om hur det organisatoriska fältet och omgivningens på olika sätt påverkar den aktuella organisationen. I relation till temat för föreliggande uppsats är till exempel Socialstyrelsen aktiviteter viktiga att beakta.

Studiens analytiska ram – en uppsummering

De begrepp som nu presenterats kommer alltså fungera som verktyg i analysarbetet. Såsom kommer framgå i det kommande metodkapitlet har begreppen (och tidigare forskning) även fungerat vägledande (men inte uteslutande) när det gäller vilken data som samlas in och med hjälp av vilka metoder.

Till en början kan man konstatera att socialtjänstens organisationer ständigt har att förhålla sig till tryck från omgivningen. I den sociala barnavården kan implementeringen av BBIC utgöra ett sådant institutionellt tryck. Genom att söka implementera ett system av typen BBIC kan vi tänka oss att organisationen uppbär viss legitimitet i förhållande till sin omgivning⁹. Detta säger emellertid inte mycket om hur systemet i fråga de facto används eller fungerar i en organisation. Baserat på ovanstående teorigenomgång kan vi alltså tänka oss lösa kopplingar mellan praktik och retorik – mellan tillämpningen av BBIC och intentionen med BBIC något vi också såg empiriska exempel på i uppsatsens forskningsgenomgång. En sådan

⁹ Det har under det senaste året förekommit att företrädare för socialtjänsten i Sverige i offentliga sammanhang hänvisat till att man implementerat och använder BBIC som svar på massmedial kritik.

tes stöds även av teori som visar att de som till syvende och sist ska tillämpa systemet har ett handlingsutrymme som påverkas av det organisatoriska sammanhanget och de problem som så att säga återfinns hos socialtjänstens brukare. Det finns alltså (och måste med nödvändighet finnas) en möjlighet att frångå de ursprungliga intentionerna med systemet. Den problembild som socialtjänstens brukare uppvisar innebär att en fullständig detaljstyrning och strikt tillämpning av regler och riktlinjer inte är möjlig.

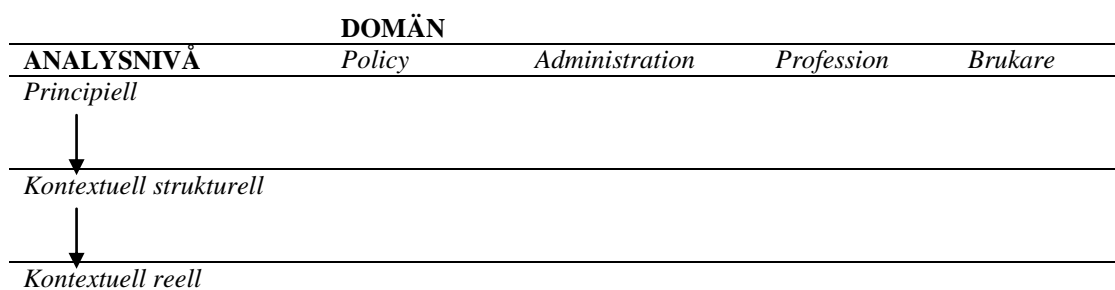
Som beskrivits i uppsatsens bakgrund och tidigare forskning så verkar socialtjänsten i ett samhälle som präglas av risk och (o)säkerhet – en utveckling som ökat användningen av olika typer av risk och skyddssystem i den sociala barnvården, exempelvis BBIC. Till detta kan läggas en individualiseringstrend där individens frihet att välja bland marknadens tjänsteproducenter anammats – NPM som styrform är till exempel en del i detta (Almqvist, 2006). Socialtjänsten som organisation kan givetvis inte frikopplas från denna typ av utveckling, utan förhåller sig på olika sätt till den. Ett sådant exempel finner vi som tidigare nämnts i den engelska barnvården där försök att undvika att bli klandrad för att inte förmått hantera dessa risker på ett tillfredställande sett resulterat i en ökad proceduralisering – socialtjänsten och socialarbetare kan då hävda att proceduren bara följts (se t ex Munro, 2010).

Med hjälp utav nyinstitutionalismen kan vi alltså bland annat förstå hur idéer, typ EBP och BBIC som uttryck för en ökad riskhantering sprids och förankras i organisation liksom förklaringar till eventuella ”glapp” mellan teori och praktik. Om vi tänker oss implementeringen och användningen av BBIC i kommunal individ- och familjeomsorg så påverkas denna även av hur relationen och kommunikationen mellan och inom skilda domäner ser ut liksom om hur implementeringen är organiserad (jmf Fixsen et al, 2009; Rothstein, 2010). Kontexten spelar alltså en betydande roll vid en utveckling mot ett mer kunskaps- och evidensbaserat socialt arbete (jmf Johnson & Austin, 2008; Nilsson & Sunesson, 1988).

Ett sätt att förstå (se figuren nedan) hur BBIC fungerar i skilda kontexter (vilket även bidrar till kunskap om hur skilda kontexter villkorar socialtjänstens arbete) är att för det första studera hur det förhåller sig till en mer övergripande programmatisk eller principiell nivå. På denna nivå riktas intresset mot den formella versionen av hur systemet ska influera och påverka det sociala arbetet som bedrivs i socialtjänstens organisationer. En annan analysnivå för att skapa en förståelse för hur systemet fungerar är att söka utröna hur det är tänkt att gå till lokalt (jmf Tengvald, 2008) – det vill säga, hur den principiella nivån griper in i och avser påverka den formella organisatoriska strukturen. Som gräsrotsbyråkrat är man alltid en del av

en organisation varför denna nivå påverkar den tredje (kontextuell reell eller den faktiska nivån), det vill säga hur BBIC faktiskt används i organisationen. Utifrån nyinstitutionell teoribildning kan vi anta att det finns lösa kopplingar (jmf Weick, 1977) mellan de olika nivåerna.

Dessa nivåer kan man vidare sätta i relation till olika domäner enligt modellen nedan (jmf Kouzes & Mico, 1979). En intressant fråga är vilka domäner som så att säga dominerar de olika nivåerna. Detta är emellertid inte huvudfokus i uppsatsen. I uppsatsen är det framförallt policy, administration och professionsdomänen på den kontextuella reella nivån som fokuseras för att försöka förstå hur systemet fungerar i organisationen.

Figur 2: Analysnivåer i relation till domäner.

4. METOD

Inledning

Fokus i denna studie är att undersöka hur ett system för utredning, planering och dokumentation fungerar i en socialtjänstorganisation. Jag har valt att använda fallstudien som metodologiskt angreppssätt för undersökningen. Studiens huvudsakliga empiriska (kvalitativa) material utgörs av intervjuer, enskilda och i grupp, som genomförts med socialarbetare, politiker och chefer inom den organisation som studeras. Dessutom har dokument använts för att skapa en programteoretisk beskrivning av hur systemet är tänkt att fungera, dels på nationell nivå, dels lokalt. Följande avsnitt beskriver min val och överväganden och en diskussion förs kring studiens validitet, reliabilitet, generaliserbarhet och etiska aspekter.

Litteraturanskaffning

Litteratur och artiklar har sökts via Örebro Universitets databaser LibHub, Libris, Social Service Abstract och PsychInfo under hösten 2011 och våren 2012. Sökmotorn Google har även använts. Följande sökord har använts och kombinerats på olika sätt: *documentation, dokumentationssystem, barns behov i centrum, BBIC, looking after children, assessment framework, integrated childrens system, implementation, social work, information technology*. Referenslistor, Socialstyrelsens hemsida och de inom området centrala forskares publikationslistor har även fungerat som underlag till litteraturanskaffningen.

Empiriskt material, urval och genomförande

Även om det inte råder någon enighet kring innebörden i begreppet fallstudie så tycks flera vara överens om att det är en empirisk undersökning av ett samtida fenomen i sin kontext, i synnerhet när gränserna mellan fenomen och kontext är oklara. Vidare tycks man enas om att den information som samlas in är rik, medan antalet fall ofta är begränsade (jmf Yin, 2009; Jacobsson & Meeuwisse, 2008). Fördelen med att välja fallstudien som metodologiskt angreppssätt i föreliggande studie är jag har tämligen lite kontroll över forskningsobjektet, BBIC i en socialtjänstorganisation, liksom att min forskningsfråga fokuserar på *hur* detta system fungerar i den aktuella organisationen (jmf Yin, 2009). Det aktuella fallet är alltså en socialtjänstorganisation och dess användande av systemet BBIC (organisationen beskrivs mer utförligt längre fram i uppsatsen). Det är givetvis omöjligt att belysa alla aspekter av detta fall. Jag har valt att ägna fokus åt den process som leder fram till att ett barn eller en ungdom placeras i ett familjehem och intervjuer har genomförts med socialarbetare, chefer och

politiker som är involverade i denna process. Med dessa intervjuer, med dokument som så att säga beskriver hur den tänkta processen förväntas gå till, avses ge en rik bild av området.

När det gäller såväl datainsamling som analys av data har jag influerats av Derek Layder's adaptive theory. Layder (1998) argumenterar för att den socialvetenskapliga forskningen aldrig är helt induktiv eller deduktiv, snarare innehåller forskningen element av bägge dessa tillvägagångssätt. Vi kan som forskare inte närma oss data utan teoretiska idéer eller antaganden – forskaren har därför att vara tydlig med sina utgångspunkter. I hans adaptive theory är kopplingen till tidigare teori alltså central, vi bör använda och bygga vidare på tidigare teori och tänkares idéer. I mitt fall har till exempel idéer om implementeringskomponenter, lösa kopplingar och domäner påverkat vilka frågor jag ställt och hur jag sedan analyserat data (se teorikapitlet ovan). Men samtidigt bör forskaren inte vara helt låst vid dessa idéer vid insamling och analys av data. Nya begrepp kan tillkomma och bidra med en vidgad förståelse av det studerade fenomenet och bidra till teoriutveckling på området (Layder, a.a.).

Det bör även noteras att valet av att studera den process som leder fram till familjehemsplacering av ett även hänger samman med den kunskap som efterfrågats i den aktuella organisationen. Uppsatsen genomförs som en del i ett vidare samarbete mellan forskning och praktik i vilken vi intresserar oss för de kontextuella förutsättningarna för att arbeta evidensbaserat och verksamhetsutvecklande. Materialet i föreliggande studie avser att bidra till att belysa villkor för detta. Ytterligare publikationer utifrån samma material kan väntas.

Intervjuer

Mitt empiriska material består framförallt av kvalitativ intervjudata med representanter för professionens, förvaltningens och politikens domän (se tabell nedan). Sammanlagt har 29 personer medverkat i undersökningen.

Tabell 1: Antal respondenter från de olika domänerna.

Politik	Profession	Förvaltning
Ordförande	Mottagningsgrupp (5st)	Verksamhetsledare
Vice ordförande	Utredningsgrupp(4+4st)	Verksamhetsledare
Ledamot	Familjehemsgrupp (4st)	Verksamhetsledare
Ledamot	BBIC-utbildare	Förvaltningschef
Ledamot		Verksamhetschef
Totalt 5 respondenter	Totalt 19 respondenter	Totalt 5 respondenter

Det vägledande kriteriet i urvalsprocessen var att respondenterna ska vara eller ha varit inblandade i den process som leder fram till en familjehemsplacering. De väntas därmed kunna förhålla sig och diskutera denna liksom ge konkreta exempel på hur det i praktiken gått till. När det gäller politikens domän representeras denna i uppsatsen av fem politiker från socialnämndens utskott. Dessa fattar dels beslut i enskilda ärenden, dels är de en viktig del i att skapa förutsättningar för det sociala arbete som bedrivs. Den ursprungliga tanken var att ordförande i utskottet skulle intervjuas separat och de övriga ledamöterna tillsammans i grupp. Det fanns emellertid inga möjligheter att samla dessa fyra personer på ett ställe vid samma tidpunkt varför de intervjuades enskilt.

Professionens domän representeras utav de socialarbetare som bedömer, utreder, placerar och följer upp barn som placeras i familjehem. Detta innebär att socialarbetare vid socialförvaltningens mottagningsgrupp, utredningsgrupp och familjehemsgrupp intervjuats (se vidare nedan om hur processen organiserats i förvaltningen).

Från förvaltningens domän har förvaltningschefen intervjuats. Förvaltningschefen är dels en viktig person vad gäller de kontextuella rammar och förutsättningar som finns i organisationen och som påverkar hur systemet fungerar, dels är förvaltningschefen en viktig aktör i den tjänstemannaberedning där enskilda ärenden (till exempel barn som avses placeras i familjehem) diskuteras. Verksamhetschefen för myndighetsgruppen (i vilka samtliga respondenter från professionens domän inkluderas) har intervjuats av samma skäl. När det gäller de tre verksamhetsledare som intervjuats så har de i framställningen placerats i förvaltningens domän. Möjligen är det mer korrekt att placera dem någonstans mitt emellan förvaltningens och professionens domän.

Samtliga intervjupersoner kände till mig och min roll i den aktuella socialförvaltningen innan jag tog kontakt för intervju. Det faktum att jag som forskare delvis är stationerad på socialförvaltningen gjorde att jag kunde tillfråga intervjupersonerna relativt enkelt – i vissa fall genom att helt enkelt knacka på deras kontor. När det gäller de grupper av socialarbetare jag intervjuat deltog jag och presenterade forskningsprojektet på arbetsplatsträffar, via e-post och via verksamhetsledare. Precis som Kvale (1997) föreslår så fick samtliga intervjupersoner innan, samt som en inledning till, intervjutillfället veta vad studien syftade till. De fick även veta att det var frivilligt att delta samt att det så långt som möjligt i den kommande avrapporteringen inte ska framgå vem som sagt vad. Samtliga intervjupersoner samtyckte till att bli intervjuade. Alla intervjupersoner godkände även att intervjuerna spelade in på Mp3.

Inte helt oväntat var min roll som intervjuare något annorlunda vid de enskilda intervjuerna i jämförelse med gruppintervjuerna. Vid de enskilda intervjuerna var jag aktivare, ställde fler

följdfrågor när jag ansåg att de behövdes och framstod i högre utsträckning som en samtalspartner. Vid gruppintervjuerna försökte jag däremot vara mer passiv och låta arbetsgrupperna tala med varandra, ställa frågor till varandra – vilket är en fördel med gruppintervjuer (Wibeck, 2000). Givetvis fick jag ibland bryta in och leda tillbaka intervjupersonerna på de spår och teman jag var intresserad och hade formulerat i intervjuguiden i förväg. Ambitionen var vid varje intervju att täcka in de områden som finns nämnda i respektive intervjuguide, men precis som Layder (1998) föreslår fanns en flexibilitet i förhållande till temana, var det ett tema som i stunden föreföll behöva mer utrymme så lät jag intervjupersonerna, vid såväl de individuella som vid gruppintervjuerna, uppehålla sig vid detta. Dessutom fanns en skillnad i hur konkreta respondenterna kunde bli vad tillämpningen av systemet, vilket inte är särskilt konstigt med tanke på de skiftande uppdragen och arbetsuppgifterna de har. Så kom till exempel intervjuerna med respondenter från administrationens domän mest att handla om förutsättningar och villkor för tillämpning i organisationen.

Mina tidigare erfarenheter av att själv arbeta med BBIC parat med den kunskap jag hade om den aktuella organisationen och olika positioner olika människor uppbär däri menar jag innebar att samtalen flöt tämligen naturligt. Kvale (a.a.) menar att detta är en fördel vid intervjuer.

Dokument

I uppsatsen har även olika typer av dokument använts som datamaterial för att söka rekonstruera en programteori i syfte att bättre förstå hur systemet fungerar i organisationen. Poängen här är, precis som diskuterats i teorikapitlet, är att tillämpningen av denna typ av system alltid sker i en kontext och att denna kontext behöver begripliggöras för att få ett djup i analysen av intervjuerna (se även Layder, [1998] som menar att detta är absolut nödvändigt för att förstå människors beteende, attityder och motivation). Användningen av det programteoretiska angreppssättet syftar till att visa hur systemet BBIC tillsammans med den organisatoriska logiken (uppdelningen av olika enheter) väntas konfigurera den sociala praktiken. Programteorin beskriver med andra ord hur iden är tänkt att fungera.

De dokument som använts vid rekonstrueringen av vad jag valt att kalla den kontextuell strukturella nivån (se teorikapitlet) är organisationsinterna. Det handlar om två dokument. Dels om riktlinjer för hur organisationen ska arbeta med barn, familj och unga (företräddelsevis inriktat på utredningsdelen) samt riktlinjer för familjehemshandläggning för barn och ungdom.

De dokument som använts för att förstå hur den lokala praktiken väntas influeras av BBIC som princip består dels av den grundbok som används vid utbildning av till exempel chefer, utbildare och socialarbetare (Socialstyrelsen, 2006a) samt av de krav som ställs på organisationer som har licentiat på BBIC. Att använda just grundboken som utgångspunkt motiveras av att den beskriver hur ”arbete enligt BBIC bör bedrivas utifrån BBIC:s grundprinciper och triangeln, (den teoretiska modellen), BBIC-formulären och stöddokumenterna samt mötesrutiner” (Socialstyrelsen, 2006b).

När det gäller min läsning av dokumenten och rekonstrueringen av programteorin har jag helt enkelt sökt utröna hur BBIC förväntas användas och hur processen som leder fram till en familjehemsplacering av socialtjänsten och de däri verksamma aktörerna går till.

Intervjuguiden

Tre olika intervjuguiden¹⁰ konstruerades, en för varje domän, innan genomförandet av intervjuerna. Vid konstruktionen av intervjuguiderna har såväl tidigare forskning som teori fungerat vägledande i enlighet med Layder’s theory approach (1997). Hur kopplingarna mellan teori, tidigare forskning och intervjufrågorna såg ut kan exemplifieras på följande sätt:

<p>DOKUMENTATIONENS RATIONALER</p> <p>1. Hur ser ni på dokumentationens roll i socialt arbete?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Viktig/inte viktig? Hur då? • Vad behövs dokumentationen till? Vilket är syftet med att dokumentera i praktiken? • Vilken information är viktig att dokumentera? Vad som görs, vad och när? Vad som uppnås och fungerar? Det som inte fungerar? <p>2. En utveckling som skett inom socialt arbete, där dokumentation utgör en viktig del, är EBP, det vill säga en evidensbaserad praktik. Hur förstår du/ni detta begrepp och denna utveckling?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hur märker ni av detta i ert arbete? 	<p>Syftar till att komma nära intervjupersonernas <i>vilja</i> att arbeta med dokumentation i allmänhet (Se Alexanderson, 2006). Syftar även till att belysa hur ökade krav på att det sociala arbetet ska vara <i>evidensbaserat, accountable</i> och <i>transparent</i> (Se Munro, 2004) fått genomslag i praktiken. Är det dokumentation för att utveckla och förbättra den professionella praktiken som rational, eller vilka andra motiv finns för att dokumentera? Är man intresserad av att veta hur många dokumentationsmallar som används eller hur klienternas situation förändras? (Se Munro, 2004)</p>
--	--

Bearbetning och analys av intervjudata

Efter att intervjuerna spelades in påbörjade jag transkriberingen av materialet. Totalt transkriberades strax över 20 timmars inspelat material vilket resulterade i 335 sidor text. Redan under intervjuerna och transkriberingen av desamma påbörjades analysarbetet. I analysarbetet av gruppintervjuerna är det framförallt innehållet som analyserats snarare än intervjupersonernas interaktion med varandra eller hur ett svar ges. Av den anledningen har

¹⁰ Se bilagor

jag vid transkriberingen inte markerat pauser, betoningar och dylikt. Vid något enstaka tillfälle har jag särskilt markerat skratt då detta bedömts vara relevant för att förstå sammanhanget.

Efter transkriberingen påbörjade jag vad Layder (a.a.) kallar för pre-coding och provisional coding. Pre-coding handlar helt enkelt om att stryka under eller på annat sätt markera intressanta delar i det empiriska materialet. Detta gjorde jag redan under transkriberingen när jag fann en viss utsaga eller en diskussion särskilt intressant. Till skillnad från pre-coding så handlar provisional coding mer om att koppla vissa utsagor eller delar av det empiriska materialet till ett begrepp, koncept eller en idé. Som exempel kan nämnas att jag i marginalen vid flera tillfällen skrivit till exempel lösa kopplingar när det empiriska materialet väckt sådana associationer. Mitt sätt att tillämpa pre-coding och provisional coding av materialet har skett parallellt, det vill säga, jag kunde vid samma genomläsning använda de bägge kodningssätten. Jag har även haft med mig studiens syfte när jag genomfört denna typ av kodning. Som exempel kan nämnas att jag aktivt sökt efter konkreta fall som intervjupersonerna tar upp och som kan relateras till hur systemet fungerar i organisationen. Jag har då helt enkelt markerat detta i marginalen. Flera utav dessa exempel redogörs för, framförallt i den första delen av resultat och analyskapitlet under rubriken *Systemets funktion i familjehemsprocessen*.

Efter ett antal genomläsningar med pre- och provisional coding påbörjade jag dokumentera mina reflektioner, kommentarer och funderingar över det empiriska materialet och jag försökte så att säga förklara vad jag läste ut i materialet med hjälp av tidigare forskning och teori. Till en början skedde detta i marginalerna av transkriberingarna men senare övergick jag, platsen räckte inte, till att använda en särskild anteckningsbok där jag mer utförligt dokumenterade mina reflektioner och tolkningar av materialet. Layder (a.a.) kallar detta för memo-writing och menar att det handlar om att söka finna länkar mellan koncept och begrepp och det empiriska materialet – att utröna om det empiriska materialet faktiskt illustrerar de begrepp som används.

Validitet och reliabilitet

En invändning mot studiens metod i förhållande till dess syfte och frågeställningar skulle kunna vara att jag inte kan veta hur respondenterna de facto handlar i praktiken. Det hade krävt ett annat angreppssätt, exempelvis observationer och/eller aktstudier (vilka i och för sig också är behäftade med vissa problem). Det vill säga, det finns alltid en möjlighet att den bild som presenteras för mig via såväl grupp som enskilda intervjuer är en nedtonad eller

överdriven bild av den egentliga situationen. I det första fallet kan man tänka sig att respondenterna inte vill eller vågar berätta om sina erfarenheter av att använda systemet i familjehemsprocessen av olika skäl, kliver man medvetet från organisationens rutiner och riktlinjer finns eventuellt risk för någon typ av repressalier från ledning eller andra enheter. Å andra sidan kan man tänka sig att respondenterna överdriver de problem de menar finns kring systemet och det sätt som familjehemsprocessen är organiserad på för att på så sätt uttrycka missnöje mot andra grupper, kollegor eller chefer. Jag har emellertid inte funnit något i det empiriska materialet som skulle indikera att antingen eller skulle vara fallet. De framträder i samtliga grupper aspekter som kan betraktas som positiva respektive negativa i förhållande till såväl systemet som det sätt familjehemsprocessen är organiserad på. Jag har så långt det är möjligt bett respondenterna om konkreta exempel från sin praktik, barn och familjer de arbetat med eller konkreta tillvägagångssätt vad gäller överlämning av ärenden till andra grupper för att söka komma ifrån att samtalen handlar om situationer som de borde vara och i stället få beskrivningar om vad som faktiskt gjorts. Jag har även relativt mycket citat från intervjuerna, i synnerhet då jag avser ge beskrivningar som så att säga kan skildra hur det fungerar i praktiken. Citaten illustrerar utgångspunkten för analysen. Dessutom relateras studiens resultat till såväl teori som tidigare empirisk forskning vilket alltså stärker dess validitet, det vill säga frågan om hur väl det som studeras stämmer överens med verkligheten (se till exempel Layder, 1998; Yin, 2009). Dessutom menar jag att respondenter från de tre olika domänerna deltagit i studien bidrar till att stärka studiens validitet genom att bilden belyses ur dessa skilda perspektiv.

När det gäller frågan om reliabilitet, eller studiens pålitlighet, menar exempelvis Yin (2009) att denna får anses god om forskningens steg såsom insamling och analys av data kan repeteras med samma resultat. Detta ställer krav på forskaren att beskriva dessa steg så utförligt som möjlig. Jag har tagit hänsyn till dessa rekommendationer och så långt som möjligt presenterat detta på ett lättillgängligt sätt i såväl metodkapitel som i bilagor om forsknings- och intervjufrågor till respondenterna. Detta förhållande torde samtidigt stärka studiens validitet.

Generaliserbarhet

Frågan om generaliserbarhet vad gäller kvalitativa studier och fallstudier är något annat än den ”traditionella” statistiska generaliserbarheten (Yin, 2009). Istället handlar det om att utifrån en analytisk generaliserbarhet visa att mina tolkningar är giltiga för att förklara andra händelser, exempelvis tillämpningen av system i andra förvaltningar och organisationer. För

detta krävs teori och i det adaptiva teoretiska angreppssättet som uppsatsen utgår ifrån finns detta så att säga inbyggt. Teori och kunskap från tidigare forskning (se tidigare kapitel) har funnits med vid formulerandet av frågor, såväl mer analytiska frågor som de direkta frågor jag ställt till respondenterna vilket alltså stärker förklaringskraften i studien (Layder, 1998).

Etik och metoddiskussion

Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer har beaktats vid genomförandet av uppsatsen. Fyra huvudkrav anförs som grundläggande att ta hänsyn till vid humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. För det första informationskravet som innebär att forskaren ska informera om studiens syfte och andra aspekter som eventuellt kan påverka villighet att medverka. Jag har informerat samtliga respondenter om studiens syfte och tillvägagångssätt, såväl muntligt som skriftligt och via närmsta chefer (oftast via samtliga dessa kanaler).

Jag har dessutom, i enlighet med Vetenskapsrådets andra krav, samtyckeskravet, informerat om att de själva har rätt att besluta om sin medverkan och att de har möjlighet att avbryta sitt deltagande när som helst i forskningsprocessen. Samtliga respondenter har lämnat muntligt samtycke efter det att studiens syfte och tillvägagångssätt presenterats.

Det tredje kravet, konfidentialitetskravet förtjänar extra uppmärksamhet i mitt fall. I samtliga fall har intervjupersonerna så långt som möjligt aidentifierats. Dock är det så att flera utav intervjupersonerna uppbär i organisationen positioner som väldigt enkelt knyts till deras person. Det finns till exempel endast en förvaltningschef och en ordförande i kommunens socialnämnd. Samtliga respondenter har informerats om detta. En annan aspekt som kan betraktas som problematisk i förhållande till detta krav är att använda fokusgrupper. Det är nämligen omöjligt för forskaren att se till att deltagarna inte sprider uppgifter om andra personers utsagor i intervjusituationen. Ingen respondent uttryckte att detta skulle utgöra något hinder för medverkan eller dylikt. Detta uppmärksammades vid inledningen av varje fokusgruppsintervju och respondenterna uppmanades att inte sprida sådan information. Samtliga är yrkesföreträdare eller politiker och de uppgifter som inhämtas är inte av personkänslig karaktär. Det är i egenskap av just yrkesföreträdare och politiker med de erfarenheter som kommer därav de är intressanta att intervjua. Vid de utsagor som kan kopplas till individ i resultatet har jag beaktat vilka eventuella konsekvenser uttalandet kan få för den enskilde.

Slutligen så nyttjandekravet vilket innebär att de uppgifter som inhämtas endast får användas för forskningsändamål. I mitt fall fungerar empirin som underlag för forskning.

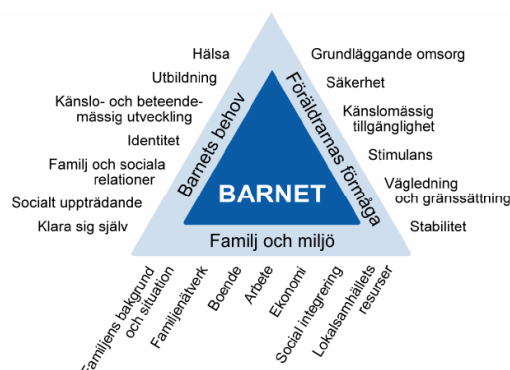
5. BARNNS BEHOV I CENTRUM SOM PRINCIP VID ORGANISERING AV DEN KOMMUNALA SOCIALA BARNAVÅRDEN

Inledning

Utifrån den teoretiska inramning som gjordes i uppsatsens teorikapitel är det rimligt att, vid en förståelse för hur systemet BBIC fungerar i kommunal socialtjänst, undersöka hur de intentioner som finns inbyggda i systemet är tänkt att influera den lokala kontexten. I det följande presenteras systemet såsom det lanseras av Socialstyrelsen och jag undersöker hur det faktiska användandet väntas gå till. Jag avslutar kapitlet med att relatera presentationen till studiens teoretiska inramning.

Utgångspunkter

BBIC lanseras av Socialstyrelsen (2006a) vara ett kvalitetssystem för handläggning och dokumentation i utredning, planering och uppföljning som väntas bidra med verktyg till socialtjänstens socialsekreterare att utreda barns behov, föräldrars förmåga och faktorer som finns i barnets familj och miljö. I systemet finns en uppsättning formulär som kan och bör användas genom hela ärendegången och som finns till såväl placeringar som öppna insatser och uppföljningen av dessa. Teoretiskt vilar BBIC på utvecklingsekologi (se till exempel Andersson, 2002), anknytningsteori (se till exempel Broberg m.fl., 2006) och utvecklingspsykopatologi (se till exempel Andershed & Andershed, 2005). Systemet bygger vidare på ett antal grundprinciper och på en helhetssyn av barnets situation. Denna syn på barnets situation illustreras med den från England och AF hämtade triangeln:

Figur 3: BBIC-triangeln. Hämtad från Socialstyrelsen (2006)

Poängen för socialtjänsten i utrednings, planerings och uppföljningsarbetet blir att, med stöd av formulärserien, kunskapen som representeras i triangeln och de grundläggande principerna, ta reda på vilka behov barnet har, vilka förmågor och resurser vårdnadshavarna eller

vårdgivarna har för att kunna tillgodose dessa behov och även analysera hur faktorer i barnets omgivande miljö påverkar dess villkor och utveckling (Socialstyrelsen, 2006a, 2008). Under 2010 hade 277 utav Sveriges kommuner tecknat licensavtal med Socialstyrelsen och har därmed förbundit sig att arbeta efter BBIC-konceptet.

Licens

Förutsättningarna för att en kommun ska komma att få använda sig av BBIC är att man ansökt om och blivit beviljat licens av Socialstyrelsen. Generella krav som ställs är att all dokumentation, verkställighet och handläggning ska baseras på triangeln och grundprinciperna liksom på de formulär som kommer med systemet. Vidare får socialtjänsten inte ändra något i de aktuella formulären utan godkännande från Socialstyrelsen. Ytterligare krav handlar om att kommunerna ska följa de anvisningar som Socialstyrelsen ger liksom att all berörd personal ska genomgå BBIC-utbildning innan de börjar arbeta med systemet. Dessutom ska det finnas en BBIC-ansvarig i kommunen liksom en BBIC-utbildare (Socialstyrelsen, 2006b).

Grundprinciper

Den första grundprincipen som BBIC bygger på handlar om att barn och unga ska stå i centrum. Detta kan betraktas som en direkt följd av barnkonventionens införlivande i lagstiftningen och en ambition att stärka barns ställning inom till exempel socialtjänsten (Socialstyrelsen, 2006a). ”Utgångspunkten i det sociala barn- och ungdomsarbetet är att barnet ska vara i centrum, i såväl utredning och planering som uppföljning av insatser”, skriver Socialstyrelsen (a.a., s. 19).

Det är det utvecklingsekologiska synsättet kompletterat med anknytningsteori och kunskap från utvecklingspsykopatologin som utgör systemets *andra* princip, teoretiska utgångspunkter. Det utvecklingsekologiska synsättet syftar till att placera barnet i ett sammanhang eftersom utvecklingen sker i samspel med omgivningen. Detta sätt att betrakta barns utveckling på illustreras med den triangel som så att säga ska utgöra kunskapsgrunden vid utredning, planering och uppföljning av barn som är föremål för socialtjänstens interventioner. Socialarbetaren behöver analysera samspelet mellan barns behov, föräldrars förmåga och faktorer i familjen och miljön för att få en trovärdig bild av det enskilda barnets villkor. Dessutom antas kunskaper om anknytningsteori bidra med förståelse för barns utveckling och livsvillkor. Anknytningsteorin beskriver de sätt som barn knyter an till sina närmaste vuxna och vilka konsekvenser tidigare separationer, vanvård och omsorgssvikt kan

få för barn senare i livet. Dessutom antas det behövas kunskaper om risk respektive skyddsfaktorer och hur dessa hänger samman (Socialstyrelsen, a.a.).

Den *tredje* principen, likvärdiga möjligheter för alla barn, innebär att socialtjänsten behöver relatera barnet och dennes familj till omständigheter såsom socioekonomisk tillhörighet, kön och etniskt ursprung. Det handlar här om att förstå hur familjens situation påverkas av ekonomiska förhållanden och hur socialtjänsten kan kompensera för detta. Dessutom behöver kunskapen om könsskillnader i arbetet uppmärksammas. Om socialarbetares kunskaper om könsskillnader i arbetet ökas och utvecklas så kommer dessa skillnader att minska. Om barnet har en annan kulturell bakgrund än svensk behöver socialtjänsten uppmärksamma att detta kan innebära olika uppfostringssätt, något som behöver tas hänsyn till vid socialtjänstens interventioner. Logiken i denna princip är; om socialtjänsten beaktar barnets socioekonomiska förhållanden liksom ökar sin medvetenhet om kön och etnicitet, så bidrar detta till att alla barn får likvärdiga möjligheter, det vill säga att stärka barns ställning i den sociala barnavården (Socialstyrelsen, a.a.).

Den *fjärde* principen, samarbete med barn och deras familjer, är dels förankrad juridisk i socialtjänstlagen, dels genom forskning som visat att om socialtjänsten samarbetar med barnen och deras familjer så kommer utredning antagligen resultera i ett gediget och väl belyst material att grunda beslut på. En förutsättning för att socialarbetaren ska kunna få till stånd ett samarbete med barnet och familjen är att denne har makt och inflytande i den egna organisationen. Socialarbetaren måste med andra ord ha mandat att få saker och ting att hända som kan komma klienten till gagn. Antagandet som görs i denna punkt är att om socialarbetare är öppna, ger tydliga förklaringar, är ärliga och behandlar klienterna med respekt så känner barnet och föräldrarna förtroende vilket leder till mer stringenta utredningar. Dessutom antas ett sådant förhållningssätt verka gynnande rent behandlingsmässigt/terapeutiskt. Om denna fjärde princip, som har beröringspunkter med den första, utgår ifrån i socialtjänstens arbete så kommer detta att förbättra samarbetet med föräldrar, familj och vårdgivare (Socialstyrelsen, a.a.).

Den *femte* principen, samverkan mellan myndigheter vid utredning och bedömning av insatser, utgår ifrån en helhetssyn på barnet, något som kan återföras dels till systemets teoretiska utgångspunkter, men givetvis också till den lagstadgade skyldigheten som finns vad gäller samverkan kring barn som far eller riskerar att fara illa. Om socialtjänsten samverkar med andra myndigheter kan detta tillföra flera olika perspektiv vilket kan bidra till en helhetsbedömning av barns behov (Socialstyrelsen, a.a.).

Den *sjätte* principen, identifiera resurser och brister, i systemet grundar sig i att socialtjänsten ibland ensidigt fokuserat på barnets och föräldrarnas brister, vilket inte i sig är problematiskt. Det som blir problematiskt är om socialarbetare missar att belysa resurser som finns hos barnet, familjer och omgivning. Om socialtjänsten uppmärksammar såväl resurser som brister är det troligare att en adekvat lösning på problemet urskiljs. Att uppmärksamma resurser hos föräldrarna identifieras som särskilt viktigt när det gäller barn som placerats i familjehem då detta antas främja kontakten med barnet under placeringen (Socialstyrelsen, 2006a).

Den *sjunde* principen, insatser under utredningens gång, anger helt enkelt att om socialtjänsten bedömer det vara behövt innan utredningen färdigställts så ska lämplig insats sättas in parallellt med utredningen.

Den *åttonde* principen, utredningen som utgångspunkt för planering och uppföljning av insatser, kan förstås vid beaktandet av sådan forskning som visat att utredningen ofta ses som en isolerad företeelse och att de behov som däri identifierats inte alltid ligger till grund för planering av insatser (se uppsatsens kapitel 2). Om socialtjänsten beaktar de behov som utredning visat vid planering, genomförande och uppföljning så kommer detta bidra till struktur och systematik i arbetet vilket gör att insatser lättare kan följas upp, på såväl individ som gruppnivå.

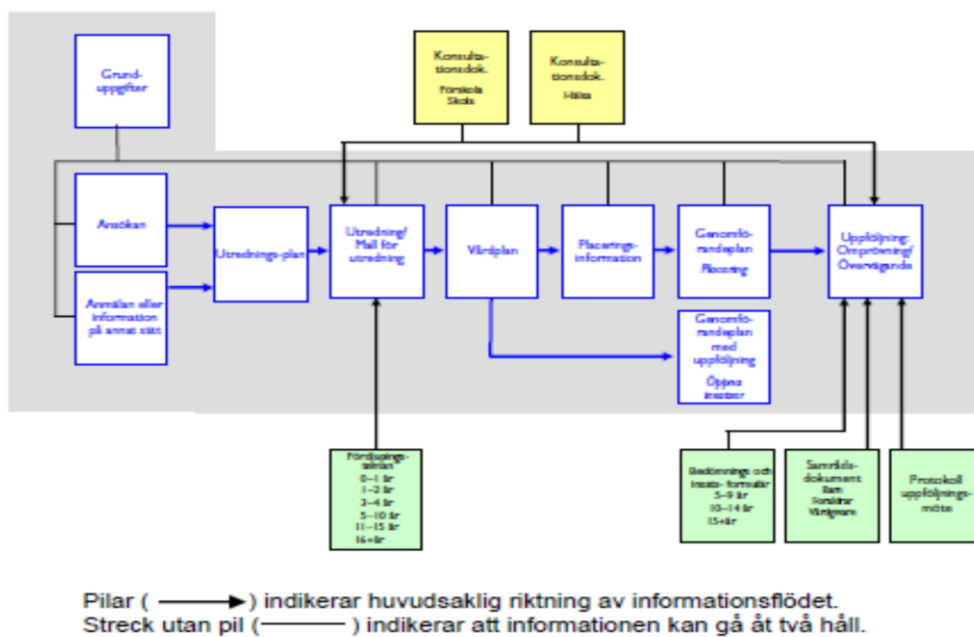
Den *nionde* och sista principen i systemet, kunskap och beprövad erfarenhet, innebär för socialarbetare att de vid utredning, bedömning och uppföljning på ett kritiskt sätt använder kunskap hämtad från forskning och praktik som är relevant för situationen samt att den information som framkommer dokumenteras på ett sådant sätt att uppföljningar av insatser kan göras. Dessutom förutsätter denna princip att synpunkter hämtas från barnen och föräldrarna (Socialstyrelsen, a.a.).

Formulären

De formulär som finns i systemet avser täcka hela processen, från det att ett barn blir aktuellt hos socialtjänsten fram till uppföljning av insatser. De olika dokument och formulär som BBIC rymmer återfinns i översikten nedan. Värt att notera är att i relation till de krav som ställs i BBIC-konceptet på en licensierad kommun ska de dokument som ryms inom det gråa fältet ska alltid användas (lite olika beroende på vad det är för typ av ärende). De andra dokumenten används under vissa förutsättningar, exempelvis om läkarutlåtande behöver inhämtas ska det aktuella konsultationsdokumentet användas. I Socialstyrelsens (2006a) grundbok framgår att;

”Formulären ska inte användas som ett intervjuformulär utan som hjälpmedel för att dokumentera, strukturera och analysera information. Man bör diskutera de ämnen som berörs i stället för att följa ett strikt mönster av fråga och svar. All information i formulären är sällan relevant i ett enskilt ärende. Särskilt i barnavårdsutredningar är det viktigt att tänka på att bara använda det som passar och att utesluta det som inte behövs. Annars finns risk att man ”överutred” och att utredningen blir för omfattande” (Socialstyrelsen, a.a., s. 45)

Översikt över formulär och stöddokument i BBIC

Hämtat från Socialstyrelsen, 2006)

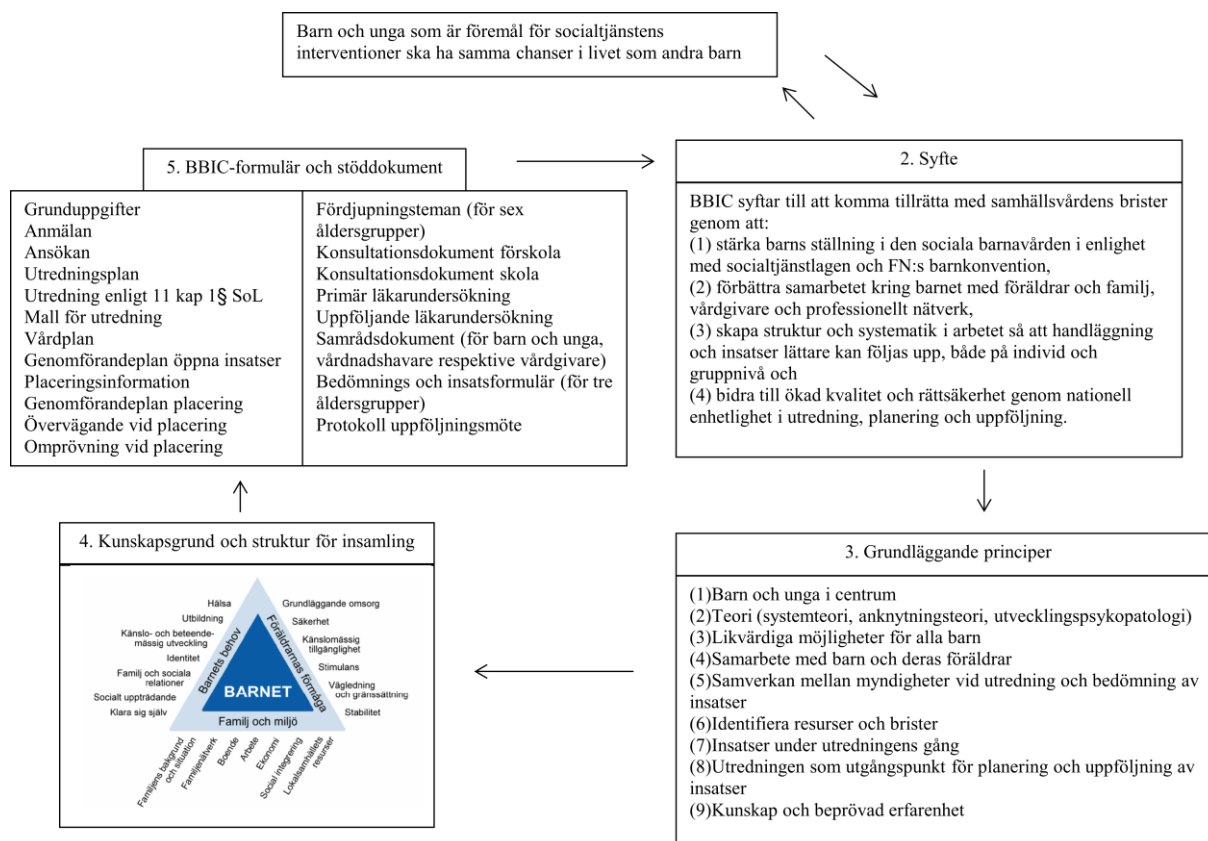
Figur 4: BBIC formulärserie

Processen

Kortfattat kan den principiella BBIC processen beskrivas som att ett ärende initieras hos socialtjänsten via ansökan eller anmälan. Resulterar detta i att en utredning inleds upprättas en plan för utredningen i samråd med berörda parter. Vilka behov ska utredas är exempel på frågor som tas upp i planen (dessa kan under tiden för utredning komma att revideras). Därefter kartläggs barnets behov, föräldraförmågor och faktorer i familj och miljö. Till sin hjälp har socialarbetare då fördjupningsteman samt konsultationsdokument. Efter analys och bedömning kommer socialtjänsten fram till något slags beslut. I relation till uppsatsens fokus kan vi tänka oss placering i familjehem. En vårdplan upprättas där målet med vården ska framgå. Vid placering av barn i familjehem används i systemet sedan formuläret placeringsinformation för att gå igenom praktiska arrangemang för placeringen. I genomförandeplanen konkretiseras sedan vilka åtgärder som ska tas för att nå de mål som

fastställts i vårdplanen. Beroende på skäl till placering används sedan formulären övervägande eller omprövning där dokumentation av barnets utveckling jämförs med de i vårdplanen fastställda målen. Information samlas även in om vårdnadshavarnas situation, redogörelse från vårdgivare och socialsekreterares bedömning (Socialstyrelsen, 2006a).

Följande figur beskriver sammanfattande den logik som kommer med BBIC:

Figur 5: BBIC-logiken

Avslutning

Den ovan beskrivna presentation av BBIC har utgått ifrån Socialstyrelsens beskrivningar av systemet. Avsikten har varit att söka begripliggöra vad, vilket innehåll, som så att säga färdas från en nationell myndighet ut i den lokala kontexten och vad som generellt förväntas av de socialarbetare, politiker och chefer som kommer i kontakt med systemet.

Det är rimligt att förstå denna typ av instrument som en del i strävan efter att öka kvaliteten på innehållet i det sociala arbetet liksom ett uttryck för ökade krav på att det sociala arbetet ska vara evidensbaserat (Bergmark, 2008). Vidare kan BBIC kopplas samman med en annan utveckling, nämligen att barns ställning ska stärkas och att barnet i det moderna samhället ska

betraktas som ett subjekt och en aktör i sitt eget liv (Lundström, 2005). Det är även barnet som lyfts fram i det dokument som utgjort grunden för framställningen ovan. Den dokumenteringens rational som återfinns i BBIC-grundboken är att brukarens, det vill säga barnets, domän ska stärkas och det är professionen med dess kunskap och kompetens som ska verka för att så sker.

Systemet säger emellertid ingenting om hur den lokala kontexten ska organisera sig, om den ska vara integrerad eller specialiserad, det vill säga, om samma socialarbetare utreder, placerar och följer upp ett barn i familjehem eller om flera olika enheter är involverade. Det sätt som BBIC länkar i strukturen i en organisation bör således också studeras. Detta är avsikten i nästkommande kapitel av uppsatsen.

6. BBIC PÅ EN KONTEXTUELL STRUKTURELL NIVÅ

Inledning

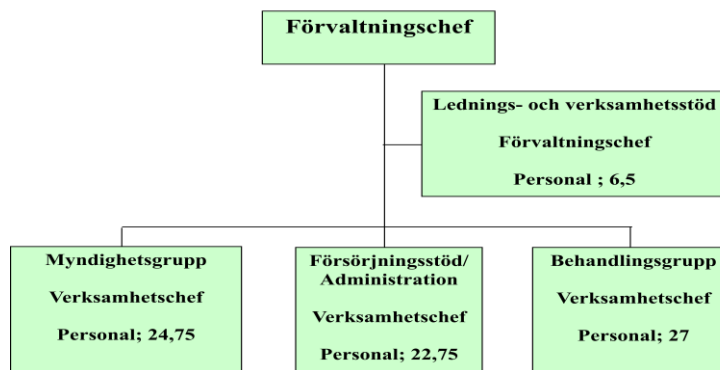
Som diskuterats tidigare med hjälp av framförallt nyinstitutionell teori (t ex Meyer & Rowan, 1977; Powell & DiMaggio, 1983) och domänteori (Kouzes & Mico, 1979) är det rimligt att tänka sig BBIC på en kontextuell strukturell nivå. Med detta menar jag det sätt som BBIC är tänkt att fungera på vid strukturerandet att den process som tillslut innebär en familjehemsplacering i den aktuella organisationen. I följande del av uppsatsen är det min avsikt att belysa detta tänkta sätt. Först beskriver jag dock den aktuella organisation i vilken denna process försiggår.

Organisationen

Den socialförvaltning som utgör fallet för min analys består av tre större grupper.

Myndighetsgruppen i vilka ingår mottagningsgrupp, utredningsgrupp och familjehemsgrupp. Försörjningsstöd och administration samt en behandlingsgrupp som innehåller ett antal olika verksamheter. Vid sidan av de så kallade reguljära sociala arbetet återfinns vi lednings- och verksamhetsstöd i vilken förvaltningsjurist, FoU enhet och administrativt stöd finns.

Förvaltningen leds utav en förvaltningschef. Följande organisationsschema illustrerar dess struktur:

Figur 6: Organisationsschema över den studerade organisationen

Beaktat att det är familjehemsprocessen som står i fokus i denna studie är det särskilt myndighetsgruppens verksamhet som studeras. Myndighetsgruppens arbete leds utav en verksamhetschef som har det övergripande arbetet för de däri förekommande verksamheterna mottagningsgrupp, utredningsgrupp och familjehemsgrupp.

Mottagningsgruppen består av fem socialarbetare som leds av en verksamhetsledare. Mottagningsgruppen inrättades år 2010 och är således den nyaste gruppen i organisationen.

Gruppens arbete består framförallt av att hantera nyinkomna ärenden och att se till att de, om så behövs, fortsättningsvis hanteras av rätt instans.

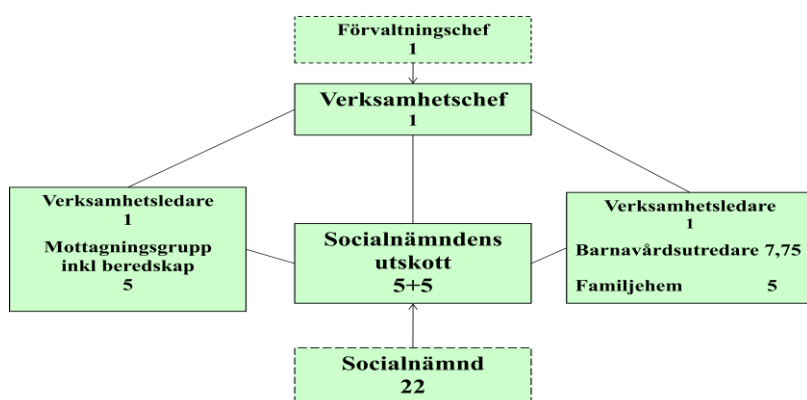
Utredningsgruppen är procentuellt 7,75 utredande socialsekreterare vilka ansvarar för genomförandet av utredningar samt i de flesta fall uppföljning av pågående insatser.

Familjehemsgruppen består av fem stycken familjehemssekreterare. Familjehemsgruppen utreder och matchar familjehem med det barn som bedöms behöva ett sådant.

Utredningsgruppen och familjehemsgruppen har en gemensam verksamhetsledare.

Mottagningsgruppen och utredningsgruppen är placerade i socialförvaltningens lokaler centralt i kommunen. Familjehemsgruppen huserar även de centralt i kommunen med har ”egna” lokaler.

Även representanter för politikens domän är engagerade i placering av barn i familjehem. De fem politiker (finns även fem ersättare) som främst är involverade i detta sitter i socialnämndens utskott och representerar Socialdemokraterna (ordförande samt ledamot), Moderaterna (vice ordförande), Kristdemokraterna och Folkpartiet. Följande bild kan illustrera de enheter och personer som är involverade i familjehemsprocessen;

Figur 6: Enheter och aktörer involverade i familjehemsprocessen

Socialnämnden samt förvaltningschefen är sällan direkt involverade i klientarbetet men är ändå centrala vad gäller det förutsättningar som råder i organisationen och har därför återgetts i bilden ovan.

Familjehemsprocessen

Så då till det sätt som familjehemsprocessen är tänkt att gå till på i förvaltningen med hjälp av systemet BBIC. Poängen med BBIC är som tidigare beskrivits att strukturera och

systematisera socialtjänstens arbete med barn, unga och familjer. I den kommande rekonstreringen av det tänkta sättet familjehemsprocessen ska gå till har jag använt mig av två dokument och en intervju. Dokumenten¹¹ är organisationsinterna och intervjun har jag genomfört med en socialsekreterare tillika BBIC-utbildare i organisationen. Intervjun har endast använts som information och bakgrund till rekonstreringsarbetet och några citat eller dylikt återges alltså inte här. I den process som beskrivs utgår vi från att det barn eller den ungdom som är aktuell så att säga ”vandrar hela vägen” fram till en familjehemsplacering.

Familjehemsprocessen, som jag valt att kalla den, inleds med att en anmälan eller en ansökan kommer in till socialförvaltningen. Mottagningsgruppen har då att göra en förhandsbedömning av ärendet och värderar om socialtjänsten är rätt instans, huruvida uppgifterna är trovärdiga samt om den information som inkommit kräver omedelbara åtgärder från socialtjänsten. Mottagningsgruppen är sannolikt den grupp som rent konkret har minst med själva BBIC att göra, vad gäller omfattning av dokument eller annat material som kan härledas till systemet. Dokumenten som används är grunduppgifter, anmälan samt ansökan. Bedöms ärendet föranleda någon åtgärd från socialtjänstens sida överlämnas informationen till utredningsgruppen.

Nästa steg i processen blir således för utredningsgruppen att i samråd med brukare upprätta en utredningsplan som syftar till att strukturera det kommande utredningsarbetet genom att urskilja vilka frågor som ska besvaras. Utredningen syftar sedan till att få fram en sådan allsidig bild som möjligt av barnets situation för att kunna fatta beslut för avslag eller vidtagande åtgärder. BBIC väntas bidra till detta genom att socialtjänsten försöker skaffa sig en så god bild som möjligt av barnets behov, föräldrarnas förmåga och de omständigheter som finns i barnets familj och miljö.

I utredningens analys och bedömning ska framgå styrkor och svagheter gällande barnets behov, vårdnadshavarnas förmåga och faktorer i familj och miljö samt interaktionen mellan dessa tre områden och hur det påverkar barnet. Dessutom ska framgå familjens utveckling över tid. I analysen presenteras olika förklaringar till de föreliggande omständigheterna liksom föräldrarnas och barnens insikt, motivation och förmåga till förändring. Bedömningen avser den professionelles bedömning om vilka eventuella skydd, stöd eller behandlingsinsatser som behövs. Utgångspunkten är en värdering av de uppgifter som kommit fram inom barnets behovsområden. I utredningsdokumentet ska även framgå vilka alternativa vård- och insatser som övervägts.

¹¹ *Riktlinjer barn familj och unga* (2009) samt *Riktlinjer för familjhemshandläggning för barn och ungdom* (2009).

Så snart familjehemsvård börjar diskuteras ska barnet aktualiseras hos familjehemsgruppen. Information om barnet, dess situation och behov kommuniceras till familjehemsgruppen vid en tjänstemannaberedning. Det är socialarbetare vid utredningsgruppen som bokar tiden och bjuder in familjehemsgruppen. Därefter ska en arbetsordning upprättas mellan socialarbetare i utredningsenheten och familjehemsgruppen.

Socialarbetare vid utredningsgruppen registrerar uppgifter om barnets övergripande vårdbehov och mål med den vård som föreslås i dokumentet för vårdplan. Vårdplanen bygger på utredningen och ska finnas med när socialnämnden fattar beslut om placering i familjehem. Det ska i vårdplanen framgå under vilka förutsättningar vården kan upphöra. Utredning och vårdplan ska sedan gå till socialnämndens utskott för ställningstagande. I samband med detta bjuder familjehemsgruppen in utredande socialsekreterare för planering tillsammans med familjen.

Socialarbetare vid familjehemsgruppen söker, utreder och matchar familjehem till det aktuella barnet och dess behov. Familjehemsutredningen syftar till att klarlägga familjens resurser och om dessa motsvarar det aktuella barnets personlighet, nätverk och behov. Efter att ett avtal har upprättats med familjehemmet skickas matchningsbedömning och kostnadsredovisning till socialnämndens utskott för beslut. Därefter placeras barnet.

Vid placering används formuläret placeringsinformation för registrering av sådan information som är viktig för familjehemmet att ta del av. Informationen är av vardags karaktär, till exempel läxläsning, medicin eller rutiner i övrigt.

Senast två veckor efter placering upprättas en genomförandeplan för att beskriva hur målen med vården ska kunna uppnås. Målen bryts ned och konkretiseras och det ska framgå vilka insatser som behövs. I formuläret skall också dokumenteras barnets uppfattning om placeringen samt socialtjänstens kontakt med denne. Genomförandeplanen görs av utredarna tillsammans med socialarbetare från familjehemsgruppen.

I formuläret övervägande, som syftar till att följa upp barn som placerats enligt SoL eller LVU 2§, dokumenteras barnets utveckling inom aktuella behovsområden i förhållande till målen i vårdplanen. I formuläret skall även barnets uppfattning av vården dokumenteras. Vårdnadshavarnas situation och deras kontakt med barnet, familjehemmets uppfattning, och slutligen, socialarbetarens bedömning av placeringen dokumenteras även.

Är barnet placerat enligt LVU 3§ används vid uppföljningen formuläret omprövning. Dokumentationen i formuläret följer samma struktur och ska innehålla samma uppgifter som i övervägandeformuläret.

Inför ett uppföljningsmöte, en omprövning eller ett övervägande ges barnet, vårdnadshavarna och familjehemmet möjligheter att skriva ned sina synpunkter i ett samrådsdokument och förbereda frågor att ta upp under uppföljningsmötet eller muntligen meddela detta till ansvarig socialarbetare. I anslutning till uppföljningsmötet finns också ett protokoll som skrivs utav den oberoende ordföranden i vilken han eller hon sammanfattar vad som framkommit vid uppföljningsmötet. Protokollet används vid omprövning eller övervägande av vården.

När barnet varit placerat i ett år finns till socialarbetares förfogande en bedömnings och insats formulär som ligger till grund för uppföljning av vården. Vid såväl utredning som planering och uppföljning arbetas enligt BBIC mötesstruktur.

Bilden på nästa sida syftar till att åskådliggöra hur familjehemsprocessen är tänkt att gå till inom socialförvaltningen. De svarta rutorna syftar till att beskriva vad grupperna väntas göra, de blåa rutorna innehåller de BBIC dokument som är kopplade till de olika aktiviteterna. Hela processen skall genomsyras av de nio grundprinciper som ryms i systemet (se tidigare kapitel).

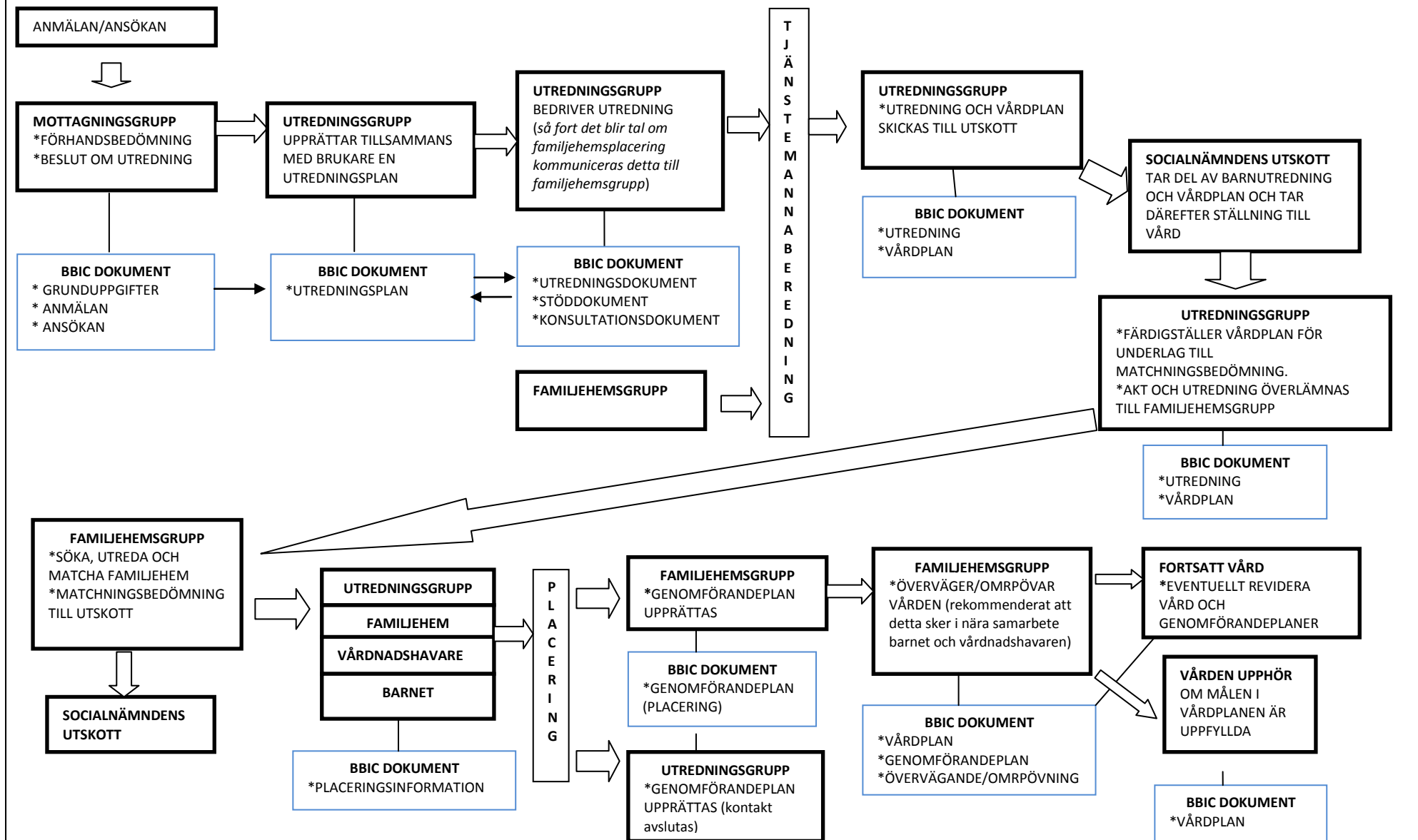
Avslutning

I detta och det föregående kapitlet har BBIC-systemets innehåll och det sätt det väntas konfigurera den lokala praktiken på presenterats. Poängen har varit att förstå vad de aktörer som verkar i den lokala praktiken har att förhålla sig till. I kommande del av uppsatsen undersöker jag hur detta ser ut, hur tillämpningen egentligen fungerar i den studerade kontexten och jag använder de tidigare beskrivna teorierna och den empiriska forskningen för att förstå detta. Således presenteras i det följande resultat och analys av intervjumaterialet.

Först presenteras exempel på hur systemet används i familjehemsprocessen och detta relateras till systemets intentioner på en övergripande nivå samt till den beskrivning som getts ovan vad gäller den kontextuella strukturella nivån. Det är framförallt konkreta exempel från praktiken som utgör intresset i denna första del, det vill säga hur aktörerna faktiskt gått tillväga i familjehemsprocessen. Därefter undersöks ett antal komponenter som visat sig viktiga i tidigare forskning och teori. Om det finns problem med systemets konstruktion och hur intervjupersonerna förstår dokumentation och dess roll i socialt arbete undersöks även.

Avsikten är alltså att beskriva uppfattningar, erfarenheter och händelser i organisationen som kan säga något om relationen mellan systemet och praktiken samt att försöka förstå och förklara detta.

BARN, UNGA OCH FAMILJER MED SOCIAL PROBLEMATIK - FAMILJEHEMSPROCESSEN

PROCESSEN GENOMSYRAS UTAV BBIC NIO GRUNDPRINCIPER

7. TILLÄMPNING AV SYSTEMET I FAMILJEHEMSPROCESSEN

Inledning

I syfte att närma mig det sätt systemet fungerar på i organisationen tillfrågades respondenterna efter exempel på barn, ungdomar och familjer de kommit i kontakt med, antingen direkt genom möten eller indirekt genom att läsa om dem i till exempel utredningar eller vårdplaner. Poängen var att söka konkreta exempel på hur systemet BBIC och processen fungerar, när det följer de logiker och vägar som redogjorts för ovan och när man avviker från dessa. Det är med andra ord ingen heltäckande bild av användning av systemet som ges, snarare lyfter jag fram de delar som huvudsakligen upptagit samtalen med respondenterna. I huvudsak har dessa samtal kommit att handla om formulärserien och kommunikationen mellan de enheter som återfinns i den organisatoriska strukturen. Dessa teman var relativt väntade mot bakgrund av tidigare forskning och studiens teoretiska utgångspunkter. Ett tema som dock kom att uppta utrymme vid intervjuerna var tidsaspekten varför denna även belyses.

Formulärserien

Som den tidigare genomgången av empiriska studier som undersökt implementeringen och användningen av system och instrument i det sociala arbetets praktik visat så används dessa inte alltid i den grad som förväntas. Det kan handla om att de inte används alls eller att endast vissa delar används (se till exempel Gillingham & Humphreys 2010; Gillingham, 2009; Abrahamson & Tryggvesson, 2008; von Greiff, 2008; Alexanderson, 2006; Engström & Armelius, 2005; Cleaver & Walker, 2004; Johansson, 2004). En första aspekt som därmed är rimlig att belysa i detta fall när det gäller hur systemet fungerar är *om* de formulär som kommer med systemet används eller om vi kan finna skillnader mellan rutiner och procedurer samt det faktiska handlandet.

Utifrån den beskrivning som finns angiven i till exempel det licensavtal som tecknas med Socialstyrelsen (Socialstyrelsen, 2006b), liksom i den aktuella organisationens egna riktlinjer, ska ett antal formulär användas i varje ärende, nämligen anmälan/ansökan, utredningsplan, utredning, vårdplan, genomförandeplan, placeringsinformation, övervägande, omprövning samt när det gäller barn som omhändertagits enligt LVU läkarundersökning. Givet att de olika aktörerna har olika arbetsuppgifter, ansvarsområden och därmed också olika delar av formulärserien kopplade till den egna enheten kom samtalen att präglas av detta. Som resultaten i det följande visar så är det framförallt utredningsplan, utredningsdokumentet, vårdplan och genomförandeplan som diskuterades i grupperna. Grunden för detta vidare

arbete inhämtas emellertid av mottagningsgruppen, den grupp som anser sig använda BBIC minst i professionens domän.

M2¹²: Men för övrigt så känner jag väl att det, för det, vi använder ju inte BBIC jättemycket. Jo vid anmälan, ansökan, förhandsbedömning eller om man har ärende vid familjeenheten och vårdplan, då, det är dom dokumenten vi använder, sen är det ju inte så mycket mer.

Med tanke på gruppens uppgifter, det vill säga att hantera nyinkomna ärendet, vare sig det är anmälan eller ansökan och göra förhandsbedömningar samt att det till dessa moment alltså är kopplade formulär från BBIC kan man fråga sig vad respondenten egentligen menar med att BBIC inte används särskilt mycket. Mottagningsgruppen har även att hantera en mängd andra ärenden (vuxen- och försörjningsstödsärenden) än enkom sådana som berör barn, unga och familjer, vilket skulle kunna ses som förklaring. En annan förklaring kan vara att i jämförelse med andra enheter så är dessa formulär som knyts till mottagningsgruppen relativt korta och den mängd information som ska dokumenteras inte särskilt omfattande. Möjligen uppfattar man då inte att BBIC används särskilt mycket satt i relation till andra enheter (jmf beskrivningen i kapitel 6). En tredje förklaring kan återfinnas i följande episod från fokusgruppsintervjun med mottagningsgruppen.

M5: Ibland när man gör förhandsbedömning så blir det inget, föräldrarna säger att dom inte får komma på det där mötet, och man bedömer att det är ju ingenting just, och då hoppar jag över formuläret, och skriver bara på anteckningarna och så får verksamhetsledaren skriva på att det inte inleds utredning. Så kan det vara ibland, det blir för jobbigt att göra allt det där andra.

I: Men är tanken att man ska använda allt det där?

M5: Ja, det är det.

M4: *harklar sig*

M5: Du fuskar aldrig? [riktar sig till M4]

M4: Det är väl det här med ansökningar som kommer in, som vi ibland fuskar med, eller jag då, fuskar med det här att skriva det som en ansökan och skriver som en rådgivning istället. ... Föräldrarna kanske har gjort att de ansökt på fler olika håll va, och då ska det ju öppnas som ett ansökningsdokument och där vet jag ett ärende nu som jag inte gjort det på, utan jag har det som.

M2: Jag har också gjort så.

M4: Då har jag det som rådgivning, stöd och rådgivning, men det har inget med BBIC att göra.

M5: Går det att göra på barn och ungdom det?

M4: Går jättebra.

I: Vad handlade det ärendet om då?

¹² M2= mottagningsgrupp respondent två. Sammal logik gäller de övriga grupperna. U= utredningsgrupp (första gruppen bestod av respondent 1-4, andra gruppen 5-8). F= familjehemsgrupp. VL = verksamhetsledare. VC = verksamhetschef. SC = socialchef. P= politiker. BU = BBIC utbildare. I= intervjuare.

M4: Det var faktiskt på barnhabiliteringen, det var ett föräldrapar där som ansökte om att få en fungerande vardag, dom uttryckte det som att dom hade, eller har ett svårt handikappat barn. Dom hade ansökt flera gånger hos vård och omsorg att få mer resurser än dom har. Och där har jag valt att lägga den som, nu har vi haft några möten till då, så där har jag inte liksom tagit in det som en ansökan ifrån dom, det var lite sådär va liksom jag vet inte.

I: Istället för att inleda så avvaktar man. För jag vet att det tillhör eller att dom kommer få hjälpen någon annanstans?

M4: Förhoppningsvis, annars så öppnar jag ett BBIC dokument och en ansökan, för då får vi pröva det.

Episoden ovan beskriver hur respondenterna i sin dagliga praktik skapar vad som kan betraktas som överlevandestrategier för att undvika hög arbetsbelastning eller vad respondenten eventuellt ser som merarbete vilket till exempel Lipsky (2010/1980) menar är typiskt för gräsrotsbyråkraten. Det är två exempel som framkommer. För det första när brukare inte kommer på den avsedda mötestiden. Respondent M5 menar att i de fall då man bedömer att det inte är något just nu så är ”det ... för jobbigt att göra allt det där andra” och lite senare frågar samma respondent ”Du fuskar aldrig”? Det är i detta fall uppenbart att man avsiktligt väljer bort att följa det tänkta sättet och använda de avsedda formulären. Det andra exemplet handlar om ett föräldrapar som ansökte om hjälp att få en fungerande vardag. I detta fall betraktas kontakten vara av rådgivande karaktär snarare än att fungera som en ansökan. Istället har man valt att avvakta och se om hjälp erbjuds från annan aktör. Ett sätt att tolka resultatet i förhållande till det första citatet ovan, att BBIC inte används särskilt mycket, är att formulären inte används i den grad de borde göra enligt de intentioner som kommer med systemet och de riktlinjer som finns i organisationen.

Samtal kring formulären har alltså företrädesvis varit ett ämne i intervjuerna med professionens domän och då i synnerhet i utredningsgruppen och familjehemsgruppen vars arbete präglas av formulären i BBIC. Följande citat från en av fokusgrupperna med respondenter från utredningsgruppen kan illustrera detta:

U8: ... om man jobbar åtta timmar om dagen så sitter man, alltså fyrtio timmar i veckan så sitter man ganska länge framför dokumentet [utredningsdokumentet, förf. anm.]. Som ny socialsekreterare så sitter man och funderar, vart ska detta sitta i dokumentet. Triangeln är ju mycket bättre att fundera över men man tvingas nästan att sitta och fundera över dokumentet. Hur ska du hantera dokumentet och sen så, alltså, det blir så, alltså, , fyrtio timmar i veckan så har man suttit och funderat på det. I alla fall i början va, i tio timmar, och triangeln den finns där, den är bra, det är ju den man skulle lagt fokus på i tio timmar. Och då styrs man, man sitter och huvudet är fullt av BBIC utredningsdokumentet i första hand istället för just, alltså om jag hade sett den här boken, triangeln och pilarna som går emellan, alltså det är jättebra att sitta och titta på det där. Men nej det gör jag ju inte, jag bläddrar bara förbi när jag sitter och analyserar, jag sitter ju bara och funderar på hur ska jag lägga upp det i dokumentet, hur ska jag skriva. Jag har inte frågat dem vart de bor, fan också, ska jag ta bort, vågar jag ta bort liksom, allmänt. Alltså, hur lägger man upp, i alla fall en inlärningsfas så känner jag att det är det, det är dokumentet som tar tid.

Det respondenten syftar på i detta citat är det utredningsdokument som används vid utredningar av barn och unga och som ska fyllas med kunskaper om barnet, dess

vårdnadshavare och faktorer i omgivningen. Detta är även det dokument i BBIC-systemet som tycks användas mest konsekvent av respondenterna från utredningsgruppen.

Ett annat dokument som är centralt för utredningsgruppen och som ska bidra till att underlätta och vägleda det arbete som sedermera genomförs i utredningsdokumentet är utredningsplanen. Till skillnad från resultatet i förhållande till utredningsdokumentet, som tycks användas utav respondenterna i utredningsgruppen konsekvent, är tillämpningen av utredningsplaneringen mer varierad. Exempel på att den används och inte används liksom vilka konsekvenser detta får för det fortsatta utredningsarbetet återfinns i följande episod från en utav fokusgrupperna.

U2: Utredningsplanen absolut, frågeställningarna hjälpte mig. Jag har inte gått in och snackat med för många personer till exempel. Jag har bestämt mig för det här och det här, för att ta reda på den frågan så ska jag träffa de här personerna jag behöver intervjua. Jag behöver det och det för att få svar, absolut, den hjälper att sortera.

U1: För jag tänker har man inte en utredningsplan, vissa hinner man ju inte när det är mycket att göra den, och det, det tar längre tid, så när man säger att man inte hinner, så man tjänar mycket på att göra det. Du kan fråga, du kan ju ha den frågeställningen som du tänker och skriver upp det i utredningsplanen, så kanske det är bara det du gör, men du gör det så mycket längre, alltså du har hållit på att kolla upp det för länge på något vis, det är mycket lättare om man har den här, då är det lättare att gå tillbaka.

U2's beskrivning utav användningen av utredningsplanen utgör ett exempel på när man uppfattat att BBIC-systemet använts i alla led, när man tillämpat det såsom det ska tillämpas¹³ samt vilken konsekvens som kommit ur det. I detta fall tycks det som att det sätt tillämpningen genomförts på underlättat för respondenten, vilket även är syftet med dokumentet (Socialstyrelsen, 2006a). U1's fortsättning på samtalet kring utredningsplan utgör ett exempel på en reflektion som framkommit i bägge fokusgrupperna med utredningsenheten, nämligen att man inte alltid arbetar med en utredningsplan men att när det väl görs så "tjänar [man] mycket på att göra det".

När utredningsgruppen har färdigställt utredningen ska de registrera barnets övergripande vårdbehov samt målen med föreslagen vård i familjehem i en vårdplan. När det gäller formuläret vårdplan tycks det vid tiden för studiens genomförande som om utredningsgruppen dokumenterar i dessa. I ett flertal exempel som respondenterna ombeds berätta om, beskrivs att en vårdplan genomförs. Inte vid något tillfälle anförs att man skulle undvika eller strunta i att använda vårdplan. I den första utredningsgruppen berättade till exempel U2 om när ett ärende skulle slussas vidare till familjehemsgruppen:

U2: så sen lämnade jag över ärendet till dom, och då gjorde jag ju den här vårdplanen, jag använde alla dokument som ska användas, och sen så flyttades ju familjen upp då dit.

¹³ En intressant iakttagelse är att samtliga respondentgrupper hade svårt att artikulera ett sådant ärende.

En episod vid intervjun med familjehemsgruppen indikerar också att vårdplansformuläret sannolikt används, om än inte alltid i enlighet med det sättet som den ska användas:

I: Om ni får en utredning där det inte finns en vårdplan?

F1: Då tar vi inte emot den.

I: Nej.

F4: Men att det är påskrivet eller inte, nu är det en som inte är påskriven än, men samtycke står i journalen så, det är gränsfall alltså, det ska ju vara påskrivet.

Familjehemsgruppen tycks alltså ställa krav på utredningsgruppen att ha utformat en vårdplan innan de över huvud taget tar emot utredningen vilket alltså innebär att det blir svårt för utredningsgruppen att utföra sitt uppdrag om vårdplan inte upprättas.

Vårdplanen ska ligga till grund för genomförandeplanen i vilken målen bryts ned och konkretiseras (se kap. 5 och 6). Som framgår i kap. 6 så förväntas såväl utredningsgrupp som familjehemsgrupp delta vid upprättandet av genomförandeplanen. Det är emellertid i familjehemsgruppen frågan om genomförandeplan fick störst utrymme i intervjuerna. Resultatet visar att genomförandeplaner inte upprättas i alla ärendet, endast i undantagsfall tycks det ske. Följande episod från intervjun med familjehemsgruppen får exemplifiera detta:

F4: Fast jag tror ofta det är inte, det är genomförandeplanen som missas då, eller missas, man hoppar över den för den är inte så viktig, man kanske väljer något annat, viktigare då.

F1: Jag står för att jag inte riktigt vet vad det är jag ska skriva.

I: I genomförandeplanen?

F1: Ja, så därför skriver inte jag den, det är min personliga.

F3: Och jag har inte fått någon genomgång i det, jag har aldrig sett den ens, så.

F2: Har du aldrig sett den?

F3: Nej

Att det finns bryderier gällande genomförandeplaner tycks fler i organisationen vara medvetna om. Så säger till exempel en av verksamhetsledarna att:

VL1: Ja, just det, när placeringen är klar så gör man det, men nu, jag menar, genomförandeplanen borde ju göras, tror jag, tanken är att man ska göra den i början, i inledningsskedet av placeringen ... Och det tror jag inte alltid har skett, och i familjehemsgruppen ligger det ärenden som kanske varit placerade länge och när man börjar titta så finns det inte.

Och,

VL1: Ja, alltså det som jag tror är, inte alltid fanns, det var ju till exempel att man inte har gjort genomförandeplaner. Det handlar ju inte om att man inte har följt hela gången, men det är en viktig del i en placering.

Det senare av de två citaten från VL1 är särskilt intressant. Respondenten menar att även om genomförandeplan inte upprättas i alla ärenden, betyder inte det att ”man inte har följt hela gången”. Detta uttalande indikerar att det ändå finns sätt och strategier att hantera ”gången” även om genomförandeplan inte upprättas. Ett exempel som skulle kunna bidra till att förstå vad respondenten menar med uttalandet är följande episod från intervjun med familjehemsgruppen. Samtalet handlar om hur man egentligen bedömer familjehemsvårdens genomförande och framgång om genomförandeplan inte upprättas:

I: Men nu är ett barn placerat och så har det varit placerat i ett antal månader, och så ska ni göra en uppföljning, hur bedömer ni det?

F2: Ja.

F4: Trivs du bra, går du i skolan.

F3: Man går igenom de här områdena som står i utredningen, ja utredningen till att börja med och sen

F1: Ja men det man vet är bekymren.

F3: Ja precis, och sen tänker jag första övervägandet skriver man, sen vid nästa uppföljning så går jag igenom övervägandet som skrev sist, vad har hänt, vad var aktuellt då, följer vi upp det nu, är det något nytt, har det tillkommit?

F4: Det kanske är därför, vi använder övervägande istället för genomförandeplanen, det kan vara där det hamnar, för det har man inte med i början på uppföljningar, och överväganden finns ju inte i någon annan insats eller så, det är just i familjehemsplaceringar som vi, ja i och för sig, institutionsplaceringar är ju också övervägande.

Istället för att använda genomförandeplan vid uppföljning av vården i familjehem tycks det vara så att formuläret övervägande kliver in som ett substitut. Detta kan betraktas vara problematiska eftersom formuläret övervägande används vid uppföljning (det vill säga, närmast tre månader *efter* genomförd placering). Episoden indikerar emellertid att formuläret övervägande tycks användas av familjehemsgruppen.

Det förefaller alltså vara så att det i organisationen finns dilemman vad gäller användandet av de olika formulärens i relation till det sätt som BBIC är tänkt att användas på, dilemman som står i paritet med tidigare forskning. I det närmaste vänds blicken mot den organisatoriska strukturen och den kommunikation de olika aktörerna förväntas ha med varandra (delvis genom systemet BBIC) om man betraktar den procedur som så att säga ska företas (kap 6).

Struktur och kommunikation

BBIC som system säger ingenting om på vilket sätt socialtjänstens organisationer ska organisera sig, om den ska vara uppdelad i specialiserade funktioner eller anta en mer

integrerad form¹⁴. Detta innebär också att det sätt systemet länkar i den aktuella organisationens struktur och vilka konsekvenser denna kan få för hur systemet fungerar behöver studeras. I kapitel 6 redogjorde jag för hur denna bild kan se ut om man utgår ifrån de riktlinjer som finns i organisationen. Det blir tydligt att det är ett antal enheter och domäner (Kouzes & Mico, 1979) som sammanlänkas. Inom dessa finns aktörer med ett visst mått av handlingsutrymme och självständighet i förhållande till varandra. Exempel på detta har presenterats i temat ovan, det vill säga att man frångår intentioner i system och organisationens egna riktlinjer och regler genom att välja bort vissa saker och skapa egna strategier.

Organisationens struktur förutsätter kommunikation mellan dessa grupper för att systemet (och det sociala barnvårdsarbetet) ska kunna fungera såsom det är tänkt. Detta står nu i fokus. Liksom när det gäller resultatet ovan som berörde användningen av de formulär som är kopplade till systemet undersöker jag här om det i samtalen med aktörerna träder fram skillnader mellan processen (exempelvis hur dokument och information lämnas över och kommuniceras mellan de olika grupperna) så som den beskrivs i kapitel 6 och deras egna erfarenheter.

Betraktar man den formella strukturen kan man se att kommunikation sker på två sätt. För det första skriftligt via de formulär och dokument som kommer med BBIC. För det andra muntligt mellan aktörerna i olika sammanhang.

Skriftlig kommunikation

När det gäller den skriftliga kommunikationen är det framförallt ett återkommande problem som framträder i resultatet och som belyses här. Det rör det sätt som dokumentationen sker (eller inte sker) på. Här handlar det om att informationen som så att säga ska flöda mellan enheterna saknas eller är otillräcklig. I det senare fallet, otillräckligheten, handlar det om att man inte uppfattar att den information som finns dokumenterad räcker till för att arbeta vidare med. Särskilt vid fokusgruppsintervjun med familjehemsgruppen ägnades detta mycket uppmärksamhet, exempelvis i följande episod i vilken diskuterades vilken roll information som återfinns i utredningen spelar för matchning av familjehem:

F1: Det borde det ju göra, men det vet jag ju inte eftersom, eller jag har ju läst den, men jag tänker det är ju inte riktigt den informationen som dom får, det här

F3: Det lilla extra.

¹⁴ Socialtjänstens organisationer tenderar vara eller dras mot mer specialiserade former (se till exempel Perlinski, 2010).

F1: Finkänslan och finliret som man är ute efter

F4: Nej jag förstår det

F1: Det står ju mer att hon har behov av att äta och det vet jag väl, det har väl alla?

Det förefaller vara så att den information som skickas till familjehemsgruppen i vissa fall är så pass generell att den blir poänglös eftersom; ”det vet väl alla”.

Ett annat problem som uppmärksammas vad gäller den skriftliga dokumentationen i BBIC är att den inte alltid speglar det enskilda barnets behov, vilket givet systemets intentioner (se kap 5) får betraktas som problematiskt. I följande episod från intervjun med familjehemsgruppen lyfts en situation då syskon blir aktuella för familjehemsvård:

F1: Eller när dom har kopierat och glömt och raderat namnet.

F4: Det är lite pinsamt.

F1: Det är något pinsamt.

I: Har det hänt?

F1: Ja, jag tycker det händer då och då, så står det brorsans namn eller syrrans namn och så är det liksom kopierat för ett område så. Vi har säkert också gjort det.

F4: Jag har också gjort det.

F3: Men vi försöker läsa igenom varandras och ge feedback och stavfel och vad det är och just kolla att man inte gör de här felen.

F1: Men var det inte någon utredning vi fick nyss där det stod syskonets namn, vad var det?

Det respondenterna avser är att såväl de själva som socialarbetare vid utredningsgrupp klipper och klistrar när de har flera utredningar och vårdplaner som ger uttryck för samma behov hos syskon. Problemet tycks inte vara att detta tillvägagångssätt används, snarare är det problematiskt att man missar att dölja det. Detta kan tolkas som att respondenterna uppfattar att det är rimligt att syskon uppvisar samma behov inom ett visst område, men att felet, det vill säga att fel namn står i dokumentationen, ändå medför att trovärdigheten med materialet sjunker. Dilemmat blir med andra ord den bild som förmedlas utåt.

När det gäller sådan skriftlig information som flödar från mottagningsgruppen till utredningsgruppen problematiseras förefaller respondenterna i utredningsgruppen överlag bedöma denna som god. Samtliga uppfattar informationen vara viktig för det vidare utredningsarbetet. Vid några tillfällen problematiserades dock detta flöde. En utav verksamhetsledarna (V2) menar att den skriftliga informationen periodvis saknar tydliga bedömningar och i de fall bedömning finns med saknas argumentation för varför denna bedömning görs. En respondent belyste även att informationen som kommer från

mottagningsgruppen ibland är sammanfattad i en ruta i det dokument som skickas över vilket bland annat resulterar i att det inte finns möjligheter för Socialstyrelsen att samla in statistik. Dessutom riskerar detta tillvägagångssätt, resonerar respondenten, även innebära att man missar viktig information, som ju faktiskt de olika dokumenten är konstruerade för att belysa.

Andra exempel finner vi bland annat i en episod från en utav intervjuerna med utredningsgruppen.

I: Har du något exempel?

U2: Ja men till exempel det här att det fanns fler anmälningar tidigare som vi inte vet, ibland. Det finns en ruta som de ska kryssa, men i någon vet jag, i något dokument så fick jag veta själv sen.

I: En utredning du?

U2: Ett ärende som jag haft, för dom har inte kryssat där, för det här kan också ha betydelse för hur, hur hela ärendet, vad vi gjort och inte gjort tidigare, det är viktigt att veta.

I detta fall tycks det som att information som förväntades förmedlas skriftligt i ett ärende inte var tillgängligt för den mottagande socialarbetare, vilket anses ha betydelse för hela det kommande ärendeförloppet.

Politiker har i familjehemsprocessen att ta ställning till familjehemsvård bedöms lämpligt liksom om vilket familjehem som väntas kunna svara mot barnets behov. Underlaget för ställningstagande ska enligt det tänkta tillvägagångssättet utgöras av utredning, vårdplan och familjehemsutredning. Samtliga respondenter från politikens domän fick frågan vad de möter för skriftlig information när de har att ta ställning till familjehemsvård. Det blev här tydligt att respondenterna så att säga hade ett annorlunda språk jämfört med socialarbetare och chefer, så förekom till exempel begreppet körschema som synonym till utredning vid en av intervjuerna. Detta innebar bland annat att de inte alltid uttryckligen särskiljde dokumenten från varandra. I dessa situationer försökte jag som intervjuare förklara de olika syftena med de dokument som åtminstone enligt det tänkta sättet ska skickas till utskottet. Det förefaller i det framkomna resultatet vara vårdplanen som det finns oklarheter kring, ibland tycks den finnas med vid underlag för bedömning, ibland inte.

I: Vad mötte du för dokument där, i det ärendet?

IP: Vänta ska du se, du jag mötte väl de här vanliga som vi umgås med, utredning och ingen vårdplan vad jag vet om, vad finns det mer då?

I ett annat exempel frågades uttryckligen efter vårdplan och innehåll i den:

I: Om du tänker den sista vårdplanen du såg, vad var målen i den, kommer du ihåg det?

IP: Ja, det var nog den här flickan, 14 åringen jag hade uppe förut. Den var, det var just hennes kan man säga ostruktur och hennes sätt att bete sig mot sin mamma, att helt leva som ett regellöst naturbarn i skogen. Det fanns väldigt mycket kring strukturer, den vårdplanen var väldigt snyggt upplagd, den var

jättebra, den var väldigt strukturerad. Jag tror att om vi kunde följa det här på alla [brukare, förf. anm.] då hade vi nog en god chans att nå ett bättre mål.

Exemplet som nu återgivits skulle kunna betraktas som en motsättning mot det resultat som återfinns under rubriken formulär ovan, det vill säga att vårdplan tycks finnas i ärenden som handlar om barn som placeras i familjehem. Man kan dock tänka sig att vårdplan konstrueras efter det att underlag skickas till socialnämndens utskott (vilket givetvis är problematiskt i sig), varför en sådan slutsats inte kan dras.

Sammanfattningsvis vad gäller den skriftliga kommunikationen mellan de olika enheterna kan sägas att den, inte helt oväntat, såväl följer som inte följer den tänkta processen och att den i vissa fall är behäftad med problem. De olika aktörerna har också att i olika sammanhang mötas och muntligt kommunicera med varandra. Hur denna kommunikation ser ut och fungerar undersöks härnäst.

Muntlig kommunikation

Betraktar man den beskrivning som ges i kapitel 6 gällande familjehemsprocessen så finns det ett antal mötesplatser då muntlig kommunikation mellan grupperna förutsätts. Vid intervjuerna med de olika grupperna är det tjänstemannaberedningen samt överlämnandet och avslutandet av ärenden från utredningsgrupp till familjehemsgruppen som diskuterades mest. Tjänstemannaberedningen ska fungera som en plats där chefer och socialarbetare från olika grupper ska kunna diskutera och bedöma vilken insats som är lämplig. Det andra exemplet på muntlig kommunikation är då genomförandeplan upprättas. Då förväntas socialarbetare från familjehemsgruppen och utredningsgruppen vara med, utredningsgruppen ska då avsluta kontakten med brukaren. När det gäller tjänstemannaberedningen tycks ärenden tas upp regelbundet när det blir aktuellt med familjehemsplacering. När det gäller överlämning och upprättande av genomförandeplan framträder i resultatet olika bilder av hur det går till. Samtliga respondenter anser att överlämning av ärenden när bägge grupperna är representerade är att föredra. Vid exempel som ges på konkreta situationer fanns vid några tillfällen utredningsgrupp med, i andra fall inte. Följande episod från en av fokusgrupperna med utredningsenheten kan illustrera:

I: Lämnade du över ärendet till familjehemsgruppen då?

U5: ja det blev i princip det på tjänstemannaberedningen så tog dom emot uppdraget. Sen var det verksamhetschefen som tog med. I och med att det fattades det beslutet i burken så avslutades det med en insats som inte ska följas upp av mig, då tog verksamhetschefen med det dit upp [till familjehemsgruppen, förf., anm.] och joxade med det.

I: Men då kallade dom familjen och liksom matchar och sådär?

U5: Den ena var ju, den ena var ju placerat på ett utredningshem, så placeringen av barnet skedde därifrån, den andra var ju den som ansökte själv.

I: Vet du hur det har gått eller?

U5: Ja, den ena var ju den som jag sa att jag gärna vill vara med och prata, för det är inte så enkelt att läsa sig till information via BBIC och man vet inte heller hur ett familjehem förstår den information de får, så då var jag med och det var då jag upptäckte att dom här förstår ingenting. Och då var ju redan den matchningen, allt sådan klart, och den placeringen avbröts ju, och den ju nu kommit tillbaka och sätter inte i familjehem igen utan på kommunens eget HVB.

I: Som inte förstod någonting, det är det du menar?

U5: Familjehemmet förstod inte vilken flicka dom tog emot och vilka problem eller svårigheter det skulle komma att innebära.

I: Det vart fel i matchningen?

U5: Ja det tycker jag.

Respondent U5 har vid ett tidigare tillfälle under intervjun tagit upp samma ärende, det vill säga den person hon var med vid överlämningen vid.

U5: Då var jag alltså med, och då krävde jag att få vara med och träffa familjehemmet vid överlämningen för jag tyckte det var så viktig information, och jag var med i ett halvtimmes samtal och var hundra procent övertygad om att det här var en felplacering, det här kommer aldrig att gå, och det gick fyra månader, det är liksom. Ja.

Respondenten beskriver i första episoden arbetet med två barn. För det första handlar det om en person som är på utredningshem, för det andra om en person som ansökt själv. Ur episoden kan utläsas att respondenten avslutar och lämnar över ett utav ärendena vid tjänstemannaberedningen eftersom det är en ”insats som inte ska följas upp av mig”. Snarare än att vara ett forum för dialog och planering fungerade tjänstemannaberedningen i detta fall som överlämningsfunktion. I det andra fallet tycks det som att vidare kommunikation har skett eftersom det ”var ju den som jag sa att jag gärna vill vara med och prata”. Utsagan kan tolkas som att respondenten aktivt måste begära inträde till det samarbete som finns mellan familjehemsgruppen, familjehemmet och brukaren, snarare än att detta är det ordinarie tillvägagångssättet, vilket även det andra citatet gör gällande när respondenten använder ordet ”krävde”. I detta fall fanns en kunskap hos respondenten om det aktuella barnet som inte tycks vara så enkel att läsa sig till i det material som kommer med BBIC (en fråga som kommer behandlas längre fram i uppsatsen) vilket motiverade respondenten att begära detta tillträde.

För att summera, den bild vad gäller den muntliga kommunikationen som framträder i resultatet är att man bitvis tenderar att avvika från den beskrivning som ges i organisationens riktlinjer.

Tidsgränser

Ett annat problem som återfinns i resultatet och som framförallt rör (icke)flödet av dokumenterad information är sådant som ”fastnar” eller blir liggandes på olika platser. Detta är problematiskt då arbetet i familjehemsprocessen förväntas följa vissa på förhand uppsatta tider. Av socialtjänstlagens 11kap 2§ framgår att utredningstiden från det att socialnämnden inleder utredning tills dess att den slutförs ska vara fyra månader (se även SOSFS 2006:12). Enligt flera av respondenterna från såväl professionens som administrationens domän följs detta inte. Följande citat kan illustrera problemen med att information fastnar och att man inte följer tidsgränserna:

U2: Sen går det till verksamhetsledare där det ibland ligger rätt så länge.

Och,

VC: Rättsäkerheten nu har ju handlat om att vi inte håller tiden, och att vi inte har koll på det. Alltså det, det är väl det som är det mest alarmerade, vi har vetat hela tiden att det inte håller, men vi har inte koll på det.

Det U2 avser är den information som förmedlas om nya ärenden från mottagningsgruppen till utredningsgruppen. Detta är organiserat så att de bägge verksamhetsledarna ansvarar för informationsflödet. Det finns i intervjuerna, framförallt med utredningsgruppen, flera exempel på när deadlines inte följts. Enligt respondenterna är det inte ovanligt att ärendet kan ligga ”i en hög” i ett halvår innan de fördelas, det vill säga innan utredningen påbörjas. I andra fall inleds utredning men ingenting sker i ärendet. Även verksamhetschefen för myndighetsgruppen reflekterar kring denna situation. Ett konkret exempel på en sådan situation återfinns i följande episod från fokusgrupp två med utredningsenheten:

I: Har ni något exempel, något ni kan dra er till minnes att det där ärendet var så?

U6: Jag fick ett ärende när jag började här förra hösten, då hade det legat under sommaren, så blev jag sjuk, och då blev det liggande igen och det blev inte fördelat till någon annan, så under, över ett halvårs tid hade inget hänt i det ärendet, men det var ju utredning inledd och den hade varit försenad redan när jag fick ärendet så

I: Vad handlade det om, minns du det?

U6: Det handlade om en familj där dels pappan ansökte om stöd, och det kom in anmälningar från skolan, om att mamman hade stora alkoholproblem och pappan orkade inte längre. Så det här var ändå en familj som skrek efter hjälp verkligen, och så tog det så himla lång tid innan dom fick någon uppbackning.

I: Så det låg tills du kom tillbaka så fick du arbeta vidare när du gick på din tjänst?

U6: Ja precis.

En fråga som uppstår med anledning av avvikelser från de tider som förväntas följas, givet de regler och procedurer som finns i organisationen, är hur respondenterna hanterar detta.

Formellt så ska beslut fattas om förlängning och förlängning får endast ske vid ”inväntande av utlåtande och när nya uppgifter av vikt inkommer” (Lokala riktlinjer för barn-, ungdoms- och familjehemsärenden, s. 16). Här visar resultatet att beslut fattas ibland, ibland inte, dock inte alltid med giltiga skäl, exempelvis i följande episod.

I: Men gör man någon slags bedömning då? Någon slags formell bedömning? Att nu avvaktar jag?

U8: Nej ingen formell bedömning, nu har inte jag gjort det i alla fall, men jag har inte så mycket erfarenheter.

U5: Det gör jag. Alltså jag tycker att, alltså, för många ärenden på ärendelistan har det varit i princip ändå fram till nu, så det är inte rimligt att göra ett tillräckligt gott jobb, men jag gör alltid prioriteringar i dem ärenden som ligger hos mig, men problemet är de här ärendena som, mitt exempel skulle kunna vara ett ärende som jag fick i slutet av maj. Som hade kommit in anmälan i början av januari, och utredningstiden var redan förlängd när det fördelades till mig, och då,

U7: av vilket skäl? Det fanns inget skäl egentligen att förlänga?

U5: Nej det fanns inget giltigt skäl att förlänga, utan det var ju att det inte hade fördelats.

Det faktum att man ibland väljer att ej förlänga tycks också vara känt i organisationen, vilket följande citat från verksamhetschefen kan illustrera:

VC: Vi har heller inte på ett korrekt sätt förlängt, vi har förlängt några rätt, några fel, vi har inte förlängt några.

I jämförelse med BBIC-systemets motsvarighet i Storbritannien, Integrated Childrens System, finns det inte vid tillämpningen av systemet i detta fall vad som kan betraktas som tekniska låsningar. I det engelska systemet förväntas socialarbetare dokumentera viss information inom en viss tid, görs inte detta går det helt enkelt inte för processen vidare i systemet (Shaw et. al, 2009). I de resultat som nu presenterats är det snarare organisatoriska aspekter som gör att processen så att säga fastnar eller stöter på hinder av olika slag. Flera olika skäl anges bland samtliga respondentgrupper till att situationen ser ut som den gör, något som kommer återkomma längre fram i uppsatsen.

Avslutning

Ovan beskrivs ett antal utdrag ur intervjumaterialet som kan illustrera hur BBIC-systemet fungerar, eller inte fungerar, i organisationen. Intervjumaterialet ger ingen heltäckande bild, men den bild som framträder står i paritet med såväl tidigare empirisk forskning som teori varför det är rimligt att betrakta den som giltig för hur systemet fungerar i den här studerade organisationen. Ibland följer man regler och procedurer relativt väl, ibland avviker man från dessa.

Betraktar man den programteoretiska logik som kommer med systemet BBIC och de beskrivningar som ges i lokala riktlinjer vad gäller familjehemsprocessen framträder en rationell och genomtänkt bild av hur det så att säga ”bör” vara. Vi vet emellertid att det i organisationer tenderar att finnas lösa kopplingar mellan den rationella strukturen, och vad den ger vid handen, och vad som faktiskt sker (Hasenfeld, 1983; Meyer & Rowan, 1977; Weick, 1976). Så skriver exempelvis Meyer och Rowan (1977, s. 343) att:

”structural elements are only loosely linked to each other and to activities, rules are often violated, decisions are often unimplemented, or if implemented have uncertain consequences, technologies are of problematic efficiency, and evaluation and inspection systems are subverted or rendered so vague as to provide little coordination”.

I materialet finns exempel som visar på regler som avsiktligt väljs bort att följa och det återfinns lösa kopplingar (Meyer & Rowan, a.a.; Weick, 1976) på åtminstone två sätt.

För det första återfinns lösa kopplingar mellan det som i kapitel 5 och 6 så att säga förväntas av tillämparna och det som faktiskt görs. Exempel på detta är att man väljer bort genomförandeplaner, man skapar strategier för att undvika vad som möjligen kan betraktas som merarbete genom att kategorisera inkommen information på ett visst sätt och att man inte fattar formella beslut om förlängning av utredningstid, ett beteende som inte är särskilt ovanligt i gräsrotsbyråkratier (Hasenfeld, 1983; Lipsky, 1980). Man skulle mot bakgrund av detta kunna säga att lösa kopplingar, mer än att bara vara ett analytiskt grepp för att förstå vad som sker i organisationen, även är en strategi för aktörerna att tillämpa när situationen så kräver och förutsättningar för detta finns.

För det andra finns lösa kopplingar mellan de olika grupper som är verksamma i familjehemsprocessen. De innehar å ena sidan en relativt stor autonomi i förhållande till varandra vilket kan illustreras med att man har möjlighet att välja bort information som förmedlas från annan grupp, å andra sidan kan de andra grupperna begränsa denna autonomi genom att ställa krav på att viss dokumentation ska finnas för att de överhuvudtaget ska ta emot ärendet. BBIC som system i den aktuella förvaltningen förväntas väva samman de olika enheternas arbetsuppgifter till en för brukarna logisk helhet (något som ju även är fallet med en mängd andra verktyg och instrument för dokumentation, exempelvis ASI och ADAD) vilket i detta fall tycks ge upphov till att förhandlingar mellan enheterna behöver ske.

För att få en bättre förståelse för varför det fungerar på detta sätt i den aktuella organisationen som studeras kommer nästa kapitel att behandla sådana komponenter som är

att betrakta som centrala vid införandet och tillämpandet av utrednings- och dokumentationssystem.

8. IMPLEMENTERINGSKOMPONENTER

Inledning

Uppsatsens förra kapitel visade att tillämpningen av systemet BBIC i det fall som här studerats inte alltid sker i enlighet med de intentioner som kommer med systemet eller med de procedurer och riklinjer som finns i organisationen – det finns lösa kopplingar. Satt i relation till annan forskning på området är detta inte något unikt (jmf Gillingham & Humphreys 2010; Gillingham, 2009; Enell, 2009; White, Hall & Peckover, 2009; Gilligan & Manby, 2008; Abrahamson & Tryggvesson, 2008; von Greiff, 2008; Alexanderson, 2006; Engström & Armelius, 2005; Cleaver & Walker, 2004; Johansson, 2004). I det följande ägnas intresse åt sådana komponenter som implementeringsforskningen visat vara centrala för hur dessa lösa kopplingar kan förstås. Jag har strukturerat kapitlets resultat utifrån begreppen vilja, kunna och förstå, tre komponenter som vanligen betraktas som grundförutsättningar för framgångsrik implementering (jmf Alexanderson, 2006; Johansson, 2004). Vid varje av dessa tre komponenter är resultatet organiserat efter respektive domän; professionens, administrationens och politikens (jmf Kouzes & Mico, 1979). Dessutom presenteras avslutningsvis några problem som lyfts i intervjuerna och som berör systemets konstruktion.

Vilja

En första faktor som kan belysa varför systemet används som det gör är respondenternas vilja att tillämpa det (jmf Alexanderson, 2006). Denna komponent har överlappningar med Rothsteins (2010) legitimitetsaspekt, det vill säga om BBIC inte har legitimitet bland tillämparna, tror man inte på det, är risken större att användarna avviker från systemets intentioner.

Profession

När det gäller viljan att arbeta med konceptuella system i den sociala barnvården bland socialarbetare har tidigare studier visat att det är de mer tekniska eller byråkratiska delarna i systemen som möter mest motstånd. De handlar då ofta om att använda olika blanketter och formulär. Idéerna eller koncepten som sådana verkar de flesta se positivt på (se till exempel Nygren, Hyvönen & Khoo, 2009; Khoo, Hyvönen & Nygren, 2007; Johansson, 2004; Rasmusson, 2004). Liknande resultat återfinns i intervjuerna med denna studies respondenter, även om det skiljer sig lite åt mellan respondenterna. Någon är fullständigt positiv till alla delar i systemet, under förutsättning att det finns resurser att tillämpa det, medan andra är mer

reserverade och kritiska, i synnerhet då mot de olika dokumenten. Följande citat från intervjuerna kan illustrera de mest kritiska rösterna:

U6: Jag kan känna såhär, skulle vi bli granskade, då skulle vi förlora vår licens tror jag, så kan jag känna såhär - vad skönt det skulle vara.

U5: Så har jag tänkt med, licensen.

En annan persons svar på frågan om hur de skulle presentera systemet för en ny kollega indikerar att det finns en viss motvilja mot BBIC:

I: Om ni ska introducera en ny kollega i det här systemet BBIC hur skulle ni presentera det då?

U2: Blä blä¹⁵

* alla skrattar*

Samtliga respondenter fick besvara frågor om vad som är positivt respektive negativt med systemet. När det gäller de positiva aspekterna så uppfattar man att BBIC har potential att skapa struktur i arbetet, att skapa enlighet mellan olika grupper inom organisationen samt mellan olika förvaltningar samt att kvaliteten på utredningar stärks. Flera utav de respondenter som arbetat länge med socialt arbete menar exempelvis att utredningarna blivit bättre efter införandet av BBIC:

M5: Det blir bättre utredningar.

M2: Bra M5

M4: Jo men det blir det.

M2: Blir det de?

M5: Jo jag tycker det från min erfarenhet.

I episoden är såväl M4 som M5 mycket erfarna socialarbetare, bägge har arbetat i kommunal individ och familjeomsorg i över 30 år. M2 är nyare och försiktigt kritisk till att det verkligen är så.

När det gäller de negativa aspekterna med BBIC är det omfattningen på systemet, såväl de olika dokumenten som de olika rubrikerna (exempelvis känslö- och beteendemässig utveckling) som finns i systemet, som får utstå kritik. Flera utav respondenterna menar att användningen av BBIC tar bort möjlighet att träffa och möta klienter, något som betraktas vara en förutsättning för att kunna bedriva ett gott socialt arbete. BBIC skapar dessutom ”en

¹⁵ Uttalandet följdes av skratt som följdes av betydligt mer ”seriös” diskussion kring hur man skulle kunna presentera systemet, men jag menar ändå att detta första uttryck står för någonting som är relevant för att förstå respondenternas vilja.

utredningsångest” (U5) heter det i något fall vilket även skulle kunna exemplifieras med följande episod:

U7: Sen öppnar man upp utredningsdokumentet, får syn på alla rubriker, allt tjtande som är och jag blir bara trött, direkt, jag skulle kunna skriva en bra utredning, konkret och tydlig, med analys och förslag till beslut på ett par timmar och istället hamnar jag i det här rubrikträsket.

U6: Och sen så kom BBIC så jag hade jätteförhoppningar på det, och tänkte gud vad roligt, nu kommer vi äntligen få redskap och utredningarna blir bra, man kommer få jättemycket stöd och så har det bara blivit så här, o herre, det är just det att det blir så stort, att det från början var väldigt svårt att prioritera bort och det var många olika dokument som man måste hålla reda på och man måste göra vårdplaner och genomförandeplaner och dokument för uppföljningar.

U7: Så känner jag att jag inte hinner känna att, fasiken jag har flyt, jag är bra på det här. För jag fastnar i rubrikerna, jag blir spänd.

Det är med andra ord inte en samstämmig bild som framträder vad gäller viljan att tillämpa systemet. Man ser såväl fördelar som nackdelar med systemet och det finns resultat som indikerar en motvilja hos en del av respondenterna.

Administration

Precis som med professionens domän finns det bland organisationens chefer en varierad inställning till systemet. Samtliga är positiva till iden bakom BBIC, dess ursprung och det finns en vilja att öka det sociala arbetets systematik. Vidare ger samtliga uttryck för att BBIC har potential att bidra med en helhet inom organisationen; om alla har samma språk och utgångspunkter så blir helheten så att säga tydligare för klienten. Ytterligare en aspekt som lyfts upp och som motiverar respondenterna till att vilja tillämpa systemet är att det, åtminstone i teorin, förväntas sätta barnet i fokus. Som synes är de beskrivningar som återfinns hos respondenterna och som kan länkas till komponenten vilja i flera fall identiska med vad systemet så att säga står för; delaktighet, systematik och höjd kvalitet (se kap 5).

När det gäller de resultat som framträder från intervjuerna med respondenter från administrationens domän och som kan tala emot att det finns en enhällig vilja att arbeta med BBIC handlar det om frågan om det inte finns något bättre system. Verksamhetschefen uttrycker det på följande vis på frågan om vad som är positivt med systemet för socialtjänstens brukare:

VC: Ingen aning, jag har aldrig fått någon feedback så jag vet inte, jag har aldrig varit på den sidan heller så jag vet inte. Jag vet faktiskt inte. Det skulle möjligen kunna vara att man försöker se en helhet, ungefär som ASI. Men det beror på, i ASI kan du ju inte missa det, det kan du ju ändå i BBIC för du kan ju välja att fokusera på andra saker. Det går inte i ASI.

Här jämförs möjligheterna med BBIC med ett annats dokumentationsverktyg, nämligen ASI. Citatet kan tolkas som att BBIC fungerar och att det möjligen bidrar till något för brukarna, men att det borde finnas något annat, motsvarande ASI för vuxna.

Politik

De politiker som intervjuats uppvisar en samstämmighet i att systemet BBIC tillför något gott till praktiken. De bägge politiker som har lång erfarenhet av arbete i socialnämnd och utskott menar, precis som några av respondenterna från professionens domän, att framförallt utredningarna förbättrats efter införande av BBIC. En utav respondenterna som var med när systemet kom till förvaltningen beskriver att man under en period fick läsa både ”vanliga” barnavårdsutredningar och BBIC-utredningar:

I: Minns du om du då tänkte att det var någon skillnad på utredningarna?

P5: Ja, alltså det var mycket lättare att ta till sig det som stod i BBIC, det var ett helt annat sätt, det var mer struktur i att läsa. För det hände tidigare måste jag säga att vi skickade tillbaka en del utredningar som vi inte var nöjda med, för det var inte lätt att greppa på samma sätt.

Det som framförallt förbättrats är att utredningarna inte längre uppvisar samma skillnad vad gäller kvalitet, även om det fortfarande finns utvärderingar som så att säga inte håller måttet, så har det generellt blivit mycket bättre. Sammantaget vad gäller politikernas utsagor som kan relateras till komponenten vilja visar resultatet att denna är god bland respondentgruppen.

Avslutning komponenten vilja

Mot bakgrund av såväl tidigare forskning som den teorigenomgång som presenterats tidigare är det inte orimligt att tänka sig att de olika aktörernas vilja att använda systemet påverkar huruvida det faktiskt används såsom det är tänkt eller inte. Socialtjänstens verksamhet går inte att detaljstyra och kontrollera fullt ut (Hasenfeld, 1983), varför socialarbetare och andra som fattar beslut på gräsrotsnivå med nödvändighet behöver ha ett visst handlingsutrymme (Lipsky, 1980). Därmed blir personernas vilja att använda systemet viktiga för att förstå varför de resultat vi såg i tidigare kapitel uppstår.

I resultatredovisningen ovan har exempel på såväl en vilja till att använda BBIC som sådant som talar mot detta lyfts fram, i synnerhet bland professionen. Samtliga är dock för en ökad systematik samt att det är viktigt att höja kvaliteten på det sociala arbetet. Liksom annan forskning (se till exempel Johanson, 2004; Shaw et. al, 2009) tycks det vara de mer formella eller byråkratiska delarna av systemet som möter mest motstånd. I vissa fall menar man att BBIC skapar en utredningsångest och till och med skapar en känsla av otillräcklighet.

Det bör lyftas fram att det framförallt är professionens domän, och då i synnerhet de som arbetar med att utreda barn och unga, som står för det mesta av kritiken. Det är heller inte orimligt med tanke på att det är denna grupp som på ett sätt berörs mest av BBIC i jämförelse med mottagningsgrupp och familjehemsgrupp. Det som blir problematiskt, om man betraktar vad som så att säga är systemets intentioner, nämligen att ”bidra med verktyg till socialtjänstens handläggare”, ”skapa struktur” och att ”handläggningen ska bli lättare” (se kapitel 5) är att det i vissa fall förefaller vara tvärt om, exempelvis den utredningsångest som nämns. Sannolikt är det fler faktorer än bara systemet som skapar dessa uppfattningar, varför nästa del fokuserar på komponenten kunna.

Kunna

En andra komponent som kan belysa varför systemet fungerar som det gör i den aktuella organisationen är att undersöka hur förutsättningarna ser ut för att använda det, det vill säga, kan man beaktat de resurser och kunskaper som står till buds tillämpa systemet såsom det är tänkt? Tidigare svenska studier som undersökt implementering och tillämpning av dokumentations- och uppföljningssystem i socialt arbete har uppmärksammat att det i regel är denna komponent som så att säga brister (jmf Alexanderson, 2006; Johansson, 2004).

Profession

Vid de intervjuer som genomförts ställdes i flera fall frågor som handlade om hur respondenterna ser på förutsättningarna att använda systemet, ofta kom dock dessa aspekter upp innan frågorna han ställas. Generellt sätt finns ett missnöje kring möjligheter att bedriva vad respondenterna menar vara ett tillfredsställande arbete. Den dagliga praktiken präglas av ständiga kompromisser där avkall behöver göras på vad respondenterna menar är kvaliteten i det sociala arbetet. Den allvarligaste kritiken kom från respondenter vid utredningsgruppen:

U7: Det var det jag tänkte säga, det känns patetiskt nu när man pratar om det, när man håller på med, man har jättehöga ambitioner och vilja men det fattas ju förutsättningar för att kunna göra det, vi kan inte göra det här som vi är till för.

U8: Och jag kan också tycka att det är frustrerande, för jag har jobbat på andra socialförvaltningar innan jag kom hit, och jag har aldrig varit med om att utredningar är sena, en gång på mina yrkesverksamma år har jag ansökt att få en utredning förlängd, och då var det giltiga skäl och så kom jag hit, och här är allting sent i stort sett, det måste vara fel någonstans i organisationen att det blir så.

Respondenterna ger uttryck för ett missnöje kring situationen i organisationen, ett missnöje som vuxit den senaste tiden. Det fanns nämligen hos samtliga enheter som intervjuats en diskussion om att situationen överlag förvärrats de senaste åren och därför också att arbetet

med BBIC inte längre är lika levande. Jag ska återkomma till detta, dåtiden, efter att de vanligast förekommande diskussionerna om förutsättningar redogjorts för.

En rimlig första utgångspunkt för att beskriva professionens förutsättningar att tillämpa systemet i en socialtjänstpraktik är att undersöka tillämparnas utbildning och erfarenhet. Endast två personer från respondenter som placeras i professionens domän saknar socionomutbildning. En utav dessa är en beteendevetenskaplig bakgrund medan den andre saknar eftergymnasial utbildning. Flera har vidareutbildningar och i några fall andra professionsutbildningar (juridik) från andra länder. Vad gäller erfarenhet så sträcker sig denna mellan 6 månader för den som arbetat minst med liknande arbetsuppgifter till närmare 40 år för den som arbetat längst. En slutsats av denna genomgång är att det finns en relativt god utbildnings och erfarenhetsbas i organisationen varför det sannolikt är andra orsaker som ger de konsekvenser som uppmärksammats i det tidigare kapitlet.

Ett första förhållande som identifierats i resultatet av intervjuerna är vad man menar är brist på tid vilket man kopplar samman med hög ärendebelastning. Samtliga respondentgrupper från professionens domän menar att ärendetillströmning är för hög satt i relation till antalet anställda. Detta förhållande resulterar enligt respondenterna i en ökad stressnivå och en otillfredsställande arbetssituation. Följande citat från de olika enheterna kan illustrera detta:

M3: Problemet är att tiden aldrig räcker till och det har vi ju pratat mycket om och, men jag, kan ju bara prata för mig. Min uppfattning har varit efter kanske ett halvår att vi är för få personer. Jag vet också att det inte hjälper ibland, man kan anställa hur många som helst och man har ändå inte tid, men jag tycker att vi är lite för få personer för att få det att funka, någon har alltid teletid och bakjour som vi kan kalla det, och någon kanske är sjuk eller ledig eller har semester.

U1: Alltså för att känna att man gör ett bra jobb, i och för sig man blir aldrig klar, så tror jag att man skulle behöva vara alltså fler personer, tror jag man behöver vara, men man behöver också satsa mycket på utredningsmetodik, ha tid för reflektioner, och det funkar inte riktigt alltid, det är ganska stressigt emellanåt.

F1: Dels så håller jag med, man behöver mer tid, men jag vet inte, färre ärenden för att kunna jobba mer inriktat liksom och ha koll, det är ju, det vore bra, det kan man ju säga.

Flera utav respondenterna nämner själva att fler personer inte alltid hjälper. Vid något fall hänvisar man även till forskning som indikerar att så är fallet och till tidigare genomförda kartläggningar av arbetssituationen i organisationen där exempelvis Lipsky (1980) och Johansson (1992) fungerat som tolkningsram vid analysen. Respondenterna accepterar dock inte dessa argument rakt av, som ovan citat visar.

Ett annat förhållande som framträder i resultatet och som kan kopplas till komponenten kunna har att göra med två tämligen centrala delar i BBIC konceptet, nämligen ansvar och utbildning. Den första delen, ansvar, handlar om att det i varje kommun som använder

systemet ska finnas en BBIC ansvarig som så att säga driver arbetet framåt (se kapitel 5). I samtal med respondenterna om vem som egentligen har detta ansvar i organisationen förekommer i svaren totalt fem olika personer. Endast en person uppger att det inte finns någon BBIC-ansvarig. Ofta blandades BBIC-ansvarig och BBIC-utbildare samman något som BBIC-utbildare menar är olyckligt, denne har nämligen inget mandat att så att säga hålla samman systemet (BU). Följande episod från fokusgruppsintervjun med familjehemsgruppen kan illustrera detta:

F4: Det har blivit en BBIC ansvarig.

F1: Det är ju nu.

F4: Den har väl varit i ett par år?

I: Vem är det?

F4: [namn på BBIC-utbildare]

I: Jaha, är hon ansvarig för systemet?

F4: Ja.

F1: Visst är hon väl det?

I: Hon utbildar och sådär, men tidigare fick jag veta att [namn på verksamhetschef] hade ansvar.

F1: Ja hon stod ju som ansvarig.

F2: [namn på utvecklingsledare] har jag hört.

F4: Va, [namn på utvecklingsledare]?

I: Men [namn på BBIC-utbildare] är alltså ansvarig?

F4: Har [namn på verksamhetsledaren] varit ansvarig?

I: Ja, det har någon berättat att hon hade.

F1: Jag tror inte att [namn på BBIC-utbildare] har det nu.

F2: [namn på tidigare anställt] då?

F1: Jo men hon hade, det är typ [namn på BBIC-utbildare].

F4: Men alltså, jag trodde [namn på BBIC-utbildare] hade sina 20 % på det?

F1: Det är att utbilda oss, men jag tror inte hon har ansvar gentemot BBIC och licensen och den delen. Men det ska inte jag svära på

F4: Det är väldigt oklart som du hör

Respondenterna konkluderar själva, som synes, att det är väldigt oklart kring ansvaret för systemet i organisationen. Med tanke på situationen är det därmed inte heller orimligt att tänka sig att det uppstår problem med vem som så att säga ska driva BBIC arbetet framåt och ansvara för att kunnandet, åtminstone vad gäller systemet, i organisationen utvecklas.

Med ett undantag har alla respondenter gått den tvådagars grundutbildning som regelbundet ges kring BBIC. Det råder delade meningar om kvaliteten på denna och på vad den så att säga tillfört till kunnandet. Några menar att den ger en god grund att arbeta vidare på medan andra menar att den egentligen inte tillför någonting utan att istället ”det har ju jag fått lära mig själv” (M2). Vad som framförallt eftersöks i grupperna vad gäller kompetens i systemet är mer reflektionstid och diskussioner kring hur systemet används i den dagliga praktiken. Med tanke på att det stora flertalet av respondenterna på frågan om hur BBIC principerna (se kap. 5) lyfts och beaktas i praktiken svarade att de inte kände till eller inte kom ihåg vilka dessa var torde en rimlig slutsats vara att ytterligare reflektionstid är nödvändig.

Ett tredje förhållande som påverkar förutsättningarna för att tillämpa systemet i organisationen har att göra med den kontakt som de olika grupperna förväntas ha med varandra. Flera utav respondenterna gav uttryck för att de olika enheterna behöver länkas samman på ett bättre sätt, att kommunikationen behöver förbättras och att detta ansvar bör ligga på organisationens ledare. Följande citat från en utav respondenterna i familjehemsgruppen kan illustrera detta:

F1: Det blir mycket mer öar, man pratar om att man får ihop förvaltningen, och liksom man jobbar ju jättemycket för det för några år sedan. Nu är vi öar igen, sitter här, och där, vi jobbar för vårt och de jobbar för sitt.

F1: Ja men det måste ju finnas samarbetsformer, dels mellan utredningsgruppen och oss, det borde finnas forum där vi ses och diskuterar saker, verksamhetschefen borde ha en sammanhållande roll där vi liksom också träffas på andra sätt än bara på ett APT där bara han pratar, ingen annan pratar, alltså vi borde ju ha, vi har ju haft det mycket bättre, det är ju det vi vet.

Avslutningsvis så någonting om dåtid. Flera utav respondenterna som funnits i förvaltningen en tid beskriver att situationen försämrats, vilket citatet ovan även visar. Det implementeringsarbete som skedde när systemet kom till förvaltningen bedömer samtliga utav de som då fanns i organisationen fungerade väl. Vad som skett sedan dess tycks dels vara oklarheten kring BBIC ansvar, vilket rimligen bör bidra till stagnation i arbetet. Ett annat förhållande som förändrats är att forum för att dels diskutera BBIC men även att länka samman de olika enheterna försvunnit. Respondenterna beskriver att APT tidigare bland annat ägnats åt att diskutera enskilda ärenden och BBIC, exempelvis genomförandeplaner i förhållande till ett aktuellt barn, och att det i vissa fall funnits månadsvisa möjligheter att diskutera BBIC, något som kort och gott kallades för BBIC-tid. Följande citat får avsluta beskrivningen om hur respondenterna från professionens domän uppfattar BBIC i relation till komponenten kunna:

U8: Men jag tycker att det blir ju så, det blir en resursfråga, alltså jag tycker att BBIC är, alltså jag tror BBIC är ett system som skulle fungera bra under bra förhållanden, det blir ett sänke under dåliga förhållanden på något sätt, det är min uppfattning.

Administration

Komponenten kunna i relation till de respondenter som kan sägas befolka administrationens domän behandlas på två sätt, å ena sidan hur de egna kompetenserna hos respondenterna ser ut och å andra sidan hur de ser på förutsättningarna i organisationen.

När det gäller den formella kompetensen får den anses god, samtliga har universitetsexamen, tre socionomer, en socialpedagog samt en som läst samhälls- och kulturanalys. Samtliga har olika typer av vidareutbildningar. Erfarenhetsspannet vad gäller arbete sträcker sig från ett par år till närmare 35 år. Endast socialchefen har emellertid en längre erfarenhet som chef, de övriga är relativt nytillsatta, den kortaste hade vid tiden för intervjun endast arbetat som verksamhetsledare i två veckor. Vad gäller det egna kunnandet kring systemet BBIC är det framförallt de tre verksamhetsledarna som uppfattar sig ha god kunskap, två utav dessa har på olika sätt varit involverade i utvecklingen av BBIC, bland annat genom arbete i en försökskommun samt deltagande i Socialstyrelsens utformande av dokument. De tre verksamhetsledarna har även arbetat med systemet praktiskt. Endast verksamhetschefen ger uttryck för att de egna kunskaperna inte räcker till för att kunna utföra ett tillfredställande arbete.

När det gäller respondenternas syn på de villkor som föreligger i organisationen framträder återigen en varierad bild. Det finns med anledning av det framkomna resultatet skäl att separera verksamhetsledarnas uppfattningar från socialchef och verksamhetschefens.

Resultatet från intervjuerna med verksamhetsledarna visar att ett antal förhållanden som kan kopplas till komponenten kunna framträder. För det första beskriver samtliga verksamhetsledare att det finns en slags trötthet i grupperna som i ett första skede kan hänföras till en för hög arbetsbelastning i relation till den tid som finns. Emellertid finns ett ifrågasättande av detta och kopplingar görs återigen till sådana förklaringar som beskriver hur det är problematiskt att enkom tillsätta mer resurser för att minska ärendebelastningen.

Följande citat kan illustrera detta:

VL3: Man kan säga, att ja, men man skulle vara någon mer, man skulle vara fler eller så. Jag är inte säker på att det, det är någonstans det stod i den här utvärderingen som [namn på utvecklingsledaren] skrev. Ju fler man är desto större behov finns det. Alltså, det ökar ju hela tiden, och det kan jag ju se också och hålla med om. Är vi fler personer då kanske vi inte skulle jobba så hårt på att hitta andra lösningar. Utan då skulle vi ta in det som egentligen inte ska till socialtjänsten, för att ju mer resurser man har desto mer hittar man.

Verksamhetsledaren refererar till en utvärdering av arbetssituationen som genomförts internt i organisationen, där Lipsky (2010/1980) fungerat som analysverktyg. Logiken är, menar man, att fler personer renderar fler möjligheter att lösa problem för socialtjänstens brukare, vilket ökar inflödet av ärenden, något som slutligen skulle öka belastningen ytterligare för enheterna inom förvaltningen.

Två andra förhållanden som framträder, och som i någon mån kan länkas samman, är bristande reflektionsmöjligheter samt hur man inom organisationen ser på systemet. Det är nämligen så, resonerar verksamhetsledarna, att man tenderar att göra BBIC större än vad det egentligen är, exempelvis genom att man överutreder, samlar in för mycket information vilket slutligen leder till att situationen blir ohanterlig. Detta går att länka samman med att det inte finns tillräckligt med reflektionstid kring hur systemet kan och bör användas, vilket alltså förväntas bidra till kunnandet: att lära sig begränsa.

Ett annat förhållande som uppmärksammas och som kan kopplas till komponenten kunna handlar om att vårdkedjan inte flyter tillräckligt väl. Det som avses är att de olika enheterna och de aktiviteter som företas inte är tillräckligt sammanlänkade. Exempelvis:

I: Om du blickar några år framåt, hur skulle du vilja arbeta med BBIC då?

VL1: Ja dels så tänker jag att den här vårdkedjan skulle flyta lite bättre kanske.

Respondenten avser de problem som tidigare i uppsatsen identifierats, det vill säga att grupperna inte kommunicerar tillräckligt samt att vissa delar i systemet BBIC inte används i den grad de bör. För att sammanfatta de resultat som framträder i intervjuerna med verksamhetsledarna så identifieras i relation till komponenten kunna en generell trötthet i arbetsgrupperna, överutredning, bristande möjligheter för reflektion samt att vårdkedjan inte är tillräckligt väl organiserad.

Socialchefen tycker generellt sätt att kunnandet, det vill säga kunskapen om systemet i förvaltningen, räcker till. Detta innebär också att dyker det upp frågor om systemet så finns det ”bra personer att fråga så jag tror nog inte att själva kunnandet om systemet i sådant [brister]” (SC). Snarare handlar det om organisatoriska aspekter. Socialchefen jämför med det kunnande som finns vad gäller barn som lever i familjehem, det handlar inte om att socialtjänsten inte vet att dessa barn behöver till exempel läkarundersökas, det är snarare hur kunskapen ska tillämpas som reser bryderier. Exempelvis:

SC: Vi är inte beroende av struktur så mycket som enskild form, alltså, nu har organisationen god form, nu har organisationen dålig form, nu är organisationen i en formsvacka eller i en formtopp, då påverkar det.

Och det som påverkar organisationens form menar respondenten är exempelvis hög personalomsättning på såväl socialsekreterare som chefer, bristande arbetsledning och i detta fall bristande sammanhållning mellan de olika grupperna.

Den intervju som genomfördes med verksamhetschefen kom också att handla om de faktorer som nu nämnts från såväl verksamhetsledarna som socialchefen. Verksamhetschefen menar dessutom att organisationen i mångt och mycket präglas av en ”vi och dom” kultur. Med detta menas, enligt respondenten, att det finns en kultur, ett slags nedärvt beteende, i olika grupper i organisationen vilket sätter hinder för kommunikation och sammanhållning och detta förhållande gäller såväl mellan arbetsgrupper som mellan chefer och medarbetare.

Det är inte orimligt att tänka sig att förutsättningarna för utvecklingsarbete med BBIC är betydligt svårare i organisationer där chefer för de grupper som i någon mån berörs mest utav systemet på ett direkt sätt ifrågasätts av medarbetare. Vad som ligger bakom detta lämnar jag därhän, istället konstateras att detta är en faktor som sannolikt påverkar komponenten kunna.

En slutlig aspekt som kan länkas till komponenten kunna framträder i intervjun med verksamhetschefen. Det handlar i någon mån om vad som krävs av läsaren av en BBIC utredning i form av kunnande:

VC: Första gången jag fick det i min hand så undrade jag vad är det här?

I: En utredning?

VC: Ja, jag visste inte vart jag skulle fästa blicken, jag visste inte vad jag skulle läsa. Och då har jag ju läst en del utredningar, men ingen BBIC.

Lite längre fram i intervjun med respondenten framkommer att man efter ett tag lär sig att läsa utredningen, hur den struktureras och vilka delar som är centrala varför det alltså skulle krävas viss erfarenhet för att kunna systemet.

Politik

De utskottspolitiker, fem till antalet, som intervjuats i studien har olika lång erfarenhet av politiska uppdrag i allmänhet och socialnämnd- och utskottsuppdrag i synnerhet. En har varit politiskt aktiv i 30 år och har över 20 års erfarenhet från socialnämnden. En annan har närmare 40 års erfarenhet från politiska uppdrag men har bara varit i socialnämnden den nuvarande mandatperioden (10 månader). Den tredje politikern har några års erfarenhet från politiska uppdrag men liksom den förra endast erfarenhet från socialnämnden under de senaste 10 månaderna. Den fjärde politikern har cirka 10 års politiskt erfarenhet men har innevarande mandatperiod från socialnämnden som erfarenhet av dessa frågor. Den sista av de politiker som intervjuats har närmare 40 års politisk erfarenhet och cirka 10 års erfarenhet

från socialnämnden. I övrigt anförs en mängd erfarenheter som anses gynna arbetet i socialnämnden, bland annat egna personliga erfarenheter som vidgar förståelsen för människors livsvillkor, biståndsarbete i andra länder, utredningsarbete i människobehandlande organisationer, personalansvar och ett socialt engagemang överlag.

Endast en utav respondenterna i politikens domän anser att de egna kunskaperna i systemet räcker till. De andra respondenterna uttryckte vid ett flertal tillfällen att de egna kunskaperna brister och att det delvis är det egna ansvaret att skaffa utbildningen som brustit. De tre respondenter som är nya i socialnämnden uttrycker detta starkast. Vad som eftersöks är generellt en introduktion till socialnämnden i allmänhet och till BBIC i synnerhet.

Politikerna har att skapa förutsättningar för socialtjänstens och de där verksamma socialarbetarnas och chefernas inre arbete. Det blir därmed relevant att undersöka hur respondenterna ser på dessa förutsättningar. Generellt anser respondenterna att förutsättningarna är goda, de har samtliga ett förtroende för den kompetens som finns hos personalen. Vad som däremot lyfts upp som problematiskt är den arbetsbörda som tycks finnas med en hög ärendetillströmning, för lite tid och en arbetsmiljö som sannolikt påverkar i negativ riktning. Följande citat från intervjuerna kan illustrera detta:

P3: De här människorna, de sliter ju som sjutton, för det första. Har de har tid att göra sina utredningar ordentligt? Och jag kan uppleva ibland att - fort och fel, fort och fel. Och jag förstår det för ibland kan jag tycka att utredningarna. Jag skulle aldrig skriva en utredning på ett sådant sätt, kan jag tycka... det här har jag reagerat på, och det är stavfel och sådant. Men de måste ha en bra arbetsmiljö, de måste hinna med sina uppdrag och de måste ju ha vettiga utrymmen. Nu sitter man ju nästan på varandra. Och äter kanske, sitter ihopklungade såhär, får knappt plats med sin lilla matlåda och äta. Alltså arbetsmiljön är usel.

Ytterligare en aspekt som diskuterades mycket i intervjuerna med respondenterna från politikens domän kom att handla om kontakten med de andra grupperna. En förutsättning för att kunna utföra det egna uppdraget på ett tillfredsställande sätt är att, jäms med den information som kommer om brukare i utredningar, muntligen ställa frågor till socialarbetare och chefer. Det händer ibland att den information som kommer skriftligt inte räcker till för att respondenterna ska känna sig trygga i de beslut som behöver fattas varför de behöver kalla in socialarbetare och/eller chefer för att förtydliga. På samma sätt kan respondenterna ibland uppleva att den insats som föreslås, exempelvis ett visst familjehem, inte svarar upp mot de krav som de menar bör ställas eller inte har en rimlig kostnad i förhållande till den vård som erbjuds. En förutsättning för att de ska kunna utföra sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt är därför att en relation byggs upp med socialarbetare och chefer. Följande utdrag från en intervju får illustrera detta:

P2: Generellt vill jag säga också på det här sättet att jag upplever att tjänstemännen är enkla att ha att göra med och de är duktiga, duktiga på det sättet att det alltid är lätt att diskutera olika alternativ som kan finnas runt frågor även om det är mer eller mindre självklart många gånger. Att det finns inte något mer än ett huvudalternativ. Och det tycker jag är bra, det här att det alltid går att ställa frågan, hur ser ett annat alternativ ut?

I: Tycker du att de, att tjänstemännen är öppna för det, den diskussionen och den dialogen?

P2: Jag, alltså jag, om jag svarar generellt så tycker jag det är så.

Det finns i intervjun med politikerna även liknande inslag som återfanns hos administrationens domän vad gäller kunskap om systemet och hur det påverkar det egna uppdraget. Följande citat får illustrera:

P2: Nej alltså, jag tror att det här, alltså jag kommer underfund med mer och mer, att jag, och jag tror fler med mig inte har tillräckliga kunskaper av det. Tjänstemän har berört det här, vad det i allmänna ordalag är frågan om det, det vill säga att man hanterar det ju inte hur som helst utan det ställer så att säga krav, det är överenskommelser med Socialstyrelsen. Det heter visst licensierad och sådana här saker. Sen kan jag ju säga såhär att, jag hade förbannat svårt att läsa de här utredningarna innan jag lärde mig hur jag skulle läsa på något vis.

I: Innan du fann någon slags logik eller?

P2: Ja en logik.

För det första fastställer respondenten att det egna och andras kunnande inte räcker till och detta relateras till de krav som Socialstyrelsen ställer på en licensierad användare (se kapitel 5). För det andra uttrycks något intressant (vilket även identifierades i administrationens domän), nämligen att det tog ett tag att så att säga lära sig läsa utredningarna. Jag kommer återkomma till detta längre fram i uppsatsen, och angriper då detta förhållande med något andra utgångspunkter, men poängen här är som sagt att belysa att kunskapen inte räcker till.

Avslutning komponenten kunna

Det första som kan konstateras utifrån genomgången av materialet ovan är att det sätt systemet fungerar på i organisationen sannolikt inte kan tillskrivas respondenternas yrkeserfarenhet eller generella utbildning. Samtliga grupper från professionens domän har en blandning av relativt oerfarna och relativt erfarna socialarbetare. Med ett undantag har de universitets- eller högskoleexamen, de allra flesta socionomutbildning och i de flesta fall har man gått någon form av utbildning i BBIC. När det gäller administrationens domän är det något annorlunda. Fyra av de fem intervjuade respondenterna är relativt nya på sina positioner medan den femte har betydligt mer erfarenhet av ledarskap och chefskap. Det är dock svårt att dra några egentliga slutsatser av detta, det vill säga att bristande erfarenhet av ledarpositioner förklarar hur systemet fungerar, utifrån det empiriska materialet; men man kan konstatera att implementeringsforskning ofta lyfter ledarskap som en viktig, ofta avgörande faktor, för ett

programs framgång där ledaren har att se till att medarbetare har förmåga och stöd i sitt arbete (se till exempel Fixsen et al., 2009). När det gäller politikens domän återfinns även där en blandning av vad som kan betraktas som mycket erfarna politiker och några med mindre erfarenhet, framförallt av socialnämndsuppdrag. Fyra av de fem intervjuade politikerna menar att deras kunskaper om systemet inte räcker till. Det faktum att dessa respondenter inte anser sig ha denna kunskap förklarar emellertid inte enkom varför tillämpandet av systemet inte sker i enlighet med intentioner, procedurer och riktlinjer.

Det andra som kan konstateras i förhållande till komponenten kunna har att göra med tid och ärendebelastning. Det är rimligt att tänka sig, vilket exempelvis Lipsky (2010/1980) visar, att gräsrotsbyråkrater skaffar sig så kallade överlevnadsstrategier för att hantera en pressad arbetssituation med lite tid och stor ärendebelastning, vilket då skulle kunna förklara några av de problem som identifierats i tidigare kapitel. Enligt Lipsky (2010/1980) är det gräsrotsbyråkraternas strategier och görande av en socialtjänstpraktik som i mångt och mycket blir dess officiella policy. Detta innebär att även om BBIC som handläggnings- och dokumentationssystem med dess intentioner och komponenter konfigurerar praktiken i socialtjänstens förvaltningar så sker det även en bottom-up transformering av systemet – som ju slutligen är den som så att säga träffar socialtjänstens brukare. Exempel på detta skulle kunna vara när man väljer att inte kategorisera ett ärende som ansökan utan istället väljer sådana kategorier som inte innebär att egna resurser tas i anspråk eller att man väljer formulär till vissa arbetsuppgifter som egentligen ska dokumenteras på annan plats. En slutsats av detta är att tidsaspekten och en relativt hög ärendebelastning, åtminstone såsom det uppfattas av respondenterna, troligen influerar hur vissa delar av systemet fungerar i organisationen.

En annan aspekt som troligen influerar hur systemet fungerar i organisationen är den utbredda oklarheten kring vem i organisationen som är BBIC-ansvarig, en oklarhet som kommer till uttryck i samtliga tre domäner. Som beskrivits har fem olika personer angetts som ansvariga, i ett fall har man sagt att förvaltningen saknar ansvarig. Detta förhållande är problematiskt, inte minst med tanke på de krav som ställs på licensierade användare av systemet (se kapitel 5). Man kan i och för sig tänka sig att det finns personer som informellt tar det ansvar som vanligen är de BBIC-ansvarigas uppgifter och att det i det praktiska arbetet därmed inte skulle spela så stor roll för tillämpningen av systemet. Det resultat som framträder i intervjuerna och som beskrivits ovan motsäger emellertid detta. Man eftersöker en BBIC-ansvarig, någon att vända sig till och som så att säga håller ihop systemet.

Ett fjärde förhållande som träder fram och som gäller komponenten kunna handlar om möjligheter till reflektion kring tillämpningen av systemet i olika forum. Att detta saknas

kontrasteras av respondenter i professionens domän med hur det var tidigare i organisationen då sådant utrymme fanns. Man bedömde då att arbetet med BBIC fungerade relativt väl. Vänder man återigen blicken mot implementeringsforskningen så bör situationen bedömas som relevant för att förstå varför systemet fungerar som det gör. Exempelvis menar Fixsen et al (2009) att det behöver finnas forum för kontinuerlig dialog och reflektion, forum där socialarbetare får feedback på det som görs och kontinuerligt stöd i den dagliga praktiken. Att säkerställa att detta finns är rimligen ett uppdrag för den BBIC-ansvarige i samråd med ledning.

Ett annat förhållande som framträder är vad som ibland refereras till som vårdkedjan, det vill säga att de enheter som så att säga ska tillämpa BBIC inte är tillräckligt sammanvävda. Det är möjligt att tänka sig att de olika grupperna, såväl inom som mellan domänerna, som är aktuella i familjehemsprocessen har skilda logiker och rationaler (Kouzes & Mico, 1979) vilket kan ge upphov till problem i kommunikation och samarbete om kommunikation saknas. Möjligt är det detta som har hänt och som beskrivs av en respondent som att organisationen idag består av olika öar. Det är inte nödvändigtvis så, vilket exempelvis Hasenfeld (1983) visar att detta är alltigenom negativt. Det faktum att enheter är löst kopplade till varandra kan bidra till att varje enhet är kreativa och innovativa i lösningen av de problem som uppstår, man behöver inte ta så mycket hänsyn till andra. Å andra sidan resulterar detta sannolikt i en fragmenterad vårdkedja med en väldigt varierad kvalitet vilket i förlängningen drabbar brukaren. Hasenfeld (1983, s. 158) skriver att:

”Clients, of course, cannot readily separate and segregate their experiences with the various parts of the organization. Yet the burden falls on them to integrate and make sense of the diverse practices, directives, and advice they receive from the various units”.

Det blir därmed rimligt, precis som flera av respondenterna anger, att se över och arbeta för att denna vårdkedja, eller den process socialtjänstens brukare så att säga vandrar igenom, blir bättre integrerad och i förlängningen också begripligare.

Liksom i flera andra studier (se till exempel Alexanderson, 2006; Johansson, 2004) framträder komponenten kunna som varande en av de viktigaste för att förstå varför system implementeras och tillämpas med varierade resultat. Den genomgång som hittills gjorts av studiens resultat står i paritet med denna forskning. Innan komponenterna summeras ska dock redogöras för komponenten förstå och något om systemets konstruktion.

Förstå

En tredje komponent som kan belysa det sätt systemet fungerar på i organisationen handlar om aktörernas förståelse för varför man använder BBIC och vad det egentligen syftar till.

Profession

Tidigare forskning som studerat professionens förståelse för införande och användning av konceptuella system i den sociala barnvården indikerar att en sådan förståelse ofta finns samt att förståelse för objektet i fråga, i detta fall BBIC, var god (jmf Alexanderson, 2006; Johansson, 2004). Härvidlag skiljer sig inte resultatet i uppsatsen särskilt mycket. Flera respondenter beskriver relativt utförligt konceptets resa från England till Sverige och några respondenter arbetade vid tiden för provprojektet i de kommuner som då var aktuella.

Följande citat från intervjuerna kan illustrera professionens förståelse för BBIC:

M2: Men att det är ett utredningsdokument för att underlätta arbetet, tänker jag.

M5: Där barnets behov är i mitten, man har en triangel och visa upp och prata om, den sidan är det barnets behov, och föräldrarnas förmåga, basuppgifter var den bor och sådant här, och sedan att man, utredning ska matcha föräldrarnas förmåga mot barnets behov.

U2: Som jag har förstått så belyser det, det är ett utredningsinstrument, det är ingen metod det hjälper ju mitt arbete och sen att den hjälper också att analysera och göra olika kopplingar mellan behovsområden och föräldraförmåga, barnens behovsområde och föräldrarnas förmåga... Den berör väldigt många områden och sätter barnet i fokus, det är också kärnan i BBIC att sätta barnet i fokus, och instrumentet syftar till att göra detta.

Resultatet från komponenten förstå visar sammanfattningsvis att professionen förstår införandet och användandet av BBIC i det sociala barnvårdsarbetet.

Administration

Resultatet från intervjuerna med respondenterna från administrationens domän visar att det finns en förståelse för varför BBIC finns i organisationen. Respondenterna uppger att det ska skapa systematik, att det ska strukturera arbetet, fokusera på barnet och fånga helheten kring varje barn. Man beskriver även att det inte är en metod, snarare ett administrativt stöd i det sociala barnvårdsarbetet. Även om samtliga respondenter uppgav dessa typer av förklaringar krävdes lite eftertanke hos en av verksamhetsledarna. Vid intervjun diskuterades varför BBIC finns och respondenten blev till en början relativt ställd:

VL2: Bra fråga, att tänka på. Det är så självklart liksom. Man har ju använt BBIC så länge.

BBIC tycks hos respondenten vara ett så självklart tillvägagångssätt i socialtjänstens verksamhet att det kräver lite eftertanke. Sammantaget visar emellertid resultatet att det finns en förståelse för varför BBIC finns i organisationen.

Politik

Samtliga politiker kan sägas förstå varför systemet finns i organisationen, de talar liksom respondenterna från de andra grupperna om att det ska bidra till att barnet ska vara i fokus och att skapa en systematik och en helhet i organisationen. Emellertid tycks man inte förstå vad systemet egentligen innebär fullt ut, vilket sannolikt hänger samman med det bristande kunskapsunderlag man upplever sig ha. Detta förhållande uppmärksammas av respondenterna själva. Detta kommer också till uttryck genom att man pratar om systemet som en blankett, ett formulär, ett antal frågor och så vidare och missar således ganska väsentliga och viktiga bitar (se kap 5). Liksom att Alexanderson (2006) i hennes intervjuer med företrädare för politikens domän fick utveckla frågorna och förklara vad, i hennes fall, ASI stod för och kunde bidra med behövde även respondenterna i denna studie ibland lite hjälp på traven, exempelvis:

I: Men om vi tänker på det här BBIC systemet och att du får en ny kollega eller en ersättare i nämnden som inte har stött på det, hur skulle du vilja beskriva det systemet för den personen då?

P2: Du, jag måste läsa innantill i det material jag har, som ligger här framför mig på bordet. Det måste jag egentligen göra, men jag vet ju ungefär att det handlar om barnet i centrum, vad som är bäst, det handlar om familjeförutsättningarna på något vis, sen kommer jag inte ihåg vad det står på botten i den här trekanten.

I: Miljö skulle jag tro.

P2: Ja, miljö, det stämmer. Det är väl ungefär det.

Vid två av de fem intervjuerna med politikens domän hade respondenterna med sig underlag, för mig oklart vilka dokument det rörde sig om, såsom i episoden ovan och läste innantill för att svara på frågor som kan sägas handla om komponenten förstå. Vid samtliga intervjuer hänvisade respondenterna till att ”man borde läst på” innan intervjun för att kunna besvara sådana frågor som den som ställdes till exempelvis P2 i citatet ovan. En fråga är givetvis vad kring systemet politikerna egentligen har behov av att veta och förstå kring BBIC. Det är å ena sidan inte rimligt att de ska ha samma kunskaper och förståelse som en utredande socialsekreterare. Å andra sidan bör de som beslutsfattare rimligen ha åtminstone en grundläggande förståelse för det system söker ta ett helhetsgrepp kring den sociala barnvården. Sammantaget visar resultatet emellertid att respondenterna vill förstå det bättre.

Avslutning komponenten förstå

Det sammantagna resultatet som kan hänföras till komponenten förstå visar att respondenterna har en förståelse för varför detta system finns i organisationen. Däremot fanns i politikens fall fanns en bristande förståelse för BBIC-systemet i sig, vilket sannolikt kan hänföras till bristande kunskaper.

I något fall från en respondent från administrationens domän var det så självklart att arbetet ska organiseras i enlighet med BBIC att respondenten behövde tänka efter vad som talar för det. Citatet skulle i och för sig även kunna tolkas som att respondenten inte förstår varför BBIC finns, men jag menar att helheten i intervjun talar för den första tolkningen. En ytterligare aspekt citatet kan belysa är att man de facto behöver rekapitulera sin förståelse regelbundet för varför man använder denna typ av system i socialtjänsten. Detta skulle kunna tänkas, å ena sidan bidra till systemets implementering (jmf Fixsen et. al, 2009), men samtidigt att man utsätter systemet och det egna tillvägagångssättet för kritisk granskning. Finns det alternativa sätt att arbeta på? Innebär detta tillvägagångssätt och denna förståelseram att vi missar annan viktig information? Vad betyder det för socialtjänstens brukare att vi använder just detta instrument eller verktyg? Det är denna typ av frågor som uppsatsens kommande delar behandlar.

Systemets konstruktion

Flera engelska forskare har kommit att intressera sig för hur de konceptuella systemen (framförallt CAF, LACS och ICS) fungerar och har tagits emot och uppfattas av socialarbetare (se till exempel Hall, Parton, Peckover & White, 2010; White, Wastell, Broadhurst & Hall, 2010; Peckover, Hall & White, 2009; Pithouse, Hall, Peckover & White, 2009; Shaw et al., 2009). Bland annat identifierar de ett antal problem som är, argumenterar man, inneboende i systemen, snarare än ett resultat av bristande implementering; exempelvis vissa tidsgränser och hur formulär är konstruerade och vilka effekter detta får. Flera utav dessa problem har även observerats i föreliggande uppsats intervjumaterial. En intressant iakttagelse är att de problem som framträder står i direkt paritet med den engelska forskningen.

En första sådan faktor som flera utav respondenterna uppmärksammat är att dokumentation i systemet BBIC tenderar att missa barnets berättelse. Utredningsdokumentet är konstruerat på det sättet att man dokumenterar barnets behov utifrån de olika faktorerna, till exempel identitet eller känslö- och beteendemässig utveckling, i olika boxar. Det innebär att socialarbetaren behöver välja vad i barnets berättelse som passar i vilken box. En utav verksamhetsledarna resonerar till exempel på följande vis:

VL2: Det kan ju vara, ibland kan jag uppleva att man missar barnets berättelse, det blir väldigt standardiserat, texturtor, rubriker. Att man inte får med en hel, men, det behöver inte vara negativt. Behöver det inte vara.

I: När du säger standardiserat, jag ser framför mig de här olika rutorna liksom, hälsa och allt det där. Menar du då att det blir, att man passar in?

VL2: Mm, du väljer ju, men det kan vara om man säger ”Pelle berättar att när mamma dricker så händer det här och då mår han så och då händer det”. Hela den meningen kanske egentligen, den ena ska vara på känslomässig utveckling och den andra, ibland får du inget flyt i texten för det är så mycket. För att egentligen skulle man vilja skriva ned vad det är han berättar. Så kanske den berättelsen ska vara på hälsa, skola, det blir inget flyt.

I: Man måste kanske klippa sönder berättelsen för att den ska passa systemet på något sätt?

VL2: Ja, precis. Det kan jag tycka är synd ibland.

Verksamhetsledaren är dock inte helt säker på att detta, att man missar barnets berättelse, behöver vara negativt, men att den uppdelning som förväntas göras i systemets boxar tenderar att resultera i att utredningen saknar ett flyt. Liknande tankegångar har förts hos både professionens som inom politikens domän. För politikerna blir det dessutom extra problematiskt med tanke på att de till syvende och sist har att fatta beslut. Följande utdrag ur en av intervjuerna får exemplifiera detta:

I: Nu blir jag ju nyfiken, är det något särskilt med helheten, du har tidigare också varit inne på det här, är den här berättelsen liksom, någon slags helhet, är viktig för dig?

P2: Ja, den har alltid varit viktig för mig när jag ska ta ställning i frågor ... fatta någon form av beslut, så är helheten för mig viktig på något sätt, det är min trygghet när jag ska sätta mig ned och fundera över, jaha, hur gör vi det här. Om jag sen är speciell eller inte det vet jag inte, men så funkar jag, och då stör det mig när, jag inte förstår ibland riktigt. Vissa stycken jag kan hamna i, i en utredning, där det är mer luddigt eller svårläst, liksom. Alltså, jag kan inte säga att det varit då och då och de här dokumenten som har haft, men alltså det är något som lyser igenom, jag kallar det för lite generellt som jag tycker mig ha sett det, sen får man ju naturligtvis fråga om det blir otydligt.

P2 menar att det är något generellt som träder fram, att det kan finnas oklarheter och problem att formulera en helhet. I exempelvis Hall et. al (2010) och White, Hall & Peckover (2009) framkommer liknande problem med avsaknaden av en berättelse som respondenterna i denna studie gett uttryck för. De menar att begränsningen i att presentera ett narrativ är en av de största förändringarna införandet av ICT-system gjort med det sociala barnavårdsarbetet. I flera fall av de utredningar som forskarna granskat verkar det emellertid som att socialarbetare försöker pressa in små historier i de olika boxarna som sällan är helt relevanta i förhållande till vad boxarna är till för. Behovet av att dels beskriva, men också ta del av, en berättelse tycks alltså gälla även i andra kontexter.

En andra sådan faktor som även identifierats i såväl den tidigare refererade forskningen som i denna uppsats empiriska material är den mängd upprepningar som förekommer i de olika dokumenten. Det är inte orimligt att tänka sig att detta kan hänga samman med att berättelsen så att säga behöver styckas upp för att passa in i olika boxar i formulären. Ett utdrag ur intervjun med verksamhetschefen kan illustrera detta.

I: Men vad är det då du menar, att det är så omfattande, begreppen?

VC: Omfattande och upprepningar tycker jag, det står samma sak på många, många ställen.

I: Hur tycker du att det är nu, idag?

VC: Idag kan jag mer se ett mönster i det, först hade jag svårt alltså. Men jag tycker fortfarande att vi pratar om samma saker väldigt mycket.

I en av fokusgruppsintervjuerna med utredningsgruppen diskuteras hur man hanterar risken att upprepa sig.

U4: Nu tänker jag så att det viktiga är att det kommer ned någonstans, sen att man inte upprepar sig.

U1: Sen om du skriver det i hälsa och jag i utbildning, det spelar egentligen ingen roll, bara det finns.

En viktig fråga utifrån ovanstående resonemang blir ju vad rutorna egentligen tillför för något om det inte spelar någon roll vart saker och ting dokumenteras.

Sammantaget bidrar detta, frånvaron av en berättelse, fragmenteringen och upprepningen, vilket i mångt och mycket kan hänförs till systemets konstruktion, till att dokumentationen för många blir svår att läsa. Som tidigare konstaterats har det varit svårt att veta vart man ska fästa blicken. En tolkning av detta, det vill säga att socialarbetare, politiker och chefer inom kommunal individ och familjeomsorg, många med såväl utbildning och lång erfarenhet av utredningar, har problem att ta till sig dokumentationen, är att det rimligen är problematiskt även för socialtjänstens brukare. Följande utdrag från intervjuerna med de olika respondenterna från de tre domänen kan illustrera detta:

I: Om vi tänker, du beskriver det tog ett tag, innan det blev begripligt att läsa eller sådär. Hur tror du det är att vara klient och läsa sin utredning?

P2: Jag tror inte att det är lätt, det tror inte jag, det tror inte jag. Faktiskt. Förresten det är svårt, det är svårt, det är jag rätt så övertygad om. Och jag menar, jag kan ju säga såhär att jag har ju erfarenhet utav långt tid, med mycket läsning, i olika former, och system och hela det här. Och, tycker jag att jag har haft lång inkörningstid på det här så är det nog ännu svårare för klienter, om jag uttrycker mig så. Det råder det ingen tvekan om.

Och,

VC: Jag har svårt att läsa dem. Första gången jag fick det i min hand så undrade jag vad är det här?

I: En utredning?

VC: Ja, jag visste inte vart jag skulle fästa blicken, jag visste inte vad jag skulle läsa. Och då har jag ju läst en del utredningar, men ingen BBIC. Jag kan ju tänka mig själv hur det är för en enskild person som får det här till sig på posten och ska läsa det här på kvällen efter att ha kommit hem från jobbet med tre skrikande ungar bredvid sig. Utredd dessutom som kanske då inte har en jättebra relation till socialtjänsten, vart ska jag börja någonstans?

Och,

U5: Min upplevelse är att det är ytterst få som kan läsa och förstå alla dessa rubriker och, vad är det som är min bedömning, vad är skolans syn på, vad är det som, ja, jag träffar nästan ingen tror jag, jag vet inte om jag träffar någon som förstår så mycket av det.

U1: Däremot har jag hört att ”varför är era dokument så krångliga”? Alltså BBIC dokumenten, de känner att det blir liksom hackigt, dom har svårt att följa vad vi menar.

Avslutning systemets konstruktion

Som inledningsvis konstaterats står de problem som identifierats i det empiriska materialet uppsatsen utgår ifrån i paritet med sådant som framkommit i forskning om de engelska systemen (se exempelvis White, Wastell, Broadhurst & Hall, [2010] i vilken samtliga problem förekommer). Man kan givetvis ifrågasätta huruvida dessa problem de facto går att tillföra systemets konstruktion. Ett sådant förhållande som skulle tala för att det snarare handlar om andra faktorer är att de respondenter som beskriver att de haft svårt att läsa utredningar (det är framförallt utredningar och det dokument som är kopplade till dessa som diskuteras) även saknar utbildning i BBIC. Detta styrks även av att de så att säga lärt sig att läsa utredningarna, lärt sig var blicken ska fästas. Det som emellertid blir problematiskt är om vi betraktar resultatet i förhållande till intentionerna med BBIC, bland annat att det ska *underlätta* framställningen av systematisk dokumentation och att *bidra till delaktighet* från föräldrar och barn. Det rimliga bör således vara att man ska kunna ta del av en utredning och begripa den utan att behöva ha tidigare erfarenhet eller utbildning i BBIC. Utgår vi ifrån att problemen har giltighet och betraktar detta utifrån en av poängerna med en evidensbaserad praktik är, nämligen att involvera brukare och göra processen och beslutsfattandet mer transparent än tidigare, uppfyller inte BBIC sitt syfte.

En annan invändning mot att det skulle vara problem med själva konstruktionen, åtminstone i relation till socialtjänstens brukare, skulle kunna vara att familjerna faktiskt känner till sin egen situation och berättelse, att fragmenteringen inte skulle bli lika påtaglig för dem. Detta får emellertid stå osagt i uppsatsen.

Avslutning

I detta kapitel har ett antal komponenter som vanligen bedöms vara centrala för att förstå hur det kommer sig att program, verktyg och system i människovårdande organisationer inte alltid används så som det är tänkt undersökts. Det empiriska materialet har strukturerats utifrån begreppen vilja, kunna och förstå samt systemets konstruktion. Resultatet visar att det finns

en grundläggande vilja att arbeta systematiskt och strukturerat i det sociala arbetets praktik. Däremot finns det resultat som indikerar att alla inte vill arbeta med just systemet BBIC.

Kunna komponenten är i detta fall, liksom i annan forskning, den komponent som sannolikt har störst förklaringsvärde när det gäller hur systemet fungerar. Respondenterna tycks förstå varför systemet implementerats, dock finns kunskapsluckor hos politikerna kring vad det faktiskt innebär att använda BBIC. Avslutningsvis presenterades resultat som indikerar att systemet som sådant är behäftat med vissa problem vilket rimligtvis påverkar såväl professionens vilja som kunnande att tillämpa systemet.

En viktig lärdom från tidigare forskning om implementering är att de olika komponenter som bedöms viktiga för att det ska bli en lyckad implementering och tillämpning är att sådana ofta interagerar på olika sätt. Det innebär också att de kan fungera komplementärt (Fixsen et al., 2009). Det räcker sannolikt inte att ge personal en ordentlig utbildning och sedan utgå ifrån att de tillämpar de nya kunskaperna i praktiken. Det behövs även forum där ”in service training” (Fixsen et.al, a.a., s. 535) erbjuds för att implementeringen ska bli verksam. En slutsats av situationen i organisation som studeras är att sådana forum inte är tillräckliga eller åtminstone inte tillräckligt väl organiserade. Flera av respondenterna eftersöker nämligen detta. Flera jämför med hur det varit tidigare när sådana möjligheter funnits. Respondenternas bedömning är att arbetet med BBIC-systemet då fungerade bättre. Ett sådant forum skulle dessutom kunna fungera som underlag för diskussion och kritisk granskning av systemet och den egna praktiken där man reflekterar över om man vill, kan och förstår systemet.

Det sätt som BBIC-systemet fungerar på kan inte förstås utan att studera vilka kontextuella förutsättningar som råder. På samma gång så påverkar BBIC-systemet dessa förutsättningar, via de intentioner som så att säga förväntas implementeras. Annorlunda uttryck kan man tänka sig att BBIC-systemet och den aktuella organisationens interaktion är det som påverkar hur det slutligen fungerar och vilken policy som möter brukarna (jmf Lipsky, 1980). Exempel på detta kan vi finna i de problem med vårdkedjan som identifierats. BBIC som system ställer vissa krav på organisationen när strukturen är uppdelad i olika funktioner, krav som handlar om kommunikation och samverkan och om denna samverkan inte fungerar blir det givetvis svårt att kunna uppfylla flera av de intentioner som kommer med systemet. Att förstå det *organisatoriska systemet* blir således av stor vikt (jmf Alexanderson, 2006; Johansson, 2004; Peckover, Hall & White, 2009).

Alexanderson (2006), som använt ett programteoretiskt angreppssätt för att försöka förstå vad som hindrar respektive främjar implementering av dokumentationssystem i det sociala arbetet, refererar till Premfors (1989) som menar att programteorin ständigt behöver anpassas

till förändringar i organisationer och att så kallade omtag måste göras. Ett liknande resonemang kan appliceras på användningen av BBIC i den aktuella organisationen. Man skulle, lite allegoriskt, kunna säga att pulsen i organisationen i allmänhet och i detta fall BBIC i synnerhet ständigt behöver hållas igång. Organisationer fungerar som synes inte rationellt (Meyer & Rowan, 1977; DiMaggio & Powell, 1983). De procedurer, regler och riktlinjer som finns i organisationer räcker så att säga inte för att (och kan inte) styra gräsrotsbyråkraten eller hålla pulsen igång i organisationen. Därmed blir det också problematiskt att, som tycks vara fallet i Storbritannien (se exempelvis Munro, 2011), försöka lösa praktikens problem med att i huvudsak införa ytterligare regler, procedurer och riktlinjer som socialarbetaren har att förhålla sig till.

En viktig faktor som framkommit i resultatet är att det inte tycks finnas en person som har ett BBIC-ansvar. Om vi återigen betraktar vad som framkommit i tidigare studier så argumenterar exempelvis Fixsen et. al (2009) för att en avgörande faktor för en lyckad implementering är att det finns personer som ansvarar och kontinuerligt koordinerar implementeringsarbetet. Det tycks som att i de flesta av de lyckade implementeringsprojekten har det funnits personer som fungerat som koordinatörer och förändringsagenter som driver arbetet framåt. En BBIC-ansvarig skulle mycket väl kunna uppbära denna roll.

9. DOKUMENTATIONENS RATIONALER

Inledning

I detta kapitel presenteras hur respondenterna från de olika domänerna ser på och förstår dokumentation i socialt arbete. BBIC är ett system för dokumentation och handläggning i socialtjänsten och just dokumentation utgör en betydande del av det sociala arbetets praktik. Det är därmed rimligt för att förstå hur det fungerar att undersöka hur man uppfattar dokumentationens roll, vad den ska tillföra och för vem eller vilka den är till för i den egna praktiken. Kapitlet avslutas med en uppsummering.

Dokumentation – varför och för vem?

Det absolut vanligaste svaret på frågan varför man dokumenterar, oavsett vilken domän man tillhör, och vilken funktion den ska fylla var att socialtjänstens arbete ska vara rättssäkert. Det ska vara rättsäkert och brukarna ska förstå varför man fattat ett visst beslut. En rättsäker dokumentation ger för klienterna en trygghet vilket bör vara en given utgångspunkt i arbetet menar man. Exempelvis i följande episod från intervjun med mottagningsgruppen:

M1: Rättsäkerhet.

I: Hur tänker du?

M1: Jo, att dom ska känna sig, vi är här för klienternas skull och inte för vår skull, att de känner sig trygga. Det som är sagt och bestämt ska finnas när det går vidare till nästa grupp. Den gruppen kan läsa och klienten kan läsa vad som förväntas göras i nästa steg hos utredningsgruppen.

I den här episoden framgår att dokumentationen ska göra situationen begriplig för socialtjänstens brukare och att det som sägs i ett skede ska länka i det som kommer sen. Givet att det är en respondent från mottagningsgruppen som uttalar sig handlar nästa steg i kedjan i exemplet om utredningsgruppen. Det är detta respondenten menar med att ”det som är sagt och bestämt ska finnas när det går vidare till nästa grupp”. Utifrån detta resonemang blir det även socialtjänstens brukare som är mottagare av dokumentationen, det vill säga det är för dem och för deras trygghet det förs en dokumentation.

Ett annat sätt respondenterna, framförallt från professionens domän, förstår dokumentationens roll i socialt arbete är att den är till för professionen, den fungerar som ett eget arbetsredskap och ger möjlighet till reflektion, den hjälper socialarbetaren att minnas och processa det som har hänt i mötet med brukaren eller andra intressenter.

U6: När jag dokumenterar då bearbetar ju också jag samtidigt det som jag är med om, och vad som sägs, och att jag då kan ta med mig det till nästa möte, för mig är dokumentationen viktig på det sättet.

Ett tredje sätt dokumentationen fungerar på är att den ger underlag för granskning av verksamheten. Även denna faktor av dokumentationens roll återkom hos samtliga respondentgrupper. När det gäller granskning så talar man om det på två sätt, å ena sidan granskning som en viktig och nödvändig del i socialt arbete, men framförallt *risken* för granskning av såväl andra myndigheter som massmedia. Den massmediala granskningen var det framförallt politikerna som uppehöll sig vid och såväl namn på personer som tv-program nämndes. Följande citat från intervjuerna kan illustrera detta:

P5: Men jag, dokumentation är a och o om det skulle uppstå någonting, bli något fel någonstans. Jag menar, vi är utsatta för granskning, från press och allt möjligt.

P1: Ja, du har hört massmedia om att förvaltningen eller politikerna inte har reagerat i tid.

Bland socialarbetarna var det istället granskande myndigheter som nämndes. I följande citat från en av intervjuerna med respondenter från utredningsgruppen redogör en socialarbetare för hur synen på dokumentation förändrats under tidens gång:

U6: Jag har tidigare faktiskt tyckt att den [dokumentationen, förf. anm.] var viktig, innan jag kom hit, där jag var i fas. Man dokumenterade och diskuterade med föräldrarna utifrån det man hade skrivit och att det hela tiden, att man hela tiden följde upp för att man sen skulle kunna göra något av det, och att den både var för min skull och för föräldrarnas skull. Men nu känns det bara som en belastning, ja egentligen dokumenterar man för kommunens skull. Och åt Socialstyrelsen, ifall dom granskar. Det måste va färdigt, det måste se ut på ett visst sätt, det känns som om, ja det är lite mer hot, det är därför det ska göras, medan förut så har inte jag alls upplevt det så.

En tolkning av citatet är att synen på dokumentationen, dess rationaler, är föränderlig och påverkas av den organisatoriska kontexten. Uppfattar man sin situation som alltför tyngd av bristande tid och hög ärendebelastning (en inte helt orimlig tolkning med tanke på vad som framkommit i tidigare kapitel) blir dokumentationen ett måste som i huvudsak är till för den granskande myndigheten. Dessutom påverkas sannolikt dokumentationens rationaler av utomorganisatoriska händelser och utvecklingar, inte minst framväxten av en evidensbaserad praktik som ju kan förstås som en del i en ökad trend på krav om genomsiktlighet och kontroll av offentlig verksamhet (jmf Denvall, 2008). Möjligen är det detta respondenten avser med ”det är lite mer hot”.

En avslutande idé om dokumentationens roll var att den ska svara på om den insats som brukaren erhåller bidrar till någon slags förändring. Intressant att notera är att det framförallt var respondenter från politikens domän som uppehöll sig vid detta. En utav respondenterna menar exempelvis att uppföljningar av hur det fungerar för brukarna i ett familjehem är viktigt att dokumentera. Det som framförallt eftersöks i dokumentationen är:

P2: Vad är det alltså för insatser som pågår och är det rätt ställe det här?

Avslutning

Det framkommer i resultatet ett flertal skäl till varför man anser att dokumentation är viktig (att dokumentationen är viktig anser samtliga). Alla dessa skäl står i paritet med de intentioner som finns i systemet BBIC (se kapitel 5); rättsäkerhet, brukarperspektiv, ett arbetsredskap för professionen, uppföljning och möjlighet att göra arbetet mer genomsiktligt, för såväl klienter som granskare. En slutsats av detta är att de rationaler som framträder kring dokumentation och de intentioner som finns i systemet är förenliga vilket bör bidra positivt till de sätt systemet fungerar på i organisationen.

Men det finns också sådant i resultatet som tyder på att dokumentationen upplevs vara en belastning och att den endast är till för andra myndigheters skull. De framträder alltså två olika bilder, å ena sidan en idé om vad dokumentation är och vad den kan tillföra, å andra sidan en erfarenhet i den dagliga praktiken som inte alla gånger bekräftar denna idé. Möjligen är det så att såväl de organisatoriska förutsättningarna och en vidare samhällelig utveckling med betoning på genomsiktighet och övervakning, tillsammans bidrar till att skapa en upplevelse av att dokumentation är till för granskande myndigheter.

Det faktum att administration och profession inte i någon högre grad förde fram dokumentationen som ett verktyg för uppföljning är ett resultat i sig. Alexanderson (2006) för ett resonemang i sin avhandling om att exempelvis uppföljning måste definieras som normalt i en organisation för att det ska ingå som en del i den dagliga praktiken, det räcker inte med att visa upp en sådan bild utåt. Att det är just uppföljning som tenderar brista visar annan forskning där man till exempel oftare genomför kartläggande intervjuer jämfört med uppföljande (se till exempel Abrahamsson & Tryggvesson, 2008; Alexanderson, 2006; Engström & Armelius; 2005).

10. SAMMANFATTANDE SLUTSATSER OCH DISKUSSION

Uppsatsens syfte har varit att undersöka hur BBIC som system för handläggning och dokumentation fungerar i socialtjänstens utredning, planering och uppföljning av barn i familjehem. I anslutning till detta formulerades ett antal frågeställningar som handlar om hur systemet tillämpas och hur detta förhåller sig till systemets intentioner på nationell nivå och till det i organisationen tänkta sättet. Ett antal centrala implementeringskomponenter har undersökts liksom vilka problem som kan betraktas vara inbyggda i BBIC-systemets konstruktion. Avslutningsvis har dokumentationens rationaler, såsom de förstås av studiens respondenter, undersökts. I denna avslutande del av uppsatsen diskuteras studiens huvudsakliga slutsatser satt i relation till uppsatsens syfte och frågeställningar.

En första slutsats som kan dras av studien är att BBIC-systemet i organisationen inte alltid fungerar i enlighet med de intentioner som framträder i uppsatsens kapitel 5. Inte heller följs de riktlinjer och procedurer som redogörs för i uppsatsens kapitel 6 alla gånger. Detta kommer till uttryck genom att de formulär som ska användas i varje ärende inte alltid gör det. Ett annat uttryck för detta är att den skriftliga och muntliga kommunikation som förväntas ske mellan de olika aktörerna inte alltid fungerar. Ett avslutande uttryck för detta är att de tidsgränser som förväntas följas av socialtjänsten inte alltid hålls.

För att förstå hur det kommer sig att det finns en skillnad mellan de tre olika nivåerna som studerats, den principiella, den kontextuellt strukturella och den kontextuella reella eller faktiska nivån har ett antal implementeringskomponenter undersökts. En slutsats som kan dras utifrån detta resultat är att det finns en vilja till ökad systematik i det sociala arbetet och en vilja att arbeta med BBIC *i princip* samt att det finns en åtminstone grundläggande förståelse för varför systemet finns i organisationen. I vissa fall skapar BBIC-systemet en utredningsångest vilket sannolikt hänger samman även med de resurser och förutsättningar som finns i organisationen. De faktorer som framträder och som kan relateras till komponenten kunna handla om hög ärendebelastning och bristande tid, oklarheter kring BBIC-ansvar och problem med vårdkedjan. Betraktas detta i förhållande till tidigare empirisk forskning (se till exempel Alexanderson, 2006) och teori (se till exempel Hasenfeld, 1983; Lipsky, 2010/1980) är en rimlig slutsats att dessa förhållanden påverkar att systemet inte fungerar såsom det är tänkt.

En avslutande slutsats är att respondenternas syn på vad dokumentationen är till för, vad den ska uppfylla för syfte i den dagliga praktiken, sammanfaller med de intentioner som finns i BBIC-systemet. Systemets passform borde i princip därmed vara god.

System av typen BBIC kan förstås som ett svar på ökade krav på höjd kvalitet av socialtjänstens interventioner och det går att länka samman utvecklingen av exempelvis BBIC med utvecklingen av en evidensbaserad praktik. De kan vidare förstås som ett sätt att hantera de ökade kunskaperna vi har om olika typer av risker som kan drabba barn och unga (jmf Lundström, 2005). En förutsättning för att uppbära en legitimitet i förhållande till sin omgivning är därmed att försöka implementera denna typ av system (jmf Meyer & Rowan, 1977), något som såväl den forskning som presenterats här som sådan som återfinns i tidigare studier visat vara problematiskt (jmf Alexanderson, 2006). Alexanderson (2009) menar att ett skäl till detta är att socialtjänstens organisationer saknar grundläggande strukturer för att stödja en evidensbaserad praktik. Det saknas ofta tid och möjligheter till reflektion över vad som sker i den dagliga praktiken och även grundläggande kunskaper om hur man ska omsätta den kunskap man faktiskt har i praktisk handling. Användandet av BBIC-systemet i den organisation som studerats här utgör härmed inget undantag.

Det är svårt, om vi vill förstå hur ambitionerna med att höja kvaliteten på socialtjänstens insatser fungerar, att separera exempelvis BBIC från den organisatoriska kontexten där idéerna så att säga praktiseras. Den organisation som har varit fokus i denna studie dras med några grundläggande problem som sannolikt behöver åtgärdas för att systemet ska fungera som det är tänkt enligt den formella version som lanseras av Socialstyrelsen. Inte minst torde man klargöra vem som har ett BBIC-ansvar och som ska driva arbetet framåt. Andra, sådana grundläggande strukturer för framgång, är att skapa utrymme för reflektion. I organisationen som studerats finns erfarenheter av när BBIC fungerade väl. Även bland de respondenter som uttryckt störts kritik mot BBIC-systemet och praktikens förutsättningar finns en bild av att situationen inte sett ut så tidigare och att de egna uppfattningarna därmed förändrats. Ett andra förslag till praktiken blir därmed att ta ett så kallat omtag (jmf Alexanderson, 2006) kring BBIC-systemet och se till att den organisatoriska strukturen rymmer formaliserade utrymmen för reflektion. Dessa skulle även kunna fungera som forum för diskussion kring hur man hanterar de problem som identifierats och som kan hänföras till BBIC-systemets konstruktion.

Ytterligare en aspekt som torde lyftas i den aktuella organisationen är vilka konsekvenser det blir av att kommunikation och samarbete mellan de olika grupperna inte följer det tänkta tillvägagångssättet. Det är inte orimligt att en fragmenterad vårdkedja skapar oro för klienterna och att det blir betydligt svårare för dem att integrera och skapa ett sammanhang i

den socialtjänst de möter (jmf Hasenfeld, 1983). Det är som synes fler faktorer än enkom instrument och system för handläggning och dokumentation som krävs för att socialtjänsten ska kunna erbjuda medborgare interventioner av god kvalitet.

REFERENSER

- Abrahamsson, M. & Tryggvesson, K. (2008). *Användningen av bedömningsinstrument i missbrukarvården – en nationell kartläggning och fallstudier av två län*. Stockholm. Socialstyrelsen.
- Alexanderson, K (2006). *Vilja, Kunna, Förstå. Om implementering av systematisk dokumentation för verksamhetsutveckling i socialtjänsten*. Phd Diss. Örebro studies in social work. Örebro.
- Alexanderson, K. Forskningsstyrd eller forskningsstödd - om FoU-miljöers roll i en evidensbaserad praktik. I Tydén, T. red. (2009) *Gott & blandat. Om FoU-miljöer i kommun, landsting och regioner*. Falun. Dalarnas forskningsråd.
- Almqvist, R (2006). *New Public Management – om konkurrensutsättning, kontrakt och kontroll*. Malmö. Liber.
- Anderberg, M. & Dahlberg, M. (2009). *Strukturerade interjuver inom missbruksvården – som en grund för kunskapsutvecklingen*. Phd Diss. Acta Wexionensia. Vårdvetenskap och socialt arbete. Växjö University Press. Växjö.
- Andershed, H. & Andershed, K. (2005). *Normbrytande beteende i barndomen. Vad säger forskningen?* Stockholm. IMS/SIS/Gothia.
- Beck, U. (1998). *Risksamhället. På väg mot en annan modernitet*. Göteborg. Daidalos.
- Berger P. L & Luckmann, T. (1979/1966). *Kunskapssociologi. Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet..* Wahlström & Widstrand. Stockholm.
- Bergmark, A. (2008). Om evidensbaserad kunskapsöversikter och psykosociala mekanismer, i Meeuwisse A., Swärd H., Eliasson-Lappalainen R. & Jacobsson K, *Forskningsmetodik för socialvetare*, s. 203-219. Natur och Kultur: Stockholm.
- Blom. B. & Grape. O. (2006). Nyinstitutionalism – teori med stor potential. I: Ove Grape, Björn Blom och Roine Johansson (red.). *Organisation och omvärld – nyinstitutionell analys av människobehandlande organisationer*. Lund. Studentlitteratur.

- Cleaver, H. & Walker, S. (2004). From policy to practice: the implementation of a new framework for social work assessments of children and families. *Child and Family Social Work*, 9, s. 81-90.
- Denvall, V. (2008). Evidence in action: a Thompsonian perspective on evidence-based decision-making in social work. *European Journal o Social Work*, 11 (1), s. 29-42.
- Denvall, V., & Vinnerljung, B. (red) (2006). *Nytta och fördärv. Socialt arbete i kritisk belysning*. Natur och kultur. Stockholm.
- DiMaggio, P.J & Powell, W. (1983). The iron cage revisited: institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*, vol. 48, s.147–160.
- Engström, C. (2005). *Implementering och utvärdering av addiction severity index (ASI) i socialtjänsten*. Phd Diss. Umeå Universitet. Umeå.
- Engström, C., & Armelius, B.Å. (2002). Klienters acceptans av strukturerade intervjuer i socialtjänsten. *Nordisk Socialt Arbeid*. 4, s. 210-216.
- Engström, C. & Armelius, B.Å. (2005). Implementeringen av en strukturerad intervju (ASI) i missbruksvård och kriminalvård. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 1, s. 27-42.
- Enell, S. (2009). *Barnet i utredningen – en uppföljningsstudie om barns ställning i utredningar genomförda i BBIC*. Jönköping. Fou rapport 2009:6.
- Fish, S., Munro, E., & Bairstow, S. (2008). *Learning together to safeguard children: developing a multi – agency systems approach for case reviews*. Social Care Institute for Excellence. London.
- Fixsen, D.L., Blase, K.A., Naoom.S.F., & Wallace, F. (2009). Core Implementation Components. *Research on Social Work Practice*, 19, s. 531-540.
- Gambrill, E. (1999). Evidence-Based practice: An Alternative to Authority-Based Practice. *Families in Society*. 80 (4), s. 341-350.
- Gillingham, P. (2009). *The Use of Assessment Tools in Child Protection: An Ethnomethodological Study*. Phd Diss. University of Melbourne.

- Gillingham, P. & Humphreys, C (2010). Child Protection Practitioners and Decision-making Tools: Observations and Reflections from the Front Line. *British Journal of Social Work*, 40, 2598-2616
- Gilligan, P. & Manby, M. (2008). The Common Assessment Framework: Does the reality match the rhetoric?, *Child and Family Social Work*, 13(2), s. 177-187.
- Hall, C., Parton, N., Peckover, S. & White, S. (2010). Child-Centric Information and Communication Technology (ICT) and the Fragmentation of Child welfare Practice in England. *Jnl Soc. Pol.* 39 (3), s. 393-413.
- Hasenfeld, Y. (1983). *Human Service Organizations*. Englewood Cliffs, N.J, Prentice Hall.
- Hasenfeld, Y. (2000). Organizational Forms as Moral practices: The Case of Welfare Departments. *Social Service Review*, s. 329-351.
- Herz, M. & Johansson, T. (2011). Critical Social Work – Consideration and Suggestions. *Critical Social Work*. 12 (1).
- Höjer, S., & Forkby, T. (2011). Care for sale: The Influence of New Public Management in Child Protection in Sweden. *British Journal of Social Work*, 41, 93-110.
- Jacobsson, K & Meeuwisse, A. (2008). Fallstudieforskning. I *Forskningsmetodik för socialvetare*. (red) Anna Meeuwisse, Hans Swärd, Rosmari Eliasson-Lappalainen, Katarina Jacobsson. Stockholm. Natur och Kultur.
- Johansson, R. (2002). *Nyinstitutionalismen inom organisationsanalysen*. Lund. Studentlitteratur.
- Johansson, S. (2004). *Implementeringen av BBIC-projektet i socialtjänstens organisationer. En studie av den lokala organiseringen av projektet Barns behov i centrum*. Socialstyrelsen. Stockholm.
- Johnson, M. & Austin, M. (2008) Evidence-Based Practice in the Social Services. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 5:1-2, 239-269.
- Khoo, E., Hyvönen, N. & Nygren, L. (2007). Getting it Right. Implementeringen av Barns behov i centrum och Looking After Children i tre nationella och organisatoriska sammanhang. *Socionomens forskningssupplement*, 22, 90-103.

- Kouzes, J & Mico, P (1979). Domain Theory: An Introduction to Organizational Behavior in Human Organizations. *The Journal of Applied Behavioral Science*, vol. 15, no 4, s. 449–469.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Layder, D. (1998). *Sociological practice: Linking theory and social research*. London: Sage
- Léveillé, S. & Chamberland, C. (2010). Toward a general model for child welfare and protection services: A meta-evaluation of international experiences regarding the adoption (FACNF), *Children and Youth Services Review*, 32, s. 924-944.
- Lipsky, M. (1980). *Street – Level Bureaucracy. Dilemmas of the individual in public services*. Russel Sage Foundation. New York.
- Lundström, T. (2005). Risk, individualisering och social barnavård. *Socionomens forskningssupplement*, 18, s. 5-14.
- Meyer, J.W & Rowan, B. (1977). Institutional organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology*, vol:83, s. 340–363.
- Munro, E. (2011). *The Munro Review of Child Protection: Final Report. A child-centred system*. Department for Education. London.
- Munro, E. (2010). Learning to Reduce Risk in Child Protection. *British Journal of Social Work*. 40, s 1135-1151
- Munro, E. (2009). Managing Societal and Institutional Risk in Child Protection. *Risk Analysis*, 29 (7), s. 1015-1023
- Nilsson, K. & Sunesson. S. (1988): *Konflikt, kontroll, expertis. Att använda social forskning* Lund: Arkiv.
- Nutley, S., Walter, I. & Davies, H (2007). *Using evidence. How research can inform public service*. Bristol. Policy Press.
- Nygren, L., Hyvönen, U. & Khoo, E. (2009). The travelling idea of Looking after Children. *Australian Journal of Social Work*, 4, s. 491-506.
- Oscarsson, L (2009). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten. En introduktion för praktiker, chefer, politiker och studenter*. Stockholm. SKL Kommentus.

- Peckover, S., Hall, C. & White, S. (2009). From Policy to Practice: The Implementation and Negotiation of Technologies in Everyday Child Welfare. *Children and Society*. 23, s. 136-148.
- Pithouse, A., Hall, C., Peckover, S. & White, S. (2009). A Tale of Two CAFs: The Impact of the Electronic Common Assessment Framework. *British Journal of Social Work*. 39, s. 599-612.
- Power, M. (1997). *The audit society. Rituals of verification*. Oxford. Oxford University Press.
- Rasmusson, B. (2004). *Barnavårdsutredningar på nya grunder*. Lund. Lunds Universitet.
- Rasmusson, B., Hyvönen, U. & Mellberg, L. (2004). *Utvärderingsmöten i BBIC. En studie av barns delaktighet och medbestämmande*. Stockholm. Socialstyrelsen.
- Rothstein, B. (2010). *Vad staten bör göra. Om välfärdsstatens moraliska och politiska logik*. Stockholm. Sns förlag.
- Shaw, I., Bell, M., Sinclair, I., Sloper, P., Mitchell, W., Dyson, P., Clayden, K. & Rafferty, J. (2009). An Exemplary Scheme? An Evaluation of the Integrated Children's System. *British Journal of Social Work*, 39, s. 613-626.
- Socialstyrelsen (2000). *Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten*. Rapport. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2006a). *Grundbok - Barns behov i centrum*. Stockholm. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2006b). *BBIC-konceptet*. Socialstyrelsen. Hämtat från www.socialstyrelsen.se den 11 juni 2012.
- Socialstyrelsen (2008). *Social barnavård i förändring. Slutrapport från BBIC-projektet*. Stockholm. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2010). *God kvalitet i socialtjänsten – om ledningssystem för kvalitet i verksamhet enligt SoL, LVU, LVM och LSS*. Edita Västra Aros. Västerås.
- SOU 2008:18. *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren*.
- SOU 2009:99. *Vanvård i social barnavård under 1900-talet*.
- SOU 2011:9. *Barnen som samhället svek*.

- Sundell, K., Egelund, T., Löfholm, A. & Kaunitz, C. (2007). *Barnavårdsutredningar. En kunskapsöversikt*. CUS/Gothia. Stockholm.
- Svanevie, K. (2011). *Evidensbaserat socialt arbete: Från ide till praktik*. Phd. Diss. Umeå Universitet. Umeå.
- Tengvald, K. (2008). Den evidensbaserade praktiken i sitt sammanhang. I *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. (red). Ulla Jergeby, s. 19-35. Stockholm. Gothia Förlag.
- Thylefors, I. (2007). *Ledarskap i human service organisationer*. Natur och kultur. Stockholm.
- Vedung, E. (1998). *Utvärdering i politik och förvaltning*. Studentlitteratur. Lund.
- Vedung, E. (2009). *Utvärdering i politik och förvaltning*. Andra upplagan. Studentlitteratur. Lund.
- Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet
- von Greiff, N. (2008). *Ungdomsinriktad alkohol- och drogprevention. Förutsättningar, evidens och legitimitet*. Phd diss. Stockholm studies in social work 129.
- Weick, K.E. (1976). Educational Organizations as Loosely Coupled Systems, *Administrative Science Quarterly*, vol. 21, s. 1-19.
- White, S., Hall, C., & Peckover, S. (2009). The Descriptive Tyranny of the Common Assessment Framework: Technologies of Categorization and Professional Practice in Child Welfare. *British Journal of Social Work*. 39, s. 1197-1217.
- White, S., Broadhurst, K., Wastell, D., Peckover, S., Hall, C. & Pithouse, A. (2009). Whither practice-near research in the modernization programme? Policy blunders in children's services. *Journal Of Social Work Practice*, 23:4, s. 401-411.
- White, S., Wastell, D., Broadhurst, K. & Hall, C. (2010). When policy overleaps itself: the 'tragic' tale of the Integrated Children's System. *Critical Social Policy*, 30 (3), s. 405-429.
- Wiklund, S. (2006). *Den kommunala barnvården – om anmälningar, organisation och utfall*. Phd Diss. Stockholms Universitet. Stockholm.

Wibeck, V. (2000). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod.* Studentlitteratur. Lund.

Wolf Sandahl, I. (2011). *Utvärdering av BBIC på Södertörn.* Tullinge. FoU Södertörns skriftserie 99/2011.

Yin, R. (2009). *Case study research. Design and Methods.* Applied Social Research Methods Serier. Volume 5. Sage.

BILAGA 1

INTERVJUFRÅGOR (profession)

ANTAGANDEN OCH ANALYTISKA OMRÅDEN HÄRLEDDA UR TEORI OCH TID. FORSKNING

<p style="text-align: center;">BAKGRUNDSINFORMATION</p> <p>11. Beskriv din/er utbildning, nuvarande titel och tidigare erfarenheter av socialt arbete.</p> <p>12. Hur länge har du/ni arbetat inom socialförvaltningen?</p> <p>13. Hur länge har du/ni arbetet på er nuvarande position?</p>	<p>Syftar till att få igång samtalet, säger även något om förmåga och resurser att använda dokumentationssystem (jmf begreppet <i>kunna</i> [Se Alexanderson, 2006]).</p>
<p style="text-align: center;">DOMÄNERNAS LOGIKER</p> <p>14. Beskriv din/ert huvudsakliga uppdrag.</p> <p>15. Vilka är dina/era arbetsuppgifter?</p> <ul style="list-style-type: none">• Vad innebär ett väl utfört arbete för dig/ er här på enheten?• Hur ser du/ni på förutsättningarna för att utföra det arbete ni just beskrivit? <p>16. Om vi tänker på de olika enheterna som är involverade i vad vi kan kalla för familjehemsprocessen, vilka är detta?</p> <ul style="list-style-type: none">• Vad är de olika enheternas uppdrag och uppgifter?	<p>Syftar till att undersöka hur man ser på sitt uppdrag, vad som utgör framgångskriterier och principer i arbetet. Belyser även hur man förstår andra enheters uppdrag och kopplingarna enheterna emellan. Ett urskiljande av vilken logik som är dominerande hos aktörerna väntas bidra till att bättre förstå hur systemet BBIC fungerar i organisationen och varför det fungerar som det gör. (Se Weick, 1976; Kouzes & Mico, 1979; Hasenfeld, 1983; Alexanderson, 2006)</p>
<p style="text-align: center;">DOKUMENTATIONENS RATIONALER</p> <p>17. Hur ser ni på dokumentationens roll i socialt arbete?</p> <ul style="list-style-type: none">• Viktig/inte viktig? Hur då?• Vad behövs dokumentationen till? Vilket är syftet med att dokumentera i praktiken?• Vilken information är viktig att dokumentera? Vad som görs, vad och när? Vad som uppnås och fungerar? Det som inte fungerar? <p>18. En utveckling som skett inom socialt arbete, där dokumentation utgör en viktig del, är EBP, det vill säga en evidensbaserad praktik. Hur förstår du/ni detta begrepp och denna utveckling?</p> <ul style="list-style-type: none">• Hur märker ni av detta i ert arbete?	<p>Syftar till att komma nära intervjupersonernas <i>vilja</i> att arbeta med dokumentation i allmänhet (Se Alexanderson, 2006). Syftar även till att belysa hur ökade krav på att det sociala arbetet ska vara <i>evidensbaserat</i>, <i>accountable</i> och <i>transparent</i> (Se Munro, 2004) fått genomslag i praktiken. Är det dokumentation för att utveckla och förbättra den professionella praktiken som rational, eller vilka andra motiv finns för att dokumentera? Är man intresserad av att veta hur många dokumentationsmallar som används eller hur klienternas situation förändras? (Se Munro, 2004)</p>

<p style="text-align: center;">IMPLEMENTERINGSKOMponenter - BBIC</p> <p>19. Om vi tänker oss att du/ni ska introducera en ny kollega till systemet BBIC, hur skulle du/ni då beskriva detta?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vart kommer systemet ifrån? • Vem ”startade” det? • Varför utvecklades det? • Innehåll i systemet • Hur gick implementeringen i förvaltningen till? • Hur får man lärare sig hantera systemet i organisationen? <p>20. Anser ni att era kunskaper räcker till? Om inte, vad skulle ni behöva för vidare kunskaper.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Föreläsningar, praktiska övningar, kontinuerlig handledning osv? 	<p>Syftar till att komma åt förutsättningarna för att arbeta med systemet såsom det är tänkt. <i>Förstår</i> intervjupersonerna systemet? Har de resurser och förmåga att <i>kunna</i> arbeta med systemet? <i>Vill</i> de arbeta med systemet? Finns det en samsyn mellan olika aktörer? (Se Johansson, 2004; Alexanderson, 2006)</p>
<p style="text-align: center;">SYSTEMETS FUNKTION I FAMILJEHEMSPROCESSEN</p> <p>21. Kan ni beskriva ett fall/ärende som lett till en familjehemsplacering, där ni uppfattar att BBIC använts i alla led? Där det så att säga skett enligt mallen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vad gjorde ni? • Vilka enheter/aktörer var involverade? • Vad gjorde de olika enheterna? • Hur kommunicerade ni? • Vilken var er roll i denna process? • När påbörjades och avslutades er roll? • Hur påverkade BBIC detta arbete? Principer, dokument etc. <p>22. Kan ni nu, som en kontrast till den tidigare frågan, beskriva ett ärende där det inte riktigt följt mallen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hur användes BBIC i detta ärende? • Andra enheter • Kommunikation 	<p>Syftar till att få en inblick i arbetsprocessen såsom den betraktas ur de olika aktörernas perspektiv. Frågorna hjälper till att förstå varför BBIC fungerar på det sätt det gör. Hur ser de olika aktörerna på varandras utförande? Hur påverkas det egna arbetet av olika beslut och handlingar andra fattar och genomför? (Hasenfeldt 1983, Lipsky, 1980)</p>

<p>•</p> <p>23. Hur fungerar samarbetet med andra aktörer utanför förvaltningen?</p>	
<p style="text-align: center;">Avslutning</p> <p>24. Vilken information behöver du/ni för att bedriva ett bra arbete?</p> <p>25. I vilken mån tycker du BBIC bidrar till att denna information synliggörs?</p> <p>26. Vad menar du/ni är positivt med BBIC? För enheten, för organisationen, för klienten?</p> <p>27. Vad menar du/ni är negativt med BBIC? För enheten, för organisationen, för klienten?</p> <p>28. Hur skulle du/ni vilja att arbetet med BBIC såg ut några år fram i tiden?</p> <p>29. Hur nära eller hur långt ifrån denna bild av BBIC arbetet anser du/ni att socialtjänsten är idag?</p>	<p>Syftar till att ”dra runt” ett varv till med intervjupersonerna och fånga upp eventuella aspekter som inte kommit fram i ovan diskussioner. Sammanfatta diskussionen. Syftar dessutom att komma åt hur intervjupersonerna uppfattar förutsättningarna vara för att tillämpa systemet.</p>

Intervjudeltagare

Utredningsgruppen – två fokusgrupper á fyra personer i varje

Familjehemsgruppen – en fokusgrupp á fem personer

Mottagningsgrupp – en fokusgrupp á tre till fyra personer

Verksamhetsledare – tre stycken enskilda intervjuer

TOTALT 15 INTERVJUPERSONER

BILAGA 2

INTERVJUFRÅGOR (förvaltningschef + verksamhetschef)

ANTAGANDEN OCH ANALYTISKA OMRÅDEN HÄRLEDDA UR TEORI OCH TID. FORSKNING

<p style="text-align: center;">BAKGRUNDSINFORMATION</p> <p>30. Beskriv din/er utbildning, nuvarande titel och tidigare erfarenheter av socialt arbete.</p> <p>31. Hur länge har du/ni arbetat inom socialförvaltningen?</p> <p>32. Hur länge har du/ni arbetet på er nuvarande position?</p>	<p>Syftar till att få igång samtalet.</p>
<p style="text-align: center;">DOMÄNERNAS LOGIKER</p> <p>33. Beskriv ditt huvudsakliga uppdrag.</p> <p>34. Vilka är dina arbetsuppgifter?</p> <p>35. Vad innebär ett väl utfört arbete för dig?</p> <ul style="list-style-type: none">• Vad ska du så att säga ha uppnått?• Största svårigheterna med ditt jobb. <p>36. Om vi tänker på de olika enheterna som är involverade i vad vi kan kalla för familjehemsprocessen, vilka är detta?</p> <ul style="list-style-type: none">• Vad innebär ett väl utfört arbete enligt dig på de aktuella enheterna?• Vad är de olika enheternas uppdrag och uppgifter?• Hur ser du på personalens förutsättningar att utföra sitt arbete på ett tillfredställande sätt?	<p>Syftar till att undersöka hur man ser på sitt uppdrag, vad som utgör framgångskriterier och principer i arbetet. Belyser även hur man förstår andra enheters uppdrag och kopplingarna enheterna emellan. Ett urskiljande av vilken logik som är dominerande hos aktörerna väntas bidra till att bättre förstå hur systemet BBIC fungerar i organisationen och varför det fungerar som det gör. (Se Weick, 1976; Kouze & Mico, 1979; Hasenfeld, 1983; Alexanderson, 2006)</p>
<p style="text-align: center;">DOKUMENTATIONENS RATIONALER</p> <p>37. Hur ser du på dokumentationens roll i socialt arbete?</p> <ul style="list-style-type: none">• Viktig/inte viktig? Hur då?• Vad behövs dokumentationen till? Vilket är syftet med att dokumentera i praktiken?• Vilken information är viktig att dokumentera? Vad som görs, vad och när? Vad som uppnås och fungerar? Det som inte fungerar? <p>38. En utveckling som skett inom socialt arbete, där dokumentation utgör en viktig del, är EBP, det vill säga en evidensbaserad praktik. Hur förstår du detta begrepp och</p>	<p>Syftar till att komma nära intervjupersonernas <i>vilja</i> att arbeta med dokumentation i allmänhet (Se Alexanderson, 2006). Syftar även till att belysa hur ökade krav på att det sociala arbetet ska vara <i>evidensbaserat</i>, <i>accountable</i> och <i>transparent</i> (Se Munro, 2004; jmf Power, 1997) fått genomslag i praktiken. Är det dokumentation för att utveckla och förbättra den professionella praktiken som rational, eller vilka andra motiv finns för att dokumentera? Är man intresserad av att veta hur många dokumentationsmallar som används eller hur klienternas situation förändras? (Se Munro, 2004)</p>

<p>denna utveckling?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hur märker du av detta i ert arbete? Ökade krav? 	
<p>IMPLEMENTERINGSKOMponenter - BBIC</p> <p>39. Om vi tänker oss att du ska introducera en ny kollega till systemet BBIC, hur skulle du/ni då beskriva detta?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vart kommer systemet ifrån? • Vem ”startade” det? • Vem ”äger” systemet idag? • Varför utvecklades det? • Innehåll i systemet • Hur gick implementeringen i förvaltningen till? • Hur får man lärare sig hantera systemet i organisationen? <p>40. Anser du att dina kunskaper, resurser och tid räcker till? Om inte, vad skulle du behöva för vidare kunskaper.</p> <p>41. Hur bedömer du att personalens kunskaper och förutsättningar att använda systemet är?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Något som behöver till? 	<p>Syftar till att komma åt förutsättningarna för att arbeta med systemet såsom det är tänkt. <i>Förstår</i> intervjupersonerna systemet? Har de resurser och förmåga att <i>kunna</i> arbeta med systemet? <i>Vill</i> de arbeta med systemet? Finns det en samsyn mellan olika aktörer? (Se Johansson, 2004; Alexanderson, 2006)</p>
<p>SYSTEMETS FUNKTION I FAMILJEHEMSPROCESSEN</p> <p>42. På vilket sätt är du involverad i familjehemsprocessen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommer du då i kontakt med BBIC systemet? Hur? <p>43. Hur uppfattar du att systemet påverkar organiseringen av arbetet i barnvårdsarbetet?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samverkan emellan enheter. • Hur skulle detta sett ut utan BBIC? <p>44. Vad menar du/ni är negativt med BBIC? För enheterna, för organisationen, för klienten?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Principer, dokument <p>45. Vad menar du/ni är positivt med BBIC? För enheterna, för organisationen, för klienten?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Principer, dokument 	<p>Syftar till att få en inblick i arbetsprocessen såsom den betraktas ur de olika aktörernas perspektiv. Frågorna hjälper till att förstå varför BBIC fungerar på det sätt det gör. Hur ser de olika aktörerna på varandras utförande? Hur påverkas det egna arbetet av olika beslut och handlingar andra fattar och genomför? (Hasenfeld 1983, Lipsky, 1980)</p>

<p>46. Hur fungerar samarbetet med andra aktörer utanför förvaltningen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Systemets roll i detta. 	
<p style="text-align: center;">AVSLUTNING</p> <p>47. Förutom den information/kunskap som BBIC ger, vilken övrig information behöver ni för att bedriva ett bra barnvårdsarbete?</p> <p>48. Hur skulle du/ni vilja arbeta med BBIC om du ser några år fram i tiden?</p> <p>49. Hur nära eller hur långt ifrån denna bild av arbetet med BBIC anser du/ni att socialtjänsten är idag?</p>	<p>Syftar till att ”dra runt” ett varv till med intervjupersonerna och fånga upp eventuella aspekter som inte kommit fram i ovan diskussioner. Sammanfatta diskussionen. Syftar dessutom att komma åt hur intervjupersonerna uppfattar förutsättningarna vara för att tillämpa systemet.</p>

Intervjudeltagare

Förvaltningschef

Verksamhetschef

TOTALT TVÅ INTERVJUPERSONER

BILAGA 1

INTERVJUFRÅGOR (politiker)

ANTAGANDEN OCH ANALYTISKA OMRÅDEN HÄRLEDDA UR TEORI OCH TID. FORSKNING

<p style="text-align: center;">BAKGRUNDSINFORMATION</p> <p>3. Berätta om dig själv och hur du kom att engagera dig i sociala frågor.</p> <p>4. Hur länge har du/ni varit politiskt engagerad?</p> <p>5. Hur länge har du/ni haft er nuvarande position?</p>	<p>Syftar till att få igång samtalet.</p>
<p style="text-align: center;">DOMÄNERNAS LOGIKER</p> <p>6. Beskriv din/ert huvudsakliga uppdrag.</p> <p>7. Vilka är dina/era uppgifter?</p> <ul style="list-style-type: none">• Vad innebär ett framgångsrikt arbete för dig i nämnden? För förvaltningen?• Hur ser du/ni på förutsättningarna för att utföra det arbete ni just beskrivit? <p>8. Om vi tänker på de olika enheterna som är involverade i vad vi kan kalla för familjehemsprocessen?</p> <ul style="list-style-type: none">• Hur förstår du de olika enheternas uppdrag och uppgifter?• Hur påverkar de olika enheterna varandra?• Hur anser du att kontakterna mellan enheterna ser ut?• Kontakterna mellan enheterna och nämnden?	<p>Syftar till att undersöka hur man ser på sitt uppdrag, vad som utgör framgångskriterier och principer i arbetet. Belyser även hur man förstår andra enheters och grupperns uppdrag och kopplingarna enheterna emellan. Ett urskiljande av vilken logik som är dominerande hos aktörerna väntas bidra till att bättre förstå hur systemet BBIC fungerar i organisationen och varför det fungerar som det gör. (Se Weick, 1976; Kouze & Mico, 1979; Hasenfeld, 1983; Alexanderson, 2006)</p>
<p style="text-align: center;">DOKUMENTATIONENS RATIONALER</p> <p>9. Hur ser ni på dokumentationens roll i socialt arbete?</p> <ul style="list-style-type: none">• Viktig/inte viktig? Hur då?• Vad behövs dokumentationen till?• Hur skulle du beskriva syftet med att dokumentera i praktiken?• Vilken information/kunskap är viktig att dokumentera? Vad som görs, vad och när? Vad som uppnås och fungerar? Det som inte fungerar? Vilken funktion har denna information och kunskap? <p>10. En utveckling som skett inom socialt arbete, där</p>	<p>Syftar till att komma nära intervjupersonernas <i>vilja</i> att arbeta med dokumentation i allmänhet (Se Alexanderson, 2006). Syftar även till att belysa hur ökade krav på att det sociala arbetet ska vara <i>evidensbaserat</i>, <i>accountable</i> och <i>transparent</i> (Se Munro, 2004; jmf Power, 1997) fått genomslag i praktiken. Är det dokumentation för att utveckla och förbättra den professionella praktiken som rational, eller vilka andra motiv finns för att dokumentera? Är man intresserad av att veta hur många dokumentationsmallar som används eller hur klienternas situation förändras? (Se Munro, 2004)</p>

<p>dokumentation utgör en viktig del, är EBP, det vill säga en evidensbaserad praktik. Hur förstår du/ni detta begrepp och denna utveckling?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hur märker ni av detta i ert arbete? <p>11. Hur skulle du vilja beskriva en god praktik i socialtjänsten?</p>	
<p>IMPLEMENTERINGSKOMPONENTER - BBIC</p> <p>12. Om vi tänker oss att du/ni ska introducera en ny kollega till systemet BBIC, hur skulle du/ni då beskriva detta?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vart kommer systemet ifrån? • Vem ”startade” det? • Vem ”äger” systemet idag? • Varför utvecklades det? • Innehåll i systemet • Hur gick implementeringen i förvaltningen till? • Hur får man lärare sig hantera systemet i organisationen? <p>13. Anser ni att era kunskaper, resurser och tid räcker till när det gäller BBIC? Om inte, vad skulle ni behöva för vidare kunskaper.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Föreläsningar, praktiska övningar, kontinuerlig handledning osv? Forskning? <p>14. Hur bedömer du att personalens möjligheter och förutsättningar ser ut för att använda BBIC-systemet?</p>	<p>Syftar till att komma åt förutsättningarna för att arbeta med systemet såsom det är tänkt. <i>Förstår</i> intervjupersonerna systemet? Har de resurser och förmåga att <i>kunna</i> arbeta med systemet? <i>Vill</i> de arbeta med systemet? Finns det en samsyn mellan olika aktörer? (Se Johansson, 2004; Alexanderson, 2006)</p>
<p>SYSTEMETS FUNKTION I FAMILJEHEMSPROCESSEN</p> <p>15. På vilket sätt är du involverad i familjehemsprocessen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommer du då i kontakt med BBIC systemet? Beskriv den senaste gången detta skedde. • Vilken information och kunskap behöver du i detta arbete? • Hur använder du den information som du erhåller? <p>16. Hur uppfattar du att BBIC- systemet påverkar</p>	

<p>organiseringen av arbetet i barnavårdsärenden?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samverkan emellan enheter. • Hur skulle detta sett ut utan BBIC? <p>17. Vad menar du/ni är negativt med BBIC? För enheterna, för organisationen, för klienten?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Principer, dokument <p>18. Vad menar du/ni är positivt med BBIC? För enheterna, för organisationen, för klienten?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Principer, dokument 	<p>Syftar till att få en inblick i arbetsprocessen såsom den betraktas ur de olika aktörernas perspektiv. Frågorna hjälper till att förstå varför BBIC fungerar på det sätt det gör. Hur ser de olika aktörerna på varandras utförande? Hur påverkas det egna arbetet av olika beslut och handlingar andra fattar och genomför? (Hasenfeldt 1983, Lipsky, 1980)</p>
<p style="text-align: center;">AVSLUTNING</p> <p>19. Hur upplever du att användningen av BBIC-systemet påverkar dina möjligheter att bedriva er politik när det gäller barn och ungdomsarbetet i kommunen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Begränsar BBIC systemet det politiska inflytandet och möjligheten att påverka innehållet i det sociala barnavårdsarbetet? Hur? <p>20. Förutom den information/kunskap som BBIC ger, vilken övrig information behöver ni för att bedriva ett bra barnavårdsarbete? (annan typ av kunskap?)</p> <p>21. Hur skulle du/ni vilja arbeta med BBIC om du/ni ser blickar några år fram i tiden</p> <p>22. Hur nära eller hur långt ifrån denna bild av arbetet med BBIC anser du/ni att socialtjänsten är idag?</p>	<p>Syftar till att ”dra runt” ett varv till med intervjupersonerna och fånga upp eventuella aspekter som inte kommit fram i ovan diskussioner. Sammanfatta diskussionen. Syftar dessutom att komma åt hur intervjupersonerna uppfattar förutsättningarna vara för att tillämpa systemet.</p>

Intervjudeltagare

Samtliga från socialnämndens utskott

TOTALT 5 POLITIKER